

ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจะเปิดอำนวยการสอน
การจะเปิดอำนวยการสอนในสาขาศึกษาระดับ

โดย
นายปรินญา อธิสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปีการศึกษา 2552
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล: ศึกษากรณีการละเมิดอำนาจศาลในศาลยุติธรรม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

**LEGAL ISSUE ON CONTEMPT OF COURT: A STUDY OF CONTEMPT OF
COURT IN THE COURT OF JUSTICE**

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS
GRADUATE SCHOOL OF LAW
ASSUMPTION UNIVERSITY**

FEBRUARY 2010

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล: ศึกษากรณีการ
ละเมิดอำนาจศาลในศาลยุติธรรม

(LEGAL ISSUE ON CONTEMPT OF COURT: A STUDY OF
CONTEMPT OF COURT IN THE COURT OF JUSTICE)

ชื่อผู้เขียน : นายปรัชญา สิริพันธ์

ชื่อปริญญา : นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายมหาชน)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. ดร. ปุ่น วิษุไตรภพ

ประธานกรรมการ

2. ดร. ภูมิ มูลศิลป์

กรรมการ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

..... ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ฐิณพงศ์ โปษะบุตร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษ สิริโชค ศรีเจริญ)

..... กรรมการ

(นายธานีศ เกศวพิทักษ์)

..... กรรมการ

(นายอำนาจ เนตยสุภา)

..... กรรมการ

(ดร. ปุ่น วิษุไตรภพ)

..... กรรมการ

(ดร. ภูมิ มูลศิลป์)

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล: ศึกษากรณีการละเมิดอำนาจศาลในศาลยุติธรรม

ชื่อผู้เขียน : นายปรัชญา สิทธิพันธุ์

ชื่อปริญญา : นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายมหาชน)

ปีการศึกษา : 2552

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. ดร.ปุ่น วิchutzไทรภพ	ประธานกรรมการ
2. ดร.ภูมิ มุลศิลป์	กรรมการ

บทคัดย่อ

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นเครื่องมืออันสำคัญของศาลในการที่จะผดุงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาลยุติธรรม และเพื่อควบคุมให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว ประเทศไทยมีบทบัญญัติที่กำหนดลักษณะของการกระทำ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 30, 31, 32 และบทบัญญัติที่กำหนดถึงอัตราโทษที่ผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะได้รับในมาตรา 33

จากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดอำนาจศาล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดลักษณะการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล รวมทั้งการอุทธรณ์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย ยังไม่ได้เป็นหลักประกันที่ดีแก่ประชาชนเท่าที่ควร โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้มีบทบัญญัติที่ระบุนการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยการเปิดเผยข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคดีอย่างชัดเจน กฎหมายให้อำนาจศาลใช้ดุลยพินิจในการกำหนดลักษณะความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมากเกินไป ซึ่งการใช้ดุลยพินิจนั้นอาจมีมาตรฐานหรือแนวทางในการวินิจฉัยที่ต่างกัน และบทบัญญัติดังกล่าว ยังขัดกับรัฐธรรมนูญซึ่งรับรองเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความเห็นโดยวิธีการต่าง ๆ และรับรองเสรีภาพของสื่อมวลชน นอกจากนี้ บุคคลที่ต้องรับผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่าง ๆ เหนือคดี ตามมาตรา 32 นั้น ปัจจุบันบทบัญญัติของกฎหมายยังไม่ครอบคลุมถึงการกระทำของบุคคลทั่วไป รวมทั้ง กฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล ไม่มีบทบัญญัติ ที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่ถูกศาลตัดสินว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในศาลฎีกาสามารถ

อุทธรณ์ เพื่อเข้าพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองต่อศาลอื่นได้ ซึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีที่ต้องรวดเร็ว เป็นธรรม และมีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ และยังขัดกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ซึ่งให้สิทธิจำเลยที่ถูกลงโทษทางอาญา มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาล ในระดับเหนือขึ้นไป เพื่อพิจารณาทบทวนการลงโทษได้

จึงเห็นสมควรเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุทธรณ์คำตัดสินคดีละเมิดอำนาจศาลของศาลฎีกา โดยให้ผู้ที่ถูกศาลตัดสินว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในศาลฎีกาและได้รับโทษทางอาญานั้น สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา เพื่อให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณามีมติต่อไป นอกจากนี้ ควรแก้ไขกฎหมายมาตรา 32 ในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลที่ต้องรับผิดฐานละเมิดอำนาจให้รวมไปถึงบุคคลทั่วไปด้วย รวมทั้งแก้ไขมาตรา 32 (1) ให้มีการกำหนดลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดไว้ในกฎหมายมาตราดังกล่าวด้วย

Thesis Title : Legal Issue on Contempt of Court: A Study of Contempt of Court in the Court of Justice

Author Name : Mr. Prachaya Sittipan

Degree : Master of Laws (Public Law)

Academic Year : 2009

Advisory Committee :

1. Dr. Poon Vitchutripop	Chairperson
2. Dr. Poom Moolsilpa	Member

ABSTRACT

Contempt of court charge is one important mechanism for the Court to preserve the dignity integrity of its institution and to maintain the order and the timeliness of the trial. In Thailand, sections 30, 31 and 32 Civil Procedure Code prescribe the characteristics of the contempt offence, and section 33 specify the sentence to the charge.

This study found that provisions on contempt of court in Thailand, especially in relation to the characteristics of the offence and the appeal process, do not provide enough security to the people. Firstly, there is no provision governing the contempt of court by publishing information that could prejudice, or seriously affect the case. The law seems to allow the Court to exercise its discretion quite excessively in this matter which could result in different and inconsistent standard of ruling. Besides it could be viewed as contrary to the Constitution which protects the liberty of the people and mass media to express opinion by any means. Another issue is that liability of contemnor for intended to criticize or influence the case in accordance with section 32 does not apply to individuals.

And most importantly, provisions governing the contempt of the court do not allow a person convicted of contempt charge in the Supreme Court to appeal to other courts, which is inconsistency with the constitution of Thailand that stipulated, for alleged offender, the right to

correct, prompt and fair trial, as well as the right to adequate defense of himself. It also inconsistent to the International Covenant on Civil and Political Rights, which requires any convicted offender to have the right to appeal to a higher court for review of his sentence and conviction.

Thus, this study proposes an addition to the provisions on contempt in the part involving appeal process of the Supreme Court decision for contempt. So that a contemnor convicted by the Supreme Court could appeal to the assembly of judges of the Supreme Court for resolution. Moreover, section 32 concerning the liable person should be amended to include individual, and section 32 (1) to describe acts that consider wrongful under such law.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจากท่านอาจารย์ ดร. ปุ่น วิชาไตรภพ และท่านอาจารย์ ดร.ภูมิ มุลศิลป์ ที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษาและกรรมการวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำปรึกษา และข้อคิดเห็นต่างๆ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์มาตั้งแต่ต้น

พร้อมกันนี้ ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ ศาสตราจารย์พิเศษ สิทธิโชค ศรีเจริญ ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ รวมทั้งท่านอาจารย์ธานีศ เกศวพิทักษ์ และท่านอาจารย์ อำนาจ เนตยสุภา ที่กรุณารับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณย่า บิดา มารดา รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ได้ให้การสนับสนุน ในการการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จ

หากมีความผิดพลาดหรือความบกพร่องเป็นประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ปรีชญา สิทธิพันธุ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.4 สมมติฐานงานวิจัย.....	4
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล.....	6
2.1 อำนาจของฝ่ายตุลาการ.....	6
2.1.1 ความหมายของ “ฝ่ายตุลาการ”.....	6
2.1.2 ความหมายของ “อำนาจ”.....	8
2.1.3 อำนาจของตุลาการคืออะไร.....	9
2.2 หลักทั่วไป.....	9
2.2.1 หลักนิติธรรม.....	9
2.2.2 หลักความเป็นอิสระของตุลาการ.....	11
2.2.3 หลักการใช้ดุลยพินิจลงโทษของผู้พิพากษา.....	13

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.2.4 หลักกระบวนการคุ้มครองสิทธิจำเลยในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Due Process).....	14
2.3 หลักสากลในการประกันสิทธิเสรีภาพ.....	15
2.3.1 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง.....	15
2.4 ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล.....	22
2.4.1 ความหมายของคำว่า “ละเมิดอำนาจศาล”.....	22
2.4.2 ความจำเป็นของกฎหมายการละเมิดอำนาจศาล.....	25
2.4.3 วัตถุประสงค์ในการลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล.....	28
2.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย.....	28
2.5.1 การกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายไทย.....	28
2.5.2 วิธีพิจารณาคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล.....	43
1. การพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลโดยรวบรัด.....	44
2. การพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลโดยทั่วไป.....	45
3. แนวทางในการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาล.....	46
4. เจตนา.....	47
2.5.3 โทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล.....	52
2.6 การอุทธรณ์ฎีกา.....	53
2.6.1 วัตถุประสงค์การอุทธรณ์ฎีกา.....	53
2.6.2 หลักการที่สำคัญของการอุทธรณ์ฎีกา.....	55
2.6.3 การอุทธรณ์ฎีกาคดีละเมิดอำนาจศาล.....	57
บทที่ 3 ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศ.....	59
3.1 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายไม่เป็นลายลักษณ์อักษร.....	59
3.1.1 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษ.....	61

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

1. ความเป็นมาในการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล ในประเทศอังกฤษ.....	59
2. ตัวอย่างความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษ.....	63
3. วิธีการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษ.....	68
3.1.2 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	69
1. ความเป็นมาในการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	69
2. ลักษณะการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	70
3. ตัวอย่างความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	71
4. วิธีการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	72
3.1.3 การกระทำละเมิดอำนาจศาลในประเทศแคนาดา.....	73
1. การละเมิดอำนาจศาลโดยการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ การพิจารณาคดีต่อสาธารณะ.....	74
2. การละเมิดอำนาจศาลที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี.....	78
3.1.4 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศแอฟริกาใต้.....	80
3.2 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร.....	83
3.2.1 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศเยอรมัน.....	83
1. ลักษณะการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ในประเทศเยอรมัน.....	83
2. การอุทธรณ์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศเยอรมัน.....	86
3.2.2 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศญี่ปุ่น.....	87
บทที่ 4 ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล.....	88
4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์คดีละเมิดอำนาจศาล.....	89

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.1.1	การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นการจำกัดการตรวจสอบดุลยพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดลักษณะการทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล	90
4.1.2	การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นการขัดต่อหลักสากลในการประกันสิทธิเสรีภาพ	92
4.2	ปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดี	94
4.2.1	ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดี	94
4.2.2	ปัญหาลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดี	95
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	103
5.1	สรุป	103
5.2	ข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม		108
ภาคผนวก		112
ประวัติผู้เขียน		119

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากที่มีกรณีที่เป็นประเด็นอย่างกว้างขวางทางสังคม เนื่องจากนายธนา ดันศิริ ซึ่งทนายนความที่ทำงานให้กับอดีตนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้นำถุงกระต่ายใส่เงิน 2 ล้านบาทไปมอบให้กับเจ้าหน้าที่ของศาลฎีกา ก่อนที่อดีตนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตรจะเดินทางมาที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยภายหลังนายธนา ดันศิริ อ้างว่าหยิบถุงผิดใบเพราะ ตั้งใจจะหยิบถุงขนมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับถุงที่มีเงิน 2 ล้านบาทไปมอบให้กับเจ้าหน้าที่ของศาลยุติธรรมเพื่อเป็นสินน้ำใจที่ให้ความช่วยเหลือในการติดต่อราชการศาลยุติธรรม

จากกรณีดังกล่าวศาลฎีกาได้มีคำสั่ง ที่ 4599/2551 ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2551 เป็นคดีละเมิดอำนาจศาล โดยมีนายพิจิต ชื่นบาน นางสาวศุภศรี ศรีสวัสดิ์ และนายธนา ดันศิริ เป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีดังกล่าว โดยมีคำพิพากษาว่า ผู้ถูกกล่าวหาทั้ง 3 มีพฤติการณ์เป็นการร่วมรู้และแบ่งหน้าที่กันทำ ถือว่าเป็นตัวการร่วมกัน ผู้ต้องหามีเจตนาจงใจให้หม่อมหลวงจิตติพงศ์และเจ้าหน้าที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กระทำการมิชอบ การกระทำความผิดของผู้กล่าวหาทั้งสามจึงเป็นการประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31(1), 33 ประกอบประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 ผู้ถูกกล่าวหาทั้งสามประกอบอาชีพทนายนความและที่ปรึกษากฎหมายย่อมตระหนักดีว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาทั้งสามจะทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่สถาบันศาลยุติธรรมและจะส่งผลต่อความเชื่อถือและความศรัทธาในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในอำนาจตุลาการ จึงเห็นสมควรลงโทษในสถานหนักเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างอีกต่อไป ให้จำคุกผู้กล่าวหาทั้งสามคนละ 6 เดือน

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นเครื่องมืออันสำคัญของศาลในอันที่จะผดุงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาลยุติธรรมและในอันที่จะให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว¹ โดยความผิดฐานนี้เป็นความผิดพิเศษที่ไม่ต้องมีการฟ้องร้อง

¹ สุชาย จอกแก้ว, “ละเมิดอำนาจศาล โทษที่ศาลไม่เอายากแต่ะ,” มติชนรายวัน (กรกฎาคม 2551): 6.

คดีให้ศาลลงโทษ หากแต่เป็นความผิดที่ศาลใช้อำนาจตามบทบัญญัติในเรื่องละเมิดอำนาจศาล เพื่อสั่งลงโทษผู้ละเมิดอำนาจศาลได้อย่างเฉียบพลันไม่ว่าผู้ละเมิดอำนาจศาลนั้นจะเป็นคู่ความในคดีที่ศาล

กำลังพิจารณาอยู่ หรือเป็นทนายความพยาน หรือบุคคลภายนอกก็ตาม ความผิดฐานนี้มีไว้กำหนดไว้เพื่อคุ้มครองผู้พิพากษาเป็นการส่วนตัว หากแต่คำนึงถึงด้านรักษาความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นสำคัญ

โดยกฎหมายได้บัญญัติเกี่ยวกับ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30-33 และได้มีข้อกำหนดในประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการว่า ด้วยเรื่อง ละเมิดอำนาจศาล ไว้ด้วยโดยกล่าวไว้ในข้อ 5 “ผู้พิพากษาจะต้องควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ทั้งจะต้องมิให้ผู้ใดประพฤติตนไม่สมควรในศาล บทบัญญัติว่าด้วยเรื่องละเมิดอำนาจศาลพึงใช้ด้วยความระมัดระวังและไม่ลุแก่อ่อนแอ” จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติข้าราชการตุลาการนั้น ให้แนวทางผู้พิพากษาเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ให้ใช้พอสมควรแก่พฤติการณ์แห่งคดี เท่านั้น

การพิจารณาคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล มีลักษณะพิเศษต่างกับการพิจารณาคดีความแพ่งทั่วไป ในส่วนของการเริ่มพิจารณาคดีนั้น ศาลสามารถเริ่มคดีได้เอง ไม่ต้องรอให้มีการยื่นฟ้องคดีจากบุคคลอื่น ในส่วนของการพิจารณาคดีนั้น คดีละเมิดอำนาจศาล ผู้พิพากษามีอำนาจการค้นหาความจริงด้วยตนเอง ไม่ต้องรอรับฟังพยานหลักฐานจากคู่ความ ศาลมีอำนาจได้สวนหาพยานหลักฐานได้เอง หากในกรณีมีการละเมิดอำนาจศาล ข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาลนั้น ศาลสามารถใช้ข้อเท็จจริงดังกล่าวเพื่อลงโทษจำเลยได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการได้สวนได้อีกด้วย แต่หากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ไม่ได้เกิดต่อหน้าศาล ศาลต้องได้สวนหาความจริงก่อนมีคำสั่ง โดยในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้โดยไม่ต้องเปิดโอกาสให้จำเลยแก้ข้อกล่าวหาหรือให้โอกาสทนายความมาถามค้าน และไม่จำเป็นต้องกระทำหน้าจำเลย

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้พิจารณาถึงการวิธีการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลแล้วจะพบว่า การที่ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้โดยไม่ต้องเปิดโอกาสให้จำเลยแก้ข้อกล่าวหาหรือให้โอกาสทนายความมาถามค้าน และไม่จำเป็นต้องกระทำหน้าจำเลย นั้น การกระทำความผิดกล่าวของ ผู้พิพากษาจะขัดกับหลักการทางกฎหมายที่สำคัญ คือ หลักนิติธรรมที่ กล่าวว่า “บุคคลเสมอกันในกฎหมาย บุคคลจะต้องรับโทษเพื่อการกระทำผิดอันใด ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และจะต้องได้รับการพิจารณาคดีจากศาลยุติธรรม ที่มีความ

เป็นอิสระในการชี้ขาดตัดสินคดี”² ซึ่งโดยลักษณะทั่วไปต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาสิทธิยื่นพยานหลักฐานของตนเองเพื่อแก้ต่างความผิดของตนต่อศาลได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ การดำเนินกระบวนการพิจารณาละเมิดอำนาจศาลยังขัดกับหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิของจำเลย (Due process)³ ซึ่งเป็นหลักการที่จำเลยถูกปรับเปลี่ยนสถานะเป็น “ประธานในคดี” จึงทำให้จำเลยมีสิทธิดำเนินคดีในทางกระทำการและการนิ่งเฉย โดยมุ่งคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนเป็นหลักและไม่ไว้วางใจอำนาจรัฐ แต่ในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ผู้พิพากษาที่เป็นผู้สั่งลงโทษต่อผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ถือเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีโดยตรง อีกทั้งการวินิจฉัยคดีก็สามารถทำกลับหลังจำเลยได้อีก

ในส่วนของการอุทธรณ์คำพิพากษาที่เกี่ยวกับกับคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น ยังพบอีกว่า การอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาที่เกี่ยวกับกับคดีละเมิดอำนาจศาลนั้น จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย แต่หากการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นที่ศาลฎีกา ดังที่ปรากฏตาม คำสั่งศาลฎีกาที่ 4599/2551 ที่ได้ยกขึ้นมาข้างต้นแล้วนั้น ต้องถือว่าคดีนั้นถึงที่สุด ไม่อาจจะอุทธรณ์ ฎีกาต่อไปได้อีก เนื่องจากปัจจุบันไม่มีกฎหมาย หรือระเบียบใดๆ ที่มีบทบัญญัติรองรับให้ผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในศาลฎีกา และศาลฎีกามีคำพิพากษาลงโทษฐานกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของศาลฎีกาดังกล่าวต่อศาลอื่นๆ ได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวจะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมขาดความเป็นธรรม และความน่าเชื่อถือในทัศนคติของประชาชนได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล
2. เพื่อศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาล
3. เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลให้เหมาะสมและเป็นธรรม

² วิชา มหาคุณ, การใช้เหตุผลทางกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2523), หน้า 12.

³ นริศ ชำนาญชานันท์, “ละเมิดอำนาจศาล โทษที่ขัดต่อกระบวนการ Due Process,” วารสารอัยการ 19 (มกราคม 2539): 144.

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการศึกษาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 30, 31, 33 และวิธีการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เพื่อทราบถึงปัญหาของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และการพิจารณาคดีในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล จึงเห็นควรศึกษาและวิจัยหลักเกณฑ์ในการแก้ไข้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวิจัยโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ เฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมัน ประเทศแคนาดา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศแอฟริกาใต้

1.4 สมมติฐานงานวิจัย

การพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย มีบทบัญญัติกฎหมายและวิธีการพิจารณาคดีที่ให้อำนาจผู้พิพากษาอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้เกิดปัญหาการใช้อำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวกับคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายรองรับให้ผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในศาลฎีกา สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาต่อศาลอื่น ๆ ได้ ดังนั้น จึงสมควรมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัยจะใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร ซึ่งจะทำการวิจัยโดยศึกษาจากกฎหมาย ที่เกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและวิธีการพิจารณาคดีในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โดยศึกษาค้นคว้าจากตัวบทกฎหมายต่างๆ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 30, 31, 33 รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและวิธีการพิจารณาคดีในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของต่างประเทศ หนังสือ บทความ รายงานการวิจัย จากห้องสมุดหรือสถาบันต่างๆ ที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการในอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและแนวทางแก้ไข้ปัญหา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงบทบาทของกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล
2. ทราบถึงบทบาทของกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาล
3. ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมในการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลให้เหมาะสมและเป็นธรรม

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

2.1 อำนาจของฝ่ายตุลาการ

2.1.1 ความหมายของ “ฝ่ายตุลาการ”

คำว่า “ตุลาการ” ในภาษาไทย หมายถึง ผู้ตัดสินคดี⁴ โดยในทางนิติศาสตร์มีที่มาจากคำว่า “ตุลา” ซึ่งแปลว่า คั่นชั่ง ทั้งนี้โดยอุปไมยว่า ผู้ตัดสินคดีความพึงตั้งอยู่ในความเที่ยงตรงไม่เอนเอียงเปรียบดุจคั่นชั่ง ฝ่ายตุลาการ หมายถึง อำนาจในการตัดสินคดีโดยใช้คำภาษาอังกฤษ “Judiciary”

ฝ่ายตุลาการจึงแยกพิจารณาความหมายได้ 3 ประการ คือ

1. ความหมายที่เกิดจากหลักการแบ่งแยกหน้าที่ (Separation of Function) ฝ่ายตุลาการหมายถึง สาขาหรือส่วนของการปกครอง ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการแปลความหมาย (Interpretation) การกำหนดความหมาย (Definition) การชี้ขาดตัดสินคดี ซึ่งเป็นการสร้างและใช้กฎหมาย (Construe and apply the law) ในขณะเดียวกัน การมีหน้าที่ดังกล่าวของฝ่ายตุลาการ จึงทำให้ฝ่ายตุลาการเป็นอำนาจที่เกี่ยวกับการประสาทความยุติธรรม (The power of dispensing justice) โดยมีภาระหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรม (Administration of justice) ด้วย

ในคดี Gibert V. Priest และ Jamion V. denny⁵ ได้ให้ความหมายของฝ่ายตุลาการว่าเป็นอำนาจที่ยกให้กับศาลและผู้พิพากษาทั้งหลาย โดยแบ่งแยกออกจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ส่วนในคดี People V. Bruner⁶ ได้ให้ความหมายไปในลักษณะที่ว่า ฝ่ายตุลาการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล (Department of government) ที่มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการหาความมุ่งหมายและความหมายของกฎหมาย

ในความหมายนี้ ฝ่ายตุลาการจึงเป็นฝ่ายที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการประสาทความยุติธรรมและการบริหารงานยุติธรรม โดยแยกออกจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ การประสาทความยุติธรรม ได้แก่ การแปลความหมายของกฎหมาย การกำหนดความหมายของ

⁴ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2517), หน้า 421.

⁵ Henry Compbell Black, Black's Law Dictionary (London:Staff West Publishing Co.,1954), p. 986.

⁶ Ibid, p. 343.

กฎหมาย การพิจารณาและการชี้ขาดคดี อันเป็นการใช้กฎหมายและรวมไปถึงการสร้างกฎหมายด้วย

2. ความหมายในลักษณะขององค์กรที่ใช้อำนาจหน้าที่ ฝ่ายตุลาการ หมายถึง ศาลยุติธรรม (a court of justice) หรือ ระบบศาลยุติธรรม (system of law court) อันเป็นระบบศาลภายในประเทศ

ในความหมายนี้ ฝ่ายตุลาการ หมายถึง เฉพาะศาลยุติธรรม อันเป็นระบบศาลภายในประเทศเท่านั้น ไม่ได้หมายความรวมถึงศาลพิเศษอื่นๆ

3. ความหมายในลักษณะของบุคคลที่ใช้อำนาจหน้าที่ ฝ่ายตุลาการจะหมายถึง ผู้พิพากษา (a judge) ผู้พิพากษาทั้งหมด (judge collectively) และคณะผู้พิพากษา ตามความหมายนี้ ฝ่ายตุลาการจึงหมายความว่าเฉพาะผู้พิพากษาศาลยุติธรรม ไม่รวมถึงผู้พิพากษาศาลอื่น ที่ไม่ใช่ศาลยุติธรรม

ตามความหมายของตุลาการที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นนั้น จะเห็นได้ว่า ตุลาการจะต้องตัดสินคดีความโดยตั้งอยู่ในความเที่ยงตรง โดยไม่มีองค์ใด ๆ หรืออิทธิพลเข้ามาแทรกแซงกระบวนการทางตุลาการ ดังนั้น องค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะฝ่ายตุลาการ จะต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้⁷

1. คำวินิจฉัยของศาลจะต้องมีลักษณะเด็ดขาดเป็นที่สุด (res judicata) กล่าวคือ คำวินิจฉัยของศาลจะต้องไม่อยู่ในสถานะที่จะถูกกลับหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปได้อีก ทั้งนี้ ไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงแก้ไขนั้นจะกระทำโดยศาลที่ได้จัดทำคำวินิจฉัยนั้นเอง หรือโดยองค์กรอื่นๆ เว้นแต่จะเป็นการกลับหรือเป็นการแก้ไขโดยศาลซึ่งอยู่ในลำดับที่สูงขึ้นไปในกระบวนการพิจารณาความตามปกติของการอุทธรณ์ฎีกาเท่านั้น และเมื่อศาลซึ่งอยู่ในลำดับสูงสุดในกระบวนการพิจารณาความได้ทำคำวินิจฉัยเสร็จสิ้นลงแล้ว คำวินิจฉัยนั้นย่อมจะต้องถือว่าเป็นที่สุดโดยเด็ดขาดและไม่อาจโต้แย้งต่อไปได้อีก

2. ในการพิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทหรือทำคำวินิจฉัยของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการหรือผู้พิพากษาจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาขององค์กรเจ้าหน้าที่อื่นๆ เว้นแต่จะตกอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งตราขึ้นโดยชอบเท่านั้น ทั้งนี้ ด้วยเหตุที่ในระบบการบริหารงานของศาลย่อมไม่อาจที่จะมีลักษณะเป็นการบังคับบัญชาตามลำดับชั้นอย่างเช่นในองค์กรอื่นๆ ของฝ่ายบริหาร เนื่องจากการบังคับบัญชาตามลำดับชั้นนั้น ผู้บังคับบัญชา

⁷ กนิษฐา เชี่ยววิทย์ม, “การควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรนิติบัญญัติโดยองค์กรตุลาการ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533), หน้า 5-7.

ยอมอยู่ในฐานะให้ผู้อื่นหรือโทษแก่ผู้อื่นได้บังคับบัญชาซึ่งไม่ปฏิบัติตามคำสั่งบังคับบัญชาของตนได้ ซึ่งหากนำหลักดังกล่าวมาใช้ในศาลแล้ว จะส่งผลให้ศาลไม่มีความเป็นอิสระหลงเหลืออยู่ และองค์กรใดที่มีสภาพเช่นนี้ย่อมไม่มีลักษณะเป็นศาล หากจะเป็นได้ก็เพียงองค์กรฝ่ายบริหารที่ใช้อำนาจตุลาการเท่านั้น

3. ผู้ที่ดำรงตำแหน่งในองค์กรที่จัดตั้งขึ้นจะต้องอยู่ในฐานะที่จะหลุดพ้นจากอิทธิพลต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือแม้แต่ศาสนา โดยรัฐจะต้องมีหน้าที่จัดให้มีหลักประกันที่จะปกป้องคุ้มครองบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในองค์กรตุลาการให้ปลอดพ้นจากอำนาจบังคับหรืออิทธิพลต่างๆ เหล่านี้โดยสิ้นเชิง ตัวอย่างหลักประกันที่รัฐต้องจัดให้มี เช่น การกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งตุลาการไม่ว่าจะอยู่ในลำดับชั้นใดได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเท่าเทียมกัน ไม่ถูกลดทอนหรือเพิ่มเติมโดยองค์กรเจ้าหน้าที่หรือองค์กรอื่นๆ ของรัฐ ห้ามมิให้ตุลาการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองหรือดำรงตำแหน่งใดๆ ในองค์กรอื่นๆ ของรัฐซึ่งจะขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของตน การกำหนดให้ตุลาการอยู่นอกเหนือการวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชนชนิดต่างๆ และเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านผู้ที่ทำหน้าที่ตุลาการได้ในกรณีมีข้อสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวจะมีส่วนได้เสียกับผลวินิจฉัยของตนเอง ซึ่งการกำหนดข้อห้ามต่างๆ นี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้อำนาจหน้าที่ที่เกิดขึ้นโดยศาลจะได้กระทำลงไปโดยปราศจากอคติและความลำเอียง

4. กระบวนการพิจารณาคดีของศาล ต้องเป็นกระบวนการที่ได้กระทำลงโดยเปิดเผยต่อสาธารณะ และเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้คู่ความหรือผู้มีส่วนได้เสียในผลของคำวินิจฉัย ทุกฝ่ายได้มีโอกาสชี้แจงหรือแสดงหลักฐานใดๆ ต่อหน้าผู้พิพากษาผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาชี้ขาดเพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของแต่ละฝ่ายโดยเท่าเทียมกัน และส่งผลให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีได้เข้าถึงพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงในคดีได้อย่างเต็มที่อันจะทำให้คำพิพากษานั้น เป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม แก่คู่กรณีทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

2.1.2 ความหมายของ “อำนาจ”

คำว่า “อำนาจ” ตามพจนานุกรม หมายถึง สิทธิ เช่น มอบอำนาจ อิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นต้อง ยอมทำตามไม่ว่าจะด้วยความสมัครใจหรือไม่ หรือความ ที่สามารถบังคับทำให้เป็นไปตามความประสงค์ เช่น อำนาจ บังคับของกฎหมาย อำนาจบังคับบัญชา เป็นต้น⁸

⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, ใน <http://rirs3.royin.go.th/new-search/word-search-all-x.asp> , access date January 12, 2009.

“บังคับ” ตามพจนานุกรม หมายถึง การว่ากล่าวปกครอง ใช้อำนาจ สั่งให้ทำหรือให้ปฏิบัติ ให้จำต้องทำ เช่น อยู่ในที่บังคับ ให้เป็นไปตาม ความประสงค์

2.1.3 อำนาจของตุลาการ คืออะไร

อำนาจตุลาการ คือ อำนาจที่ศาลใช้ในการวินิจฉัยข้อพิพาททางกฎหมายที่เกิดขึ้น ไม่ว่า จะเป็นข้อพิพาทระหว่างรัฐต่อรัฐ รัฐต่อเอกชน หรือเอกชนต่อเอกชนก็ตาม โดยระงับข้อพิพาทดังกล่าวโดยอาศัยขั้นตอนวิธีการตามบทบัญญัติทางกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขหรือระงับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้หมดสิ้นไป

การใช้อำนาจตุลาการให้มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะต้องอาศัยวิธีการพิจารณาความตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว ยังควรต้องมีมาตรการที่จะทำให้การดำเนินคดีในศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่นด้วย เพราะศาลจะต้องพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมและโปร่งใส ต้องเป็นสถาบันที่ได้รับความเคารพนับถือจากประชาชน และการพิจารณาคดีต้องกระทำโดยความสะดวกรวดเร็วไม่มีการแทรกแซงจากภายนอก ดังนั้นศาลจึงมีความจำเป็นต้องมีอำนาจสำหรับยับยั้งการกระทำที่เป็นการรบกวน ขัดขวาง การพิจารณาคดีของศาล ซึ่งบุคคลได้กระทำลงเพื่อขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีของศาล มาตรการดังกล่าวคือ มาตรการในเรื่องละเมิดอำนาจศาล อันจะกล่าวในส่วนต่อไป นั่นเอง

2.2 หลักทั่วไป

การใช้อำนาจตุลาการของศาลนั้น เพื่อให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่าง โปร่งใส เป็นธรรม สะดวกและรวดเร็ว นั้น จะจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.2.1 หลักนิติธรรม (Rule of law)

เกือบตลอดช่วงประวัติศาสตร์ของมนุษยชาตินั้น ผู้ปกครองและกฎหมายคือสิ่งเดียวกัน อีกนัยหนึ่งก็คือกฎหมายเป็นเพียงเจตจำนงของผู้ปกครองนั่นเอง ก้าวแรกที่นำพามนุษยชาติให้หลุดพ้นจากการกดขี่ดังกล่าวก็คือ แนวความคิดเรื่องหลักนิติธรรม รวมทั้งแนวคิดที่ว่าผู้ปกครองก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและปกครองประเทศอย่างมีคุณธรรมด้วยวิถีทางของกฎหมาย ระบอบประชาธิปไตยไปไกลกว่านั้นด้วยการสถาปนาหลักนิติธรรม แม้ว่าไม่มีประเทศใดหรือระบอบการปกครองใดในโลกที่ปราศจากซึ่งปัญหา แต่หลักนิติธรรมจะทำหน้าที่ปกป้อง

สิทธิพื้นฐานด้านการเมือง สังคมและเศรษฐกิจ และเตือนเราว่าระบบทรรฆและภาวะไร้ชื่อแปไม่ใช้ทางเลือกเพียงประการเดียวของมนุษยชาติ⁹

หลักนิติธรรม หมายถึง หลักการปกครองโดยกฎหมายเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรม โดยชอบธรรมทั้งต่อเอกชนแต่ละคนซึ่งเป็นสมาชิกของรัฐ (Individual Interest) และเป็นธรรมต่อประโยชน์ส่วนรวม (Public Interest) รัฐมีหน้าที่คุ้มครองทั้งประโยชน์เอกชนและมหาชน ถ้าประโยชน์ทั้งสองขัดกันต้องคุ้มครองให้เกิดดุลยภาพที่เป็นธรรม

นักปราชญ์ชาวกรีก ชื่อ เพลโต (Plato) ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องการปกครองโดยกฎหมายไว้ในหนังสือ The Law ว่า ผู้ปกครองที่ดีที่สุดคือกษัตริย์นักปราชญ์ (Philosopher King) เพราะเป็นผู้มีความรู้แท้จริง แต่ต่อมาเพลโตยอมรับว่ากษัตริย์นักปราชญ์หาได้ยาก สิ่งที่ดีเป็นลำดับสองคือกฎหมาย เพลโตจึงเสนอกฎหมายเป็นสิ่งสูงสุดและการปกครองจะต้องดำเนินการตามกฎหมาย

อริสโตเติล (Aristotle) ปราชญ์ชาวกรีก ศิษย์ของเพลโตนำแนวคิดดังกล่าวมาขยายความต่อว่าการให้รัฐปกครองด้วยมนุษย์เป็นสิ่งไม่ดี เพราะมนุษย์ย่อมมีอารมณ์สนองตอบตามแต่จะเกิดขึ้นการปกครองโดยกฎหมายจะเป็นไปโดยไม่มีอารมณ์อันมิชอบ แต่รัฐต้องมีกฎหมายที่ดีและถือเป็นสิ่งสูงสุด ในกรณีกฎหมายไม่บัญญัติไว้โดยตรง จะมีศาลเป็นผู้ปรับบทกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริงเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมเป็นรายกรณี สรุปว่าการปกครองโดยกฎหมายเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาว่าการปกครองโดยมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นผู้ใดก็ตาม

โจเซฟ เรซ (Joseph Rez) เสนอในปี ค.ศ.1977 ว่าหลักนิติธรรม หากเป็นเพียงการปกครองโดยกฎหมายก็ไม่ได้มีความหมาย แต่ต้องมีหลักทั่วไปเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานบางอย่างและเห็นว่า หลักนิติธรรมอย่างน้อยต้องประกอบด้วยหลักต่อไปนี้

1. บทกฎหมายจะต้องไม่ใช่บังคับย้อนหลัง และต้องเปิดเผยและชัดเจน
2. กฎหมายจะต้องมีความมั่นคงตามควร
3. บทกฎหมายจะต้องเป็นไปตามแนวทางของหลักทั่วไปที่เปิดเผย และมั่นคง
4. ความอิสระขององค์กรตุลาการจะต้องมีการคุ้มครอง
5. มีกระบวนการพิจารณาเป็นธรรม (Natural Justice) ตามแนวของกฎหมายอังกฤษอีกนัยหนึ่งก็คือ Due Process of law
6. ศาลจะต้องมีอำนาจตรวจสอบทางกฎหมาย (Review) ถึงความชอบด้วยกฎหมายของบทกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นหรือของการกระทำต่างๆ ของฝ่ายปกครอง

⁹ ปรีดี เกษมทรัพย์, “กฎหมายเป็นเรื่องน่ารู้,” วารสารพี สมาคมนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 30 (2540): 25.

7. บุคคลต้องสามารถนำคดีเข้าสู่ศาลได้ง่าย โดยไม่ควรมีพิธีการยุ่งยากเกินควร ตลอดจนค่าใช้จ่ายไม่มากเกินไป และระยะเวลาการพิจารณาคดีไม่นานเกินไป

8. องค์การป้องกันอาชญากรรมไม่ควรใช้ดุลยพินิจเพื่อบิดเบือนกฎหมาย

49152 4

2.2.2 หลักความเป็นอิสระของตุลาการ

หลักความอิสระของตุลาการนั้น อาจจะถือได้ว่าเป็นหัวใจของกระบวนการยุติธรรมซึ่งนานาประเทศก็ตระหนักถึงหลักสำคัญดังกล่าวนี้ หลักความเป็นอิสระของตุลาการนั้นมีใช้หลักที่กำหนดขึ้นโดยปราศจากเหตุผลที่รองรับหรือเพื่อคุ้มครองฝ่ายตุลาการเพียงอย่างเดียว หากแต่มาจากความจำเป็นในการประกันสิทธิของประชาชน และสอดคล้องกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อคุ้มครองตุลาการผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม

ความเป็นอิสระของผู้พิพากษาหมายความว่า ผู้พิพากษาสามารถปฏิบัติหน้าที่ในทางตุลาการได้โดยปราศจากการแทรกแซงใดๆ ซึ่งหลักดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นกลไกในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนประการหนึ่งด้วย ส่วนประเด็นที่ว่าผู้พิพากษาควรจะต้องมีความอิสระจากสิ่งใด บ้างนั้น ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ ได้มีการสรุปไว้ดังนี้

หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาอาจแบ่งได้ 3 ประการ กล่าวคือ¹⁰

1. ความอิสระของการทำหน้าที่ในทางตุลาการ เป็นการคุ้มครองการทำการหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาจากอิทธิพลภายนอกทั้งหลาย หลักความอิสระในการทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีของผู้พิพากษามีได้คุ้มครองผู้พิพากษาเฉพาะแต่การแทรกแซงจากองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยอื่นเท่านั้น หากแต่ยังคุ้มครองผู้พิพากษาจากการแทรกแซงโดยทางอ้อม ซึ่งอาจมีผลต่อการทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษา ทั้งนี้เพราะผู้พิพากษาย่อมผูกตนเองเฉพาะภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น

2. ความอิสระในทางองค์กร หรือความเป็นอิสระในการจัดการองค์กรศาล ความอิสระขององค์กรตุลาการมีผลมาจากหลักการแบ่งแยกอำนาจ ความอิสระในทางองค์กรมีความหมายว่า อำนาจอตุลาการที่ดี ศาลที่ดี หรือผู้พิพากษาก็จะต้องไม่อยู่ในลักษณะความสัมพันธ์ที่อยู่ใต้อำนาจขององค์กรอื่น ไม่ว่าจะเป็นโดยในข้อเท็จจริงหรือในทางกฎหมายก็ตาม

3. ความอิสระในทางส่วนบุคคล หมายความว่า โดยหลักแล้วการถอดถอน และการโยกย้ายผู้พิพากษาไม่อาจกระทำได้ หากเป็นการขัดกับความประสงค์ของผู้พิพากษาเว้นแต่การกระทำโดยคำพิพากษาของศาล ความอิสระในทางส่วนบุคคลดังกล่าวมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิด

¹⁰ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักการพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543), หน้า 31-32.

ความมั่นคงต่อความอิสระของการทำหน้าที่ในทางตุลาการของผู้พิพากษา ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อความอิสระของผู้พิพากษานั้นมิใช่เกิดขึ้นเฉพาะกรณีที่มีการสั่งต่อผู้พิพากษาเท่านั้น หากแต่กรณีอาจเป็นการกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษาเช่นกัน หากผู้พิพากษาที่วินิจฉัยตัดสินคดีนั้นกลัวว่าจะเกิดผลกระทบต่อสถานะในทางตำแหน่งของผู้พิพากษา ดังนั้น ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องให้หลักประกันแก่ผู้พิพากษาในการอยู่ในตำแหน่งของผู้พิพากษา

อย่างไรก็ตาม ด้วยระบบกฎหมายและปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทำให้หลักเรื่องความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในประเทศต่างๆ ยังมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีความพยายามในการสร้างมาตรฐานกลางสำหรับหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาขึ้นโดยสหประชาชาติซึ่งปรากฏในการประชุมครั้งที่ 7 ของสมัชชาสหประชาชาติ ในเรื่องการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เมืองมิลาน ประเทศอิตาลี ระหว่างวันที่ 26 สิงหาคม ถึง 6 กันยายน พ.ศ. 2528 ได้กำหนดมาตรฐานความเป็นอิสระของผู้พิพากษาเอาไว้เพื่อให้ประเทศสมาชิกถือปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันทั่วโลก ดังนี้

ในข้อ 4 ของมาตรฐานดังกล่าวได้กล่าวถึงหลักที่ว่าจะต้องไม่มีการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมในทางที่ไม่เหมาะสมหรือปราศจากเหตุผล ซึ่งรวมถึงการแก้ไขคำพิพากษาของศาล แต่หลักเกณฑ์นี้จะต้องไม่กระทบต่อกระบวนการทบทวนคำพิพากษาของศาล หรือต่อการที่เจ้าหน้าที่ ผู้มีอำนาจตามกฎหมายที่จะบรรเทาโทษหรือลดโทษตามที่ศาลกำหนด¹¹

ในข้อ 16 กำหนดว่า ผู้พิพากษาควรจะได้รับ ความคุ้มกันจากการดำเนินคดีทางแพ่ง เรียกค่าเสียหายเป็นเงินอันเกิดจากการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือการละเว้นการกระทำใดๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ในศาล

ในข้อ 17 มีการกำหนดว่า ในกรณีผู้พิพากษาถูกกล่าวหาว่าได้ตัดสินคดีหรือปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้พิพากษาโดยไม่มีอำนาจนั้น จะต้องได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วและเป็นธรรม โดยการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เหมาะสมและผู้พิพากษามีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม การตรวจสอบเรื่องราวต่างๆ แต่ละขั้นตอนจะเก็บเป็นความลับ ถ้าไม่มีการร้องขอให้เปิดเผยโดยผู้พิพากษาผู้นั้น และเหตุผลเพียงประการเดียวที่ผู้พิพากษาจะถูกดำเนินการพิจารณาให้พักราชการหรือไล่ออกคือ ไร้ความสามารถหรือประพฤติตัวไม่เหมาะสม

ในส่วนของประเทศไทยนั้น หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาก็ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่ง

¹¹ ศักดา โมกขมรรคกุล, “ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา,” บทบัญญัติ 52, 3 (กันยายน 2539): 4.

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 ต่อจากนั้นเป็นต้นมา ได้มีการรับรองหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ

อย่างไรก็ตาม ความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการ ก็มีได้หมายความว่าศาลมีอำนาจเด็ดขาดโดยปราศจากการควบคุม ความเป็นอิสระที่ว่านี้ โดยพื้นฐานหมายถึง สิทธิที่จะพิจารณาพิพากษาอรรถคดีโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม เป็นกลางโดยคำนึงถึงสิทธิและความรับผิดชอบของกลุ่ม ความบริสุทธิ์ยุติธรรมและความเป็นกลางในการใช้กฎหมายถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ ของศาล และสิ่งเหล่านี้จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อศาลเป็นอิสระจากอิทธิพลหรือการบีบบังคับโดยอำนาจนอกเหนือกฎหมาย¹²

2.2.3 หลักการใช้ดุลยพินิจลงโทษของผู้พิพากษา

การใช้ดุลยพินิจในการลงโทษ หมายถึง การวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องโจทก์หรือไม่ ถ้ากระทำความผิดควรลงโทษมาน้อยเพียงใด ทั้งนี้โดยคำนึงถึงหลักการหรือทฤษฎีแห่งการลงโทษตามกฎหมายอาญา กล่าวคือ การลงโทษเพื่อทดแทน เพื่อข่มขู่ หรือเพื่อปรับปรุงแก้ไข การใช้ดุลยพินิจในการลงโทษเป็นหน้าที่สำคัญของผู้พิพากษา หากใช้ดุลยพินิจไปในทางที่ถูกต้องชอบธรรม ก็ถือได้ว่าเป็นการผดุงความยุติธรรมและปกป้องสังคมจากอันตราย แต่ในทางตรงข้าม ถ้าใช้ดุลยพินิจโดยไม่ถูกต้องหรือมีอคติส่วนตัว อันได้แก่ ลำเอียงเพราะความโกรธ ความหลง ความรักและความกลัว ก็จะเกิดภัยต่อสังคมโดยรวมทั้งนี้ยังเป็นการทำลายความยุติธรรมให้หมดสิ้นไป และทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมด้วย

หลักการใช้ดุลยพินิจในการลงโทษของผู้พิพากษานั้นควรคำนึงถึงหลักการที่สำคัญ 5 ประการดังต่อไปนี้¹³

1. ในเบื้องต้นผู้พิพากษาผู้ใช้ดุลยพินิจจะต้องวางตนเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ใช้ดุลยพินิจโดยปราศจากอคติทั้งปวง
2. การวางโทษจะต้องเป็นไปตามอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ กล่าวคือ ไม่เกินกว่าโทษขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้ามีโทษขั้นต่ำต้องวางโทษไม่ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด

¹² วิษามหาคุณ , ศาลยุติธรรมและการพิพากษาคดี (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2536), หน้า 34.

¹³ หยุต แสงอุทัย, การลดอาชญากรรมโดยการออกกฎหมายกำหนดแนวทางให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการลงโทษ (กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังเคราะห์ศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514), หน้า 12-14.

3. เมื่อจะลงโทษผู้ใด ก็ต้องใช้หลักหรือทฤษฎีแห่งการลงโทษทั้งสาม คือ ลงโทษเพื่อการทดแทน ช่มชู้ หรือปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาวางกำหนดโทษให้เหมาะสมกับจำเลยแต่ละคน กล่าวคือ ลงโทษโดยคำนึงถึงลักษณะการกระทำผิดของจำเลย ความรุนแรงแห่งการกระทำ ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย¹⁴

4. การลงโทษ ควรเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน สำหรับคดีที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เว้นแต่จะมีเหตุแห่งคดีที่แตกต่างกันออกไป

เนื่องจากการลงโทษควรเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน เพื่อรักษามาตรฐานของศาล และเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่จำเลยผู้ถูกลงโทษอย่างเท่าเทียมกัน คือ คดีที่มีลักษณะเดียวกัน จำเลยก็ไม่ควรได้รับโทษที่แตกต่างกัน

5. ผู้พิพากษาผู้ใช้ดุลยพินิจในการลงโทษจะต้องคำนึงเวลาที่ใช้ดุลยพินิจในการลงโทษโดยคำนึงถึง ภาษิตกฎหมายที่ว่า “ตุลาการที่ดีย่อมไม่พิพากษาอรรถคดีโดยอัตโนมัติหรือตามใจตนเอง แต่ย่อมพิพากษาดำเนินการตามกฎหมายและความยุติธรรม”

ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับศาลให้คำนึงถึงการใช้ดุลยพินิจในการลงโทษหรือการรอลงโทษ โดยศาลต้องคำนึงถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา สุขภาพ ภาวะทางจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม สภาพของความผิดและเหตุอื่นอันควรปรานี

2.2.4 หลักกระบวนการคุ้มครองสิทธิจำเลยในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Due Process)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของพลเมืองไว้ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย ทั้งนี้ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกายและในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งข้อความดังกล่าวสนับสนุนให้มีการปฏิบัติต่อประชาชนภายใต้กฎหมาย นอกจากนี้หลักการที่ถือเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็คือต้องมีการพิสูจน์จนแน่ใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงจึงลงโทษจำเลยได้ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้อาศัยแนวทางของกระบวนการ Due process ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิบุคคลที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญาย่อมกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคล แม้ว่าการกระทำผิดอาญาจะเป็นการกระทำต่อสังคมส่วนรวมก็ตามแต่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ก็จะต้องคำนึงถึง

¹⁴ วิชา มหาคุณ, เรื่องเดิม, หน้า 81-82.

สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมด้วย ดังนั้นการใช้มาตรการในการดำเนินคดีอาญาจะต้องมีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิของจำเลย ที่เรียกว่ากระบวนการ Due process ด้วยเนื่องจากในปัจจุบันกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของนานาประเทศ ได้รับการแก้ไขให้ผู้ต้องหาที่แต่เดิมมีสภาพเป็น “กรรมในคดี” เปลี่ยนมาเป็น “ประธานในคดี” อันเป็นลักษณะสำคัญของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน นอกจากนี้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดี ยังประกอบด้วยหลักการสำคัญอีกสามประการ¹⁵ คือ

1. มีความเป็น “เสรีนิยม” กล่าวคือบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม มีสิทธิที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาอะไรก็ได้ ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย โดยจะต้องไม่กระทบสิทธิของผู้อื่น

2. มีคุณลักษณะเป็น “ประชาธิปไตย” กล่าวคือ การพิจารณาคดีอาญาจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อสาธารณชนและมีการตรวจสอบการดำเนินคดีตลอดจนการพิจารณาพิพากษาคดีโดยประชาชนได้ด้วย

3. มีคุณลักษณะ “เพื่อสังคม” กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาต้องเปิดโอกาสให้คนที่ถูกลงโทษสามารถกลับเข้าสู่สังคมปกติได้อีก

ดังนั้นเมื่อเกิดการกระทำผิดอาญาขึ้นจำเป็นต้องมีการสอบสวนหาความจริง เพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษซึ่งวัตถุประสงค์ที่สำคัญอันเป็นหัวใจของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอยู่สามประการ คือ เพื่อสอบสวนหาความจริง เพื่อป้องปรามมิให้เกิดการกระทำผิดและเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องภายในกระบวนการ

2.3 หลักสากลในการประกันสิทธิเสรีภาพ

2.3.1 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เป็นสิทธิที่มีรากฐานอันมีความสัมพันธ์กับหลายแนวความคิดที่เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองขึ้นมา ซึ่งแนวคิดที่สำคัญคือแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องสิทธิและแนวคิดเรื่อง สิทธิมนุษยชน ซึ่งหมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตาม

¹⁵ นริศ ชำนาญชานันท์, เรื่องเดิม, หน้า 138-139.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม¹⁶

1. ความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในประเทศไทย

ในประเทศไทยการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในระยะแรกนั้น ได้พบหลักฐานแห่งการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว คือ ศิลาจารึกในสมัยสุโขทัย ซึ่งถ้อยคำที่จารึกลงไปในนั้นมีลักษณะที่เป็นกฎหมายอันเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนศิลาจารึกมีการจารึกข้อความที่คุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองไว้ ดังนี้¹⁷

สิทธิในการร้องทุกข์ มีการจารึกไว้ว่า “ในปากประตูมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้นั้นไพร่ฟ้า หน้าปกกลางบ้านกลางเมือง มีความเจ็บท้องข้องใจ มักจกกล่าวถึงเจ้าถึงขุนบ่ไรไปสิ้นกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองได้ยิน เรียกถามเมื่อสอบถามความแค้นด้วยชื่อไพร่ในเมือง สุโขทัยนี้จึงชม” เป็นการคุ้มครองสิทธิแก่ราษฎรในการที่จะได้รับความยุติธรรมจากพระมหากษัตริย์ซึ่งถือเป็นผู้ทรงอำนาจมากที่สุดและในสมัยนั้น เมื่อราษฎรมีทุกข์ และได้ผ่านกระบวนการปกติ และไม่สำเร็จ (เจ้าถึงขุนบ่ไร) ราษฎรยังได้สิทธิในการทูลเกล้าถวายฎีกาต่อกษัตริย์โดยตรง

นอกจากนี้ มีกฎหมาย มังรายศาสตร์ โดยตั้งชื่อกฎหมายตามชื่อของพระมหากษัตริย์ พระองค์ทรงครองราชย์ร่วมกันในสมัยพ่อขุนรามคำแหงได้สร้างเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานีของชาวไทยล้านนาเรียกว่า อาณาจักรล้านนา เมื่อ พ.ศ. 1835 โดยมีการคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ดังนี้

การคุ้มครองสิทธิในการพิจารณาคดี กฎหมายล้านนาให้ความสำคัญในการหาข้อเท็จจริง คดีตามที่พยานที่ชี้ชัดว่าได้มีการกระทำความผิด และผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดโดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณา เช่น การได้สวนข้อเท็จจริงจากพยานและกรณีมูลเหตุแห่งคดีเกิดขึ้นที่ใดต้องรับฟังพยานจากที่นั่นเป็นต้น นอกจากนี้ หลักการพิจารณา ต้องมีการตัดสินใจโดยไม้อำเอียงคุ้มครองเสรีภาพแห่งบุคคลที่ไม่มีความผิด เป็นต้น

ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ก็ได้มีการนำแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในกฎหมายที่คุ้มครอง

¹⁶ ฉันทนา ไกรสถิตย์, “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 4.

¹⁷ โกศล โสภาคย์วิจิตร, การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายไทย (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 10.

สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองไว้ในกฎหมายที่มีความสำคัญสูงสุดของประเทศ คือ รัฐธรรมนูญ และกฎหมายในรูปแบบอื่น เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ซึ่งเป็นการบัญญัติเพื่อรับรองสิทธิที่ได้มีการบัญญัติไว้แล้วในกฎหมายสมัยก่อน

รัฐธรรมนูญไทยได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิพลเมืองสิทธิทางการเมืองไว้ที่สำคัญ คือ การคุ้มครองความเสมอภาคของบุคคลในเรื่องต่างๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น¹⁸

สิทธิในการพิจารณาคดี ซึ่งเป็นสิทธิที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมคือ การกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ในการลงโทษ โดยบุคคลจะรับโทษเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น นอกจากนี้ ในกรณีเป็นคดีอาญาจะต้องมีการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าบุคคลได้กระทำความผิด จะปฏิบัติบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิดมิได้ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลว่าจะมีความผิดนั้นต้องมีพยานหลักฐานมิใช่การกล่าวอ้างตามอำเภอใจ

2. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

สิทธิของบุคคลหรือประชาชน ตามสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองนั้น เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งองค์การสหประชาชาติ ได้เห็นความสำคัญของสิทธิมนุษยชนว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องคุ้มครอง จึงได้มีการจัดตั้งคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านสิทธิมนุษยชน และคณะมนตรีชุดดังกล่าวได้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Commission of Human Rights) โดยมีหน้าที่จัดทำร่างเอกสารที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนขึ้น และภายหลังได้พัฒนาร่างดังกล่าวเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยปฏิญญาดังกล่าวได้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองไว้ โดยสิทธิต่างๆ วางอยู่บนหลักการพื้นฐานจากกฎบัตรสหประชาชาติบัญญัติไว้ คือ การเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ ความเท่าเทียมกันของชายและหญิง ตลอดจนการเคารพต่อหลักการแห่งสิทธิเท่าเทียมกัน และการกำหนดเจตจำนงของตนเองแก่ประชาชนรวมถึงส่งเสริม สนับสนุนการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพอันเป็นหลักมูลฐานสำหรับทุกคน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติในเรื่อง เชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา เป็นการแสดงถึงการให้ความสำคัญกับตัวบุคคล ประชาชน มิใช่รัฐ หรือรัฐบาลของแต่ละประเทศ

ทั้งนี้ ลักษณะสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนมีเป็นสนธิสัญญาพหุภาคี กล่าวคือเป็นสนธิสัญญาที่มีรัฐมากกว่าสองรัฐขึ้นไปเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญา ซึ่งกระบวนการในการทำสนธิสัญญา มีหลายขั้นตอน นับตั้งแต่การเจรจา การให้ความยินยอมของรัฐเพื่อผู้พันตามสนธิสัญญาโดยการลงนาม การให้สัตยาบัน การภาคยานุวัติ และบางรัฐอาจตั้งข้อสงวน หรือ

¹⁸ โกศล โสภาคย์วิจิตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า 119-150.

ตีความสนธิสัญญา และเมื่อปฏิบัติตามขั้นตอนในการทำสัญญาครบถ้วนแล้ว กติกาบัญญัติให้รัฐภาคีที่มีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่อไป การเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาก่อให้เกิดพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา กล่าวคือ มีหน้าที่ที่จะเคารพและให้ความมั่นใจแก่ประชาชนของตนโดยรัฐภาคีจะต้องมีการบัญญัติกฎหมาย มีมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยจัดให้มีการเยียวยาจากการละเมิดที่เกิดขึ้น โดยกำหนดการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิ ตลอดจนมีมาตรการแก้ไขความรุนแรงด้วย

สหประชาชาติใหญ่สหประชาชาติได้รับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2509 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2519 ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองโดยการออกญานาวัด เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2539 โดยมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540 โดยมีการทำถ้อยแถลงตีความไว้ 4 ประเด็น ได้แก่ ข้อที่ 2 วรรค 1 เรื่องสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง ข้อ 6 วรรค 5 การห้ามประหารชีวิตผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ข้อ 9 วรรค 3 การนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่การพิจารณาคดี และข้อ 20 วรรค 1 เรื่องการห้ามโฆษณาชวนเชื่อเพื่อทำสงครามรัฐบาล

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองประกอบด้วยวรรคอารัมภบท และบทบัญญัติ 53 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้¹⁹

วรรคอารัมภบท กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐด้านสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ รวมทั้งหน้าที่ของบุคคลที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และได้รับสิทธิทั้งด้านพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียม

ส่วนที่ 1 (ข้อ 1) กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงตนเอง (right of self-determination)

ส่วนที่ 2 (ข้อ 2-5) กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคีที่รับรองจะเคารพและประกันสิทธิของบุคคล รวมถึงการห้ามการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ สถานะ ทางเศรษฐกิจ สังคม ถิ่นกำเนิด หรือสภาพอื่นใด โดยจะดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติภายในประเทศ การประกันว่าบุคคลที่ถูกละเมิดจะ

¹⁹ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร: บริษัท SM เซอร์คิตเพรส จำกัด, ม.ป.ป.), หน้า 15-18.

ได้รับการเยียวยาไม่ว่าบุรุษหรือสตรีจะได้รับสิทธิพลเมืองและการเมืองอย่างเท่าเทียมกันการ
สิทธิในสถานการณ์ฉุกเฉิน และการห้ามการตีความกติกาในอันที่จะไปจำกัดสิทธิและ
เสรีภาพอื่นๆ ลง

ส่วนที่ 3 (ข้อ 6-27) ถึงกล่าวถึงสาระของสิทธิในส่วนที่เป็นสิทธิพลเมืองและ
สิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตอยู่เสรีภาพจากการถูกทรมานการห้ามบุคคลมิให้ตกอยู่ใน
ในภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุมตามอำเภอใจการประติบัติต่อผู้ถูกสิทธิพลเมือง
อย่างมีมนุษยธรรม การห้ามบุคคลถูกจำคุกด้วยเหตุที่ไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาได้ เสรีภาพใน
การโยกย้ายถิ่นฐาน ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย การห้ามมิให้มีการบังคับใช้กฎหมาย
อาญาย้อนหลัง สิทธิการได้รับรองเป็นบุคคลตามกฎหมาย การห้ามแทรกแซงความเป็นส่วนตัว
การคุ้มครองเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการแสดงความเห็นและการแสดงออก การห้ามโฆษณา
ชวนเชื่อเพื่อการสงครามหรือก่อให้เกิดความเกลียดชังทางเชื้อชาติ สิทธิที่จะชุมนุมอย่างสันติ
การรวมกันเป็นสมาคม สิทธิของชายหญิงที่อยู่ในวัยเหมาะสมในการมีครอบครัว การคุ้มครอง
สิทธิเด็ก และการที่พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ การรับรองว่าบุคคลทั้ง
ปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน การรับรองสิทธิของ
ชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนา และภาษาภายในรัฐ

ส่วนที่ 4 (ข้อ 28-45) กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนซึ่งมีหน้าที่
รับผิดชอบในการตรวจสอบการประติบัติตามพันธกรณีที่กำหนดในกติการวมถึงพันธกรณีในการ
เสนอรายงานของรัฐบาล การยอมรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และขั้นตอนการ
พิจารณาข้อร้องเรียน

ส่วนที่ 5 (ข้อ 46-47) ห้ามการตีความไปในทางขัดกฎหมายระหว่างประเทศ
อื่นๆ รวมทั้งการมิให้ตีความในการที่จะสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

ส่วนที่ 6 (ข้อ 48-53) กล่าวถึงการเข้าเป็นภาคี และการแก้ไขเพิ่มเติมกติกา

3. สิทธิในการอุทธรณ์ของจำเลยในคดีอาญาภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วย สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

สิทธิการอุทธรณ์เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่สิทธิที่มีมาแต่ดั้งเดิม แต่เป็นสิทธิ
ที่เกิดขึ้นในภายหลังเนื่องจากมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นในการพิจารณา การอุทธรณ์จึงไม่เป็นการ
บังคับ ดังนั้นคู่ความจึงอาจจะไม่ใช่สิทธิหรือสละสิทธิในการอุทธรณ์ได้ โดยการอุทธรณ์มี
จุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลย การคุ้มครองนั้นจะกระทำโดยการแก้ไขความไม่
ถูกต้องในเนื้อหาคำพิพากษารวมทั้งการแก้ไขคำวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาอื่นๆ ที่ไม่
ถูกต้อง

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้มี บทบัญญัติที่รับรองสิทธิการอุทธรณ์คดีของจำเลยในคดีอาญาไว้ใน ส่วนที่ 3 ของกติการะหว่าง ประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยบัญญัติไว้ในข้อ 14 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการ รับรองสิทธิของบุคคลในการพิจารณาคดี โดยบัญญัติไว้ ดังนี้

“1. บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำความผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่ง จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง สื่อมวลชน และสาธารณชน อาจ ถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อย ของประชาชนหรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตยหรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วน ใดเสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อ การพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประ โยชน์แห่งความยุติธรรม แต่คำพิพากษา ในคดีอาญา หรือคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องเปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อ ประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทของกลุ่มสมรสในเรื่อง การเป็นผู้ปกครองเด็ก

2. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐาน ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

3. ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดย่อมมีสิทธิ ได้รับหลักประกันขั้นต่ำดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่ง ความผิดที่ถูกกล่าวหา ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อ ต่อสู้คดี และติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะต่อสู้คดี ด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ใน กรณีใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หาก บุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ในกรณีใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมี สิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากคำตอบแทนในกรณีที่บุคคล นั้นไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทน

(จ) สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน

(ฉ) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่าหากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเอง หรือให้รับสารภาพผิด

4. ในกรณีของบุคคลที่เป็นเด็กหรือเยาวชน วิธีพิจารณาความให้เป็นไปโดยคำนึงถึงอายุและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของบุคคลนั้น

5. บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย

6. เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดในความผิดอาญาและภายหลังจากนั้นมีการกลับคำพิพากษาที่ให้ลงโทษบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นได้รับอภัยโทษ โดยเหตุที่มีข้อเท็จจริงใหม่หรือมีข้อเท็จจริงที่ได้ค้นพบใหม่ อันแสดงให้เห็นว่าได้มีการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมที่มีชอบ บุคคลที่ได้รับการทุกข์อันเนื่องมาจากการลงโทษตามผลของคำพิพากษาลงโทษเช่นว่า ต้องได้รับการชดเชยตามกฎหมายเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ยังไม่รู้ให้ทันเวลาเป็นผลจากบุคคลนั้นทั้งหมด หรือบางส่วน

7. บุคคลย่อมไม่ถูกพิจารณา หรือลงโทษซ้ำในความผิดซึ่งบุคคลนั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ หรือให้ปล่อยตัวแล้วตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ”

จะเห็นได้ว่า ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 14 วรรค 5 ได้กำหนดสิทธิในการอุทธรณ์ของจำเลยในคดีอาญาให้ บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย(Everyone convicted of a crime shall have the right to his conviction and sentence being reviewed by a higher tribunal according to law.)

ความในข้อนี้เป็นการรับรองสิทธิในการอุทธรณ์คดีอาญาของฝ่ายจำเลยนั้น ถือเป็นสิทธิพลเมือง (Civil right) ประการหนึ่ง อันรัฐภาคีมีพันธกรณีที่ต้องให้ความคุ้มครองสิทธิดังกล่าวนี้แก่พลเมืองในประเทศของตน ซึ่งประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในกฎหมายภายในประเทศ

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติรับรองหลักการดังกล่าวไว้ในหมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40(7)

บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

“(7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือจากทนายความและการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว”

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 บัญญัติคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลซึ่ง ถือได้ว่าเป็น “สิทธิขั้นพื้นฐาน” (Fundamental right) โดยการคุ้มครองเหล่านี้เป็นการจำกัดอำนาจของรัฐในทางหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจอย่างไม่จำกัด และมีการตรวจสอบความถูกต้องในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว โดยในมาตรา 40(7) ของรัฐธรรมนูญ ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือจากทนายความและการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

2.4 ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

2.4.1 ความหมายของคำว่า “ละเมิดอำนาจศาล”

คำว่า “ละเมิดอำนาจศาล” ตามกฎหมายไทย ไม่ได้มีอธิบายคำศัพท์นี้ไว้อย่างชัดเจน โดยอาจจะวิเคราะห์ได้ดังนี้

คำว่า “ละเมิด” หมายถึง การล่วงเกิน ฝ่าฝืน ทำโดยพลการ ตามนัยทางกฎหมายมีความหมาย 2 ประการ คือ

1. การล่วงเกินศาลด้วยการกระทำอันเป็นการดูหมิ่นต่อศักดิ์ศรีของศาล
2. การล่วงเกินศาลด้วยการฝ่าฝืน หรือขัดขวาง รบกวน แทรกแซง ต่ออำนาจการ

ดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลด้วยความเป็นธรรม

คำว่า “อำนาจ” ตามพจนานุกรม หมายถึง สิทธิ เช่น มอบอำนาจ อิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นต้อง ยอมทำตามไม่ว่าจะด้วยความสมัครใจหรือไม่ หรือความ ที่สามารถบันดาลให้เป็นไปตามความประสงค์ เช่น อำนาจ บังคับของกฎหมาย อำนาจบังคับบัญชา เป็นต้น อำนาจของศาลมีอำนาจหลัก 3 ประการ คือ

1. สิทธิที่จะบังคับให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งศาล
 2. สิทธิที่จะควบคุมให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและรวดเร็ว

3. สิทธิที่จะออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งในขอบเขตของกฎหมาย

คำว่า “ศาล” ในภาษาไทย หมายถึง องค์การที่มีอำนาจพิจารณา พิพากษา อรรถคดี โดยดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร²⁰

คำว่า “ศาล” ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(1)²¹ บัญญัติว่า “ศาล” หมายถึง ศาลยุติธรรม หรือผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง”

คำว่า “ศาล” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(1) บัญญัติว่า “ศาล หมายถึง ศาลยุติธรรม หรือผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา”

เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า คำว่า “ศาล” ตามศัพท์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เบื้องต้นนั้น โดยทั่วไปมีความหมาย 2 ประการคือ

1. ศาล หมายถึง ศาลยุติธรรมเท่านั้น สถานที่ทำการของศาลพลเรือน มิใช่ศาลทหารที่สังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2543 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1 “ศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญนี้มีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”²²

ศาลชั้นต้น เป็นศาลที่รับพิจารณาคดีในชั้นแรก มีทั้งในกรุงเทพมหานครและในจังหวัดอื่นๆ ศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ได้แก่ ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี ศาลจังหวัด ศาลแขวง และศาลยุติธรรมอื่นๆ ที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นต้น เช่น ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลล้มละลาย

²⁰ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, ใน <http://rirs3.royin.go.th/new-search/word-search-all-x.asp>, access date January 7, 2010.

²¹ สมภพพิสิษฐ สุภพิสิษฐ, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญาพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2544), หน้า 6.

²² ชุมพล จันทราทิพย์, พระธรรมนูญศาลยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 165.

ศาลอุทธรณ์ อยู่ในประเภทของศาลสูง เมื่อศาลชั้นต้นตัดสินแล้วคู่ความไม่พอใจคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น ก็มีอำนาจอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความ ศาลอุทธรณ์ได้แก่ ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค ซึ่งมีทั้งหมด 9 ภาค

ศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุดรับคดีที่อุทธรณ์จากศาลอุทธรณ์ เมื่อศาลฎีกาตัดสินแล้วถือว่าเป็นอันถึงที่สุด ศาลฎีกามีเพียงศาลเดียวตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร

2. คำว่า “ศาล” หมายรวมถึงตัวผู้พิพากษาที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีในแต่ละศาลด้วย ดังนั้น เวลาที่ผู้พิพากษาออกนั่งพิจารณาพิพากษาคดีจึงถือว่า ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีดังกล่าวเป็น “ศาล” ด้วย²³

ในทางกฎหมาย คำว่า “ละเมิดอำนาจศาล” ดำรงกฎหมายต่างประเทศให้คำจำกัดความไว้หลายแห่ง ดังต่อไปนี้

หนังสือ Black's Law Dictionary ได้ความหมายของการละเมิดอำนาจศาลว่า หมายถึง การกระทำซึ่งน่าจะก่อให้เกิดการรบกวนขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อศาลในการบริหารงานยุติธรรม หรือซึ่งน่าจะเป็นการลดอำนาจหรือศักดิ์ศรีของศาลลง²⁴

หนังสือ The Concise Law dictionary ได้ให้คำจำกัดความของการละเมิดอำนาจศาล²⁵

- หมายถึง
1. การเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลสูงขัดขวาง หรือหมิ่นประมาทศาลหรือผู้พิพากษา
 2. การกระทำที่น่าจะเป็นผลร้ายแก่จำเลย ซึ่งควรได้รับการพิจารณาคดีด้วยความเที่ยงธรรม

หนังสือ Encyclopedia Britannica ให้ความหมายของคำว่า “ละเมิดอำนาจศาล” หมายถึง การกระทำซึ่งเป็นการจงใจไม่เชื่อฟังคำสั่งศาล หรือการกระทำซึ่งเป็นการรบกวนการบริหารงานยุติธรรม ตามกฎหมายของศาล²⁶

²³ พงษ์ธร บุญอารีย์, วิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545), หน้า 3.

²⁴ Henry Campbell Black, op. cit., p. 390.

²⁵ P.G. Osboen, The Concise Law Dictionary (London: Sweet&Maxwell, 1976), p. 91.

²⁶ The University of Chicago, “Contempt of Court,” Encyclopedia Britannica 6 (January 1970): 415.

ประมวลกฎหมายอาญาของรัฐหลุยส์เซียนา มาตรา 20 ได้บัญญัติความหมายของการละเมิดอำนาจศาลว่า หมายถึง “การกระทำหรืองดเว้นการกระทำซึ่งเป็นการขัดขวางหรือรบกวนการบริหารงานยุติธรรมอย่างเป็นระเบียบ หรือลดศักดิ์ศรี หรือความเชื่อถือในอำนาจของศาลลง²⁷

จากคำจำกัดความข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “ละเมิดอำนาจศาล” หมายถึง การขัดขวาง ไม่เคารพเชื่อฟังคำสั่งศาล โดยจงใจกระทำการใดๆ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออำนาจและศักดิ์ศรีของศาล หรือขัดขวางการบริหารงานยุติธรรมของศาล รวมถึงการกระทำใดๆ ที่มีความโน้มเอียงที่จะทำให้เกิดอุปสรรคต่อการบริหารงานยุติธรรมของศาลด้วย โดยเมื่อพิจารณาตามแนวทางของกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย จะสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการละเมิดอำนาจศาลมี 2 ประการคือ

1. การละเมิดอำนาจศาลด้วยการขัดขวาง ไม่เคารพเชื่อฟังคำสั่งศาล โดยกระทำการใดๆ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออำนาจหรือศักดิ์ศรีของศาล ทำให้ศาลได้รับความอับอายขายหน้า ซึ่งอาจจะกระทำได้ทั้งทางวาจา และการแสดงกิริยาอาการ เช่น การห่มงูเห่าซึ่งได้กระทำต่อหน้าศาล หรือพยานปฏิเสธที่จะตอบคำถาม หรือสาบานตนหรือหลีกเลียงไม่ยอมออกไปจากศาล เมื่อศาลมีคำสั่งให้ออกไป หรือขัดขืนคัดค้านตะโกนเรียกพยานแม้จะได้รับคำเตือนจากศาลแล้ว หรือดื่มสุราต่อหน้าศาล เป็นต้น

2. การละเมิดอำนาจศาลด้วยการจงใจขัดขวาง หรือมีแนวโน้มว่า จะขัดขวางการบริหารงานยุติธรรมของศาล ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของศาลเกิดความยุ่งยาก ไม่อาจดำเนินไปได้ เพราะการขัดขวางนั้น เช่น การห่มงูเห่าพยานจะมาเบิกความในศาล การโฆษณาต่อสาธารณชน ซึ่งก่อให้เกิดอคติต่อคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณา การให้สินบนแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อปกปิดพยานหลักฐาน หรือการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีแฝงหรือคืบอญาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล

2.4.2 ความจำเป็นของกฎหมายละเมิดอำนาจศาล

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล ศาลมีหน้าที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนด้วยการควบคุมการพิจารณาคดีให้เกิดความเรียบร้อย การที่จะกระทำให้ประสบผลและเสร็จสิ้นด้วยความรวดเร็วได้นั้น ศาลจะต้องทำให้ประชาชนเคารพศรัทธา เพื่อให้ประชาชนและสังคมเชื่อมั่นในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ดังนั้นศาลที่ทำ

²⁷ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ละเมิดอำนาจศาลโดยประพฤตินี้ไม่เรียบร้อยในศาล,” วารสารอัยการ 1 (สิงหาคม 2521): 59.

หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีจะต้องมีความสามารถจะรับความวุ่นวายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรมนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 36 กำหนดให้การนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลต่อหน้าคู่ความที่มาศาล และโดยเปิดเผย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 กำหนดให้การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ซึ่งเป็นวิธีพิจารณาในระบบกล่าวหาที่คู่ความต้องนำสืบพยานหลักฐานสนับสนุนหรือต่อสู้หักล้างต่อหน้ากันในศาลยุติธรรม ต่างกับระบบไต่สวนที่ไม่ต้องกระทำต่อหน้ากันก็ได้ และโดยที่คู่ความที่ไปศาลด้วยมืออันไม่สะดวกมีอยู่มาก และคู่ความที่ไปศาลด้วยความมั่งมันเอารัดเอาเปรียบแพะชนแกะกัน โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องเป็นธรรมก็มีอยู่มากเมื่อกระบวนการพิจารณาเป็นระบบที่กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้ากัน ย่อมมีการเผชิญหน้ากันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้วยสภาพการณ์เช่นนี้ ศาลยุติธรรมจึงมีโอกาสดังกล่าวสภาพเป็นตลาดที่ค้าทอกันหรือเป็นลานวัดที่ชกต่อยกันเมื่อใดก็ได้ จำเป็นที่ศาลยุติธรรมต้องมีมาตรการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อให้ศาลยุติธรรมเป็นสถานที่ปลอดภัยปราศจากข่มขู่ คุกคามใดๆ ทั้งสิ้น ทุกคนสามารถแสวงหาความยุติธรรมได้อย่างอิสระเสรีในศาลภายใต้กรอบของกฎหมาย รัฐจึงกำหนดเครื่องมือให้ศาลยุติธรรมใช้เพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย ควบคุมบังคับให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยราบรื่นรวดเร็ว และเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นสถาบันที่ศักดิ์สิทธิ์ในอันที่จะอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนผู้มีคดีความซึ่งผู้ใดจะล่วงเกินมิได้²⁸

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นเครื่องมืออันสำคัญของศาลที่จะผดุงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาลยุติธรรมและในอันที่จะให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อยและรวดเร็วความผิดฐานนี้เป็นความผิดพิเศษที่ไม่ต้องมีการฟ้องร้องให้ศาลลงโทษ หากแต่ศาลใช้อำนาจตามบทบัญญัติในเรื่องนี้สั่งลงโทษผู้ละเมิดอำนาจศาลได้อย่างเฉียบขาดและโดยฉับพลันไม่ว่าผู้ละเมิดอำนาจศาลนั้นจะเป็นคู่ความในคดีที่ศาลกำลังพิจารณาอยู่หรือเป็นทนายความพยาน หรือบุคคลภายนอกก็ตาม ความผิดฐานนี้มีได้กำหนดไว้เพื่อคุ้มครองผู้พิพากษาเป็นการส่วนตัว หากแต่คำนึงถึงด้านผดุงรักษาความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นสำคัญ

โดยอาจกล่าวได้ว่าบทบัญญัติเรื่อง ละเมิดอำนาจศาลมาจากเหตุผลที่สำคัญ 2 ประการคือ

²⁸ อุดมศักดิ์ นิติมนตรี, “ละเมิดอำนาจศาล,” บทบัญญัติ 58 (ธันวาคม 2548): 150.

1. สถาบันศาลเป็นที่พึ่งแหล่งสุดท้ายที่ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชน ผู้มีบรรดาศักดิ์ทั้งปวง ซึ่งประชาชนให้การยอมรับนับถือ ในฐานะที่ศาลพิจารณาพิพากษาคดีในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์

2. ความเป็นอิสระของศาลในการพิจารณาพิพากษาคดี การที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาได้โดยบริสุทธิ์ยุติธรรมนั้น ศาลจะต้องทำหน้าที่เป็นคนกลางอย่างเคร่งครัดที่สุด หากถูกรบกวน ขัดขวาง แทรกแซงกระบวนการพิจารณาแล้ว ศาลก็ไม่อาจวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด และประชาชนก็ย่อมไม่ได้รับความยุติธรรมจากการพิจารณาอย่างแท้จริง และทำให้สถาบันตุลาการไม่ได้รับความไว้วางใจหรือเลื่อมศรัทธาจากประชาชน

โดยผู้พิพากษาในศาลนั้นมีหน้าที่สำคัญในการพิจารณาคดีในศาล 3 ประการคือ

1. การรักษาความสงบเรียบร้อยในห้องพิจารณาคดีและเป็นกลางในการพิจารณาคดี
2. พิจารณาจัดทำคำพิพากษาหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับคดีความ
3. พิจารณากำหนดโทษหรือมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีแก่จำเลย

ซึ่งศาลพิสูจน์แล้วว่าจำเลยได้กระทำความผิด²⁹

ในการนี้เพื่อจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ทั้ง 3 ประการของผู้พิพากษาสามารถปฏิบัติได้อย่างลุล่วงไปได้ นั่น ทำให้ศาลต้องมีอำนาจ 2 ประการคือ

1. ศาลจะต้องมีอำนาจอย่างเพียงพอที่จะบังคับให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งศาล
2. ศาลจะต้องมีอำนาจอย่างเพียงพอที่จะควบคุมให้การดำเนินกระบวนการพิจารณา

เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และรวดเร็ว

บุคคลที่มาศาลไม่ว่าจะเป็นคู่ความ พยาน หรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี หากแสดงอาการที่ไม่เรียบร้อยหรือก่อกวนศาล กระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไป ทำให้การนั่งพิจารณาคดีของผู้พิพากษา ตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ ดำเนินไปด้วยความลำบาก

ดังนั้น เพื่อจะรักษาอำนาจและศักดิ์ศรีของศาล มิให้ต้องได้รับการกระทบกระเทือนจากการกระทำของบุคคลดังกล่าว จึงต้องมีบทบัญญัติเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นเครื่องมือที่สำคัญของศาล ในการผดุงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของศาล ยุติธรรม เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลดำเนินไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย และคุ้มครองให้เกิดความเป็นธรรมในการบริหารงานยุติธรรมแก่ผู้มีบรรดาศักดิ์ การกระทำให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้พิพากษาจะต้องรักษาความเป็นระเบียบ และเป็นประธานในการ

²⁹ กุลพล พลวัน, “ข้อสังเกตเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล,” วารสารอัยการ 1 (สิงหาคม 2521): 29.

พิจารณาคดีด้วยความชำนาญ มีประสิทธิภาพและด้วยความยุติธรรม โดยผู้พิพากษาสามารถลงโทษผู้ละเมิดอำนาจศาลไม่ว่าจะเป็นคู่ความในคดีที่ศาลกำลังพิจารณาอยู่ หรือเป็นทนายความ พยาน หรือเป็นบุคคลภายนอกที่กระทำการรบกวนการพิจารณาคดีของศาลได้

2.4.3 วัตถุประสงค์ในการลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

การลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล บัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์ในการบริหารงานยุติธรรมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดังนั้นเมื่อมีบุคคลใดกระทำการละเมิดอำนาจศาล บุคคลนั้นจะต้องถูกลงโทษ การลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงมีวัตถุประสงค์ ดังนี้³⁰

1. ลงโทษจำเลย เพราะต้องการลงโทษการกระทำที่มีชอบ
2. ลงโทษเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่บุคคลอื่น
3. เพื่อบังคับให้จำเลยปฏิบัติตามคำสั่งศาล

การลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ก็เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณศาล เพื่อธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมแห่งคดี ป้องกันการดำเนินคดีไม่ให้ล่าช้า มิให้มีการประวิงคดี และป้องกันอิทธิพลที่มีชอบ ที่อาจจะส่งผลต่อความรู้สึกของคู่ความหรือบุคคลทั่วไป

2.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดอำนาจศาล

2.5.1 การกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายไทย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 30, 31 และ 32 ของประเทศไทย ได้กำหนดลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ ดังนี้³¹

“มาตรา 30 ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปอย่างเที่ยงธรรมและรวดเร็ว อำนาจเช่นว่านี้ ให้รวมถึงการสั่งห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางก่อความรำคาญ หรือในทางประวิงให้ชักช้าหรือในทางฟุ่มเฟือยเกินสมควร

³⁰ รองพล เจริญพันธุ์, “ความผิดฐานหมิ่นประมาทศาลในระบบคอมพิวเตอร์,” ใน ละเมิดอำนาจศาลในสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร: สารศึกษาการพิมพ์, 2522), หน้า 62.

³¹ สมภพพิสิษฐ สุขพิสิษฐ, เรื่องเดิม, หน้า 31-34.

มาตรา 31 ผู้ใดกระทำการอย่างใดๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ ให้ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(1) จัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลตามมาตรา ก่อนอันว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อย หรือประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

(2) เมื่อได้มีคำร้องและได้รับอนุญาตจากศาลให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลตามมาตรา 156/1 แล้ว ปรากฏว่าได้แสดงข้อเท็จจริงหรือเสนอพยานหลักฐานอันเป็นเท็จต่อศาลในการได้สวนคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

(3) เมื่อรู้ว่าจะมีการส่งคำคู่ความหรือส่งเอกสารอื่นๆ ถึงตน แล้วจงใจไปเสียให้พ้นหรือหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับคำคู่ความหรือเอกสารนั้น โดยสถานอื่น

(4) ตรวจเอกสารทั้งหมด หรือฉบับใดฉบับหนึ่ง ซึ่งอยู่ในสำนวนความ หรือคัดเอาสำเนาเอกสารเหล่านั้นไป โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติ มาตรา 54

(5) จัดขึ้นไม่มาศาล เมื่อศาลได้มีคำสั่งตามมาตรา 19 หรือมีหมายเรียกตามมาตรา 277

มาตรา 32 ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะรู้ถึงซึ่งข้อความหรือการออกโฆษณาแห่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์เหล่านั้นหรือไม่ ให้ถือว่าได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่างดังจะกล่าวต่อไปนี้

(1) ไม่ว่าเวลาใดๆ ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เหล่านั้นได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่นๆ แห่งคดีหรือกระบวนการพิจารณาใดๆ แห่งคดี ซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาสิ่งเหล่านั้น ไม่ว่าโดยวิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผยหรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง

(2) ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ ได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ในระหว่างการพิจารณาแห่งคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์จะให้มีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน หรือเหนือศาลหรือเหนือคู่ความหรือเหนือพยานแห่งคดีซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป เช่น

ก. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี หรือ

ข. เป็นรายงานหรือย่อเรื่องหรือวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่เป็นกลางและไม่ถูกต้อง หรือ

ค. เป็นการวิภาคโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของคู่ความ หรือคำพยานหลักฐาน หรือนิสัยความประพฤติของคู่ความหรือพยาน รวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของคู่ความหรือพยาน แม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง หรือ

ง. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้นำวิเคราะห์ศัพท์ทั้งปวงในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2476 มาใช้บังคับ”

จากหลักเกณฑ์การละเมิดอำนาจศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 30, 31 และมาตรา 32 ดังกล่าว จึงอาจแยกลักษณะละเมิดอำนาจศาลได้เป็นหลายกรณี คือ

1. การละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลว่าด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณศาล มาตรา 30 (มาตรา 31(1))
2. การละเมิดอำนาจศาลเพราะประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล (มาตรา 31(1))
3. การละเมิดอำนาจศาลเพราะฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา (มาตรา 31(2))
4. การละเมิดอำนาจศาลเพราะจงใจหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความหรือเอกสาร (มาตรา 31(3))
5. การละเมิดอำนาจศาลเพราะตรวจ หรือคัดลอกเอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาต (มาตรา 31(4))
6. การละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขึ้นไม่มาศาลตามคำสั่งศาล (มาตรา 31(5))
7. การละเมิดอำนาจศาลเพราะวิพากษ์วิจารณ์ หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดี (มาตรา 32)

1. การละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลว่าด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณศาล

เป็นมาตรการที่จะใช้เพื่อเน้นในด้านการรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาของศาลดำเนินไป โดยความเที่ยงธรรมและรวดเร็ว ก็คือ บทบัญญัติในมาตรา 30 ซึ่งให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ แก่คู่ความหรือบุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาล ได้โดยไม่ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ที่ว่าเป็นกรณีจำเป็น และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไป โดยเที่ยงธรรมและรวดเร็ว ซึ่งแบ่งลักษณะของข้อกำหนดดังกล่าวออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ข้อกำหนดเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล: การออกข้อกำหนดเพื่อรักษาความเรียบร้อยบริเวณศาลนั้น ศาลจะออกข้อกำหนดแก่ผู้ที่อยู่ต่อหน้าศาลเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นคู่ความหรือมิใช่คู่ความก็ตาม (คำพิพากษาฎีกาที่ 7-8/2543) และจะออกข้อกำหนดด้วยวาจา ในขณะที่ศาลออกนั่งพิจารณาหรือออกข้อกำหนดเป็นหนังสือ โดยการพิศประกาศให้ทราบไว้ในศาลก็ได้

2) ข้อกำหนดเพื่อการดำเนินกระบวนการพิจารณา: จะเป็นการออกข้อกำหนดในขณะที่ศาลนั่งพิจารณาคดีซึ่งจะทำได้ด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้เช่นเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการออกข้อกำหนดเพื่อการดำเนินกระบวนการพิจารณา เพื่อให้การพิจารณาดำเนินไปด้วยความเที่ยงธรรมและรวดเร็ว เช่น การสั่งคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปในทางก่อความรำคาญ หรือประวิงให้ชักช้าหรือในทางฟุ่มเฟือยเกินสมควร

ศาลจะต้องออกข้อกำหนดเป็นหนังสือ คือ ปิดประกาศให้ทราบไว้ในศาลหรือจะออกข้อกำหนดด้วยวาจาในขณะที่ศาลออกนั่งพิจารณาก็ได้ และข้อกำหนดดังกล่าวนี้จะต้องออกมาล่วงหน้าโดยชัดแจ้ง ไม่ว่าด้วยวาจา เช่น พยานเบิกความนอกเรื่อง เป็นการกล่าวหาคู่ความฝ่ายตรงข้าม แล้วศาลสั่งให้หยุดแต่พยานไม่ยอมหยุด เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หรือการออกข้อกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง ได้ออกข้อกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร ประกาศที่ศาลแพ่งว่า “ห้ามผู้ใดนำสลากกินแบ่งขึ้นมำจำหน่ายบริเวณศาล” เช่นนี้ แสดงว่าศาลได้ออกข้อกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าอย่างชัดแจ้ง ถ้าผู้ใดขัดขืนย่อมมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ดังนั้นถ้าเป็นกรณีที่ศาลมิได้ออกข้อกำหนดมาก่อนให้ชัดแจ้ง ไม่ว่าจะผ่านทางวาจา หรือทางลายลักษณ์อักษร เพื่อให้บังคับต่อคู่ความหรือบุคคลภายนอก ซึ่งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นการไม่เรียบร้อยหรือก่อความรำคาญขึ้น ศาลย่อมลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เพราะเหตุว่าขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลหาได้ไม่³²

การขัดขืนข้อกำหนดของศาลซึ่งออกมาล่วงหน้าให้บุคคลภายนอกหรือคู่ความปฏิบัติในศาล หรือเป็นข้อกำหนดที่ศาลกำหนดขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดี เมื่อมีการฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ศาลกำหนดขึ้น ถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลต่อหน้าศาล และเป็นการละเมิดอำนาจศาลโดยตรง ไม่ว่าการฝ่าฝืนข้อกำหนดนั้น จะเกิดขึ้นต่อหน้าศาลหรือในบริเวณศาลก็ตาม ถ้าปรากฏว่าผู้ฝ่าฝืนนั้น ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาล จะต้องมีการเจตนาในการขัดขืนข้อกำหนดนั้นด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 2271/2527 ศาลชั้นต้นได้ออกข้อกำหนดมิให้โจทก์ลุกขึ้นแถลงการณ์ใดๆ ในขณะที่ศาลจกรายงานกระบวนการพิจารณาอยู่ อันจะเป็นการขัดขวางทำให้กระบวนการพิจารณาไม่อาจดำเนินไปได้โดยรวดเร็ว เหตุที่ออกข้อกำหนดเพราะโจทก์กระทำหลายครั้งแล้ว เมื่อศาลชั้นต้นออกข้อกำหนด โจทก์มิได้นำพาต่อข้อกำหนดของศาลยังลุกขึ้นแถลงโดยศาลมิได้อนุญาตและขอให้ศาลบันทึกรายงานกระบวนการพิจารณาอีก โจทก์ย่อมทราบถึงการ

³² ธาณินทร์ กรัยวิเชียร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชวนพิมพ์, 2522), หน้า 23.

กระทำของคนดีว่าเป็นการจัดขวางทำให้กระบวนการพิจารณาไม่อาจดำเนินไปได้โดยเร็ว ย่อมเป็นการละเมิดอำนาจศาล

2. การละเมิดอำนาจศาลเพราะประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

การประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล อาจเป็นการละเมิดอำนาจศาล ได้ถ้าเป็นการกระทำโดยจงใจขัดขวางศาลในการบริหารงานยุติธรรมของศาล บุคคลใดเมื่อเข้ามาอยู่ในศาลแล้วไม่ว่าจะเป็นคู่ความ หรือบุคคลภายนอก จะต้องประพฤตินให้เรียบร้อยมีความเคารพต่อศาลไม่ขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีของศาล เพื่อให้เป็นไปตามความเที่ยงธรรมและรวดเร็ว ถ้าผู้ใดเข้ามาในศาล แสดงประพฤตินหรือมีท่าทางไม่เรียบร้อย เช่น แสดงกิริยาก้าวร้าวต่อผู้พิพากษา เป็นต้น ศาลมีอำนาจสั่งห้าม หรือกำหนดข้อบังคับใดๆ ให้บุคคลนั้นกระทำได้ตามที่เห็นสมควรเพื่อรักษาความเรียบร้อยและเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล ถ้าบุคคลนั้นๆ ขัดขืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือข้อกำหนดของศาล ก็ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วยการประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

ทั้งนี้ การกระทำละเมิดอำนาจศาลเพราะประพฤตินไม่เรียบร้อยบริเวณศาลหากปรากฏว่าผู้กระทำไม่มีเจตนากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจ จะถือว่าผู้กระทำละเมิดอำนาจศาลไม่ได้³³

คำพิพากษาฎีกาที่ 4366/2545

ก่อนมีการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้มีคนบอกให้ผู้ถูกกล่าวหาหลงข้อเท็จจริง ซึ่งการลงชื่อของผู้ถูกกล่าวหา ก็คงหวังเพียงผลประโยชน์ตอบแทนในการที่นำหลักทรัพย์ของตนมาใช้ขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยผู้ถูกกล่าวหาไม่ทราบว่าหนังสือรับรองราคาประเมินเป็นเอกสารปลอม การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาจึงขาดเจตนาในการใช้หนังสือรับรองราคาประเมินปลอมขึ้นต่อศาลชั้นต้น จึงไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

1) ตัวอย่างการประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลที่มีปรากฏตามคำพิพากษาของศาลฎีกา เช่น

(1) การเปลี่ยนตัวผู้ต้องหาที่กระทำตั้งแต่ในชั้นสอบสวน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7920/2544 แม้การสับเปลี่ยนผู้ต้องหาในคดีนี้จะกระทำในชั้นสอบสวนก่อนมีการดำเนิน กระบวนการพิจารณาในศาลชั้นต้นก็ตาม แต่การกระทำดังกล่าวย่อมเป็นเหตุขัดขวางมิให้การดำเนินคดีในศาลเป็นไปโดย เที่ยงธรรมและถูกต้อง เพราะทำให้มีการดำเนินคดีอาญาในศาลต่อบุคคลผู้บริสุทธิ์โดยผู้กระทำความผิด ที่แท้จริงไม่ต้องถูกลงโทษ การที่ผู้ถูกกล่าวหาทั้งสองคบคิดกันจัดให้มีการเปลี่ยนตัวผู้ต้องหาในชั้น สอบสวน โดยมีเจตนาให้

³³ LRC Group, วิวัฒน์หัตถ์จรรยา (กรุงเทพมหานคร: LRC Group, 2549), หน้า 9.

ผู้ถูกกล่าวหาที่ 1 ซึ่งไม่ได้กระทำความผิดอาญาถูกดำเนินคดีในศาลแทนนาย อ. และเพื่อให้ นาย อ. รอดพ้นจากการถูกลงโทษในความผิดที่ได้กระทำ การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาทั้งสองย่อมก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในศาล อันเป็นการประพฤติน่าไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31(1) ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 แล้ว เมื่อความปรากฏแก่ศาลตามคำแถลงของผู้ถูกกล่าวหาทั้งสองว่าผู้ถูกกล่าวหาทั้งสองกระทำความผิดดังกล่าว ศาลย่อมมีอำนาจสั่งลงโทษได้ทันทีโดยไม่ต้องทำการไต่สวนข้อเท็จจริง

(2) การแสดงตัวเป็นนายประกันของจำเลยและปลอมลายมือชื่อของนายประกันในคำร้องขอประกันตัวต่อไป เป็นการหลอกลวงศาลว่ามีการประกันตัวต่อไป เป็นการหลอกลวงศาลว่ามีการประกันตัวต่อไปโดยชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1286/2544 การที่ผู้ถูกกล่าวหาแสดงตัวเป็น อ. นายประกันของจำเลยและลงลายมือชื่อในคำร้องขอประกันตัวต่อซึ่งเป็นลายมือชื่อ ปลอมเป็นการหลอกลวงศาลว่ามีการประกันตัวต่อไปโดยชอบ ถือเป็นการประพฤติน่าไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31(1) และมาตรา 33

(3) การกล่าวอ้างตัวเป็นพนักงานอัยการและหลอกลวงผู้อื่นในบริเวณศาล

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7333/2544

ผู้ถูกกล่าวหาอ้างตนเองว่าเป็นอัยการและหลอกลวงผู้กล่าวหาในบริเวณศาลชั้น ดัน ทั้งมีการรับเงินที่ร้านอาหารซึ่งอยู่ภายในบริเวณศาลชั้นต้นด้วย แม้เหตุจะมีได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาลแต่ก็เกิดในบริเวณศาล การกระทำของผู้ถูกกล่าวหา จึงเป็นการประพฤติน่าไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลอันเป็นการกระทำความผิดฐานละเมิด อำนาจศาล ซึ่งศาลมีอำนาจลงโทษผู้ถูกกล่าวหาได้โดยหาจำต้องดำเนินการทางพนักงานสอบสวน ดังที่ผู้ถูกกล่าวหาอ้างไม่การที่ศาลจะออกข้อกำหนดใด ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 ได้จะต้องเป็นกรณีที่จำเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็วด้วย แต่การออกข้อกำหนดห้ามผู้ถูกกล่าวหาเข้ามาในบริเวณศาลตามคำสั่งของศาลล่าง ทั้งสอง ไม่ปรากฏว่า กระทำเพื่อให้กระบวนการพิจารณาเรื่องใดดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็ว กรณีจึงไม่ต้องตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30

(4) การพกพาอาวุธปืนเข้ามาในอาคารที่ทำการศาลยุติธรรม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5100/2543

อาคารที่ทำการศาลยุติธรรมเป็นสถานที่อันนวยความยุติธรรม ให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดี บุคคลผู้มีอรรถคดีต้องมีความมั่นใจ และมีความอบอุ่นในความปลอดภัย

จากยันตรายทั้งปวง การที่ ผู้ถูกกล่าวหาพกพาอาวุธปืนซึ่งเป็นอาวุธร้ายแรงดังกล่าวเข้าไปในบริเวณที่ทำการศาล แสดงถึงความไม่เคารพยำเกรงต่อกฎหมาย ถือได้ว่าเป็นความผิดร้ายแรง ศาลอุทธรณ์ภาค 7 พิพากษาลงโทษ จำคุกผู้ถูกกล่าวหา 2 เดือน และไม่รอลงโทษเหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งรูปคดีและเป็นคุณแก่จำเลยมากแล้ว ไม่มีเหตุ ที่ศาลฎีกาจะเปลี่ยนแปลงแก้ไข

(5) การกล่าวอ้างว่าจะเอาเงินไปให้ผู้พิพากษาเพื่อเป็นอมิสสินจ้างในการดำเนินคดีในศาล

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5462/2539 แม้การที่ผู้ถูกกล่าวหาอ้างว่าจะเอาเงินไปให้ผู้พิพากษาจะกระทำนอกบริเวณศาล แต่การอ้างเช่นนั้นก็เพื่อเป็นอมิสสินจ้างในการดำเนินคดีในศาลผลที่เกิดขึ้นจึงมุ่งหมายให้มีผลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลย่อมถือได้ว่าเป็นการประพฤติน่าไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล โดยเฉพาะคดีนี้ยังมีการทวงถามเงินดังกล่าว ในบริเวณศาลอันเป็นการกระทำความผิดและเป็นส่วนหนึ่งของการเรียกเงินจากผู้ กล่าวหาด้วยจึงเป็นการละเมิดอำนาจศาล

โดยทั้งนี้การกระทำความผิดหรือความประพฤติเช่นใดจะถือได้ว่าเป็นการประพฤติน่าไม่เรียบร้อยนั้น โดยปกติจะต้องถือตามความรู้สึกของคนธรรมดาทั่วไปว่าการกระทำเช่นนั้นจะเป็นการกระทำความผิดหรือความประพฤติที่ไม่เรียบร้อยหรือไม่³⁴

2) ความหมายของคำว่า “ในบริเวณศาล”

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 31(1) กำหนดให้การประพฤติน่าไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โดยมีได้บัญญัติว่าหมายถึง การกระทำในลักษณะใดบ้าง คำว่า “ในบริเวณศาล” เอาไว้ด้วย ดังนั้น จึงควรต้องมีการพิจารณาความหมายของคำว่า “ในบริเวณศาล” ว่ามีความหมายครอบคลุมเพียงใด โดยอาจแบ่งการพิจารณาได้ ดังนี้

คำว่า “ในบริเวณศาล” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 31(1) ในความหมายอย่างกว้าง หมายถึง นอกจากภายในห้องพิจารณาคดีของศาลแล้ว ย่อมหมายความรวมถึงอาคารที่ทำการและบริเวณต่อเนื่องของศาลด้วย เช่น บ้านพักของข้าราชการศาล ซึ่งอยู่ภายในบริเวณรั้วของศาล ร้านอาหารหรือสโมสร เป็นต้น

คำว่า “ในบริเวณศาล” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 31(1) ในความหมายอย่างแคบ หมายถึง เฉพาะในห้องพิจารณาคดี หรือบริเวณต่อเนื่องใกล้เคียง ซึ่งพออนุโลมได้ว่า การละเมิดอำนาจศาลที่เกิดในสถานที่นั้น อยู่ในความรู้เห็นของศาล

³⁴ จำรัส เขมะจารุ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 มาตรา 2-83 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2528), หน้า 64.

เหตุที่ต้องมีการแยกพิจารณาดังกล่าว เนื่องจาก

(1) การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลกรณีเดียวกันซึ่งได้กระทำในสถานที่ต่างกัน จะมีผลรบกวนขัดขวางการบริหารงานยุติธรรมต่างกัน ดังนั้นการละเมิดอำนาจศาลด้วยการประทุพติคนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล จึงต้องอาศัยสถานที่เกิดเหตุเป็นสิ่งประกอบการพิจารณาด้วย เช่น การกล่าวคำพยานต่อหน้าผู้พิพากษา ขณะปฏิบัติหน้าที่ตรวจสถานที่เกิดเหตุโดยตั้งใจว่าคนอื่น ไม่เป็นการหมิ่นประมาทศาลหรือผู้พิพากษา (คำพิพากษาฎีกาที่ 22/2497) เป็นต้น

(2) การกระทำอันเป็นการละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นในห้องพิจารณาคดี ข้างห้องพิจารณาคดี หรือในห้องที่ทำการของศาล จะต้องถือว่าการกระทำนั้นเป็นการละเมิดอำนาจศาลด้วย³⁵ เช่น การลอบเติมข้อความลงในฟ้องที่ศาลตรวจส่งยกเลิกแล้ว ศาลสอบถามกลับแถลงเท็จว่า เป็นข้อความ ที่มีมาแต่เดิม ไม่ได้ลอบเติมลงไป ต้องถือว่าประทุพติคนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล ศาลส่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 22/2487)³⁶ การพกปืนบรรจุกระสุนเข้าไปในห้องพิจารณาของศาล แม้จะอยู่ในเสื้อปกปิด และผู้พิพากษาลงจากบัลลังก์ไปแล้ว ก็เป็นการละเมิดอำนาจศาล (คำพิพากษาฎีกาที่ 195/2487) เป็นต้น

(3) การกระทำอันเป็นการละเมิดอำนาจศาล ถ้าศาลที่เกิดเหตุมีพื้นที่กว้างขวาง และสถานที่เกิดเหตุเกิดขึ้นห่างจากห้องพิจารณา การกระทำละเมิดนั้นจะถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลด้วยการประทุพติคนไม่เรียบร้อยบริเวณศาลไม่ได้ เช่น การพกอาวุธปืนเข้าไปในร้านกาแฟบริเวณศาล หรือการโต้เถียงกับผู้พิพากษาด้วยถ้อยคำที่รุนแรงในร้านกาแฟที่อยู่ในบริเวณศาล เป็นต้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการกระทำเหล่านี้ไม่ได้มีลักษณะเป็นการรบกวนหรือแทรกแซงการบริหารงานยุติธรรมของศาล หรือเป็นการลอบหลอ่หลุมหมิ่นเกียรติยศ ศักดิ์ศรี ของศาลแต่ประการใด

(4) การตีความคำว่า “ในบริเวณศาล” นั้นต้องตีความอย่างเคร่งครัด ให้มีความหมายเฉพาะในห้องพิจารณา หรือบริเวณใกล้เคียงต่อเนื่องจากห้องพิจารณาอันอาจเห็นได้ว่า การละเมิดอำนาจศาลซึ่งเกิดขึ้นในสถานที่เหล่านั้น อยู่ในความรู้เห็นของศาล เนื่องจาก

ก. เพื่อหลีกเลี่ยงต่อหลักกระบวนการคุ้มครองสิทธิจำเลยในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Due Process) ที่มีการประกันสิทธิของบุคคลในการต่อสู้คดี โดยการนำพยานเข้ามาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากการประทุพติคนไม่เรียบร้อย

³⁵ คัมภีร์ แก้วเจริญ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

³⁶ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2497, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คณะช่าง, 2508), หน้า 47.

บริเวณศาลถือเป็นการละเมิดอำนาจศาลโดยตรง ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งลงโทษได้โดยทันทีโดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องหรือพิจารณาคดีก่อน ฉะนั้นการให้อำนาจศาลลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลในทันทีนั้น จึงควรต้องมีการจำกัดเฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็น และแน่ชัด โดยปราศจากข้อสงสัยแล้วเท่านั้น

ข. จุดมุ่งหมายที่ให้ศาลลงโทษการกระทำความผิดอำนาจศาลด้วยการประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล ก็เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในศาลไม่ได้มุ่งหมายเพื่อเป็นการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดอำนาจศาล

3) ข้อแตกต่างระหว่างการประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลกับการขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาล

(1) การขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลต้องเป็นข้อกำหนดซึ่งศาลได้ออกมาแล้ว ส่วนการประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลเป็นความผิดในตัวเอง แม้ว่ายังไม่มีข้อกำหนดออกมาก่อนเลย เช่น ใช้รองเท้าตีทำร้ายผู้อื่นขณะกำลังเดินลงบันไดจากศาล ในเวลาที่ศาลกำลังเปิดทำการ เป็นการประพฤติตนไม่เรียบร้อยบริเวณศาล เป็นต้น

(2) การขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลอาจจะกระทำนอกเวลาราชการได้ แต่การประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล ต้องเป็นกระทำที่เกิดขึ้นในเวลาราชการเท่านั้น³⁷

3. การละเมิดอำนาจศาลเพราะฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา

ตามหลักการทั่วไป การดำเนินคดีแพ่งนั้น คู่ความจะต้องเสียค่าธรรมเนียมต่าง ๆ แก่ศาลตามที่กฎหมายกำหนด แต่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 155 มีบทบัญญัติยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลไว้ดังนี้

“คู่ความซึ่งไม่สามารถเสียค่าธรรมเนียมศาลอาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมในการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีในศาลชั้นต้นหรือชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 156 และมาตรา 156/1”

เป็นบทบัญญัติที่ให้โอกาสแก่คู่ความฝ่ายใดที่เป็นคนยากจน ไม่มีเงินที่จะเสียค่าธรรมเนียมได้ กฎหมายได้เปิดช่องทางเพื่อช่วยเหลือคนยากจนไว้โดยจะช่วยเหลือผ่อนผันให้ มีการฟ้องร้องหรือมีการต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาได้ เพราะจะได้มีความเท่าเทียมเกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากประชาชนที่ยากจนจะได้รับความลำบากและไม่มีเงินมาจ่ายค่าธรรมเนียมศาล ทำให้ไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกจากศาลได้ เมื่อกฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถฟ้องคดีอย่างคนอนาถาได้แล้ว บุคคลผู้ใช้สิทธิดังกล่าวนี้ ก็อาจกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวได้แสดงข้อเท็จจริงหรือเสนอพยานหลักฐานอันเป็นที่จตุตศาลในการได้ส่วนคำร้อง

³⁷ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, เรื่องเดิม, หน้า 23.

ขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล เช่น เมื่อจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลให้ต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาแล้ว ในชั้นการไต่สวนคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล จำเลยแสดงหลักฐานเท็จว่าจำเลยไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งแสดงว่าจำเลยมีเจตนาที่จะดำเนินคดีอย่างคนอนาถา แต่ทั้งนี้ความจริงปรากฏหลักฐานชัดว่า จำเลยมีทรัพย์สินพอที่จะชำระค่าธรรมเนียมศาลได้ จำเลยมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและอาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 177 ฐานเบี่ยงเบนความเท็จด้วย

4. การละเมิดอำนาจศาลเพราะจงใจหลีกเลี่ยงไม่รับคำคู่ความหรือเอกสาร

“คำคู่ความ” หมายถึง บรรดาคำฟ้อง คำให้การ หรือคำร้องทั้งหลายที่ยื่นต่อศาลเพื่อตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 1(5)

“เอกสาร” หมายถึง กระดาษหรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผัง หรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพ หรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1(7)

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 31(1) คำว่า “เอกสารอื่นๆ” จึงหมายความว่า เอกสารทุกชนิดที่ส่งในคดีโดยอำนาจของศาลตามกฎหมาย³⁸ เช่น หมายเรียกให้แก้คดี หมายเรียกพยาน คำสั่งเรียกเอกสาร เป็นต้น ดังนั้นถ้าหากเป็นเอกสารที่คู่ความส่งกันเองโดยมิใช่การกระทำของศาลแล้ว แม้ว่าจะมีกฎหมายรับรอง เช่น การส่งเอกสารตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 72 วรรค 3(1) หรือมาตรา 90 เช่น สำเนาคำแถลงการณ์ สำเนาพยานเอกสาร เป็นต้น ผู้ที่จงใจไปให้พ้น หรือหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับเอกสารนั้น ก็ไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเพราะมิใช่การส่งของศาล หรือตามคำสั่งของศาลซึ่งกฎหมายรับรอง

1) บุคคลที่กระทำละเมิดอำนาจศาล

(1) บุคคลที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลก็คือ บุคคลที่คำคู่ความหรือเอกสารส่งไปถึง แล้วบุคคลดังกล่าวจงใจไปเสียให้พ้น เช่น หลบหนีไป หรือหลีกเลี่ยงไม่รับโดยวิธีการอื่น เช่น ซ่อนตัว โดยมีเจตนาไม่ยอมรับคำคู่ความหรือเอกสาร

(2) บุคคลที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ ผู้โฆษณา หรือผู้สนับสนุน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83-86 จงใจให้บุคคลซึ่งต้องรับคำคู่ความหรือเอกสารที่ส่งถึงตน โดยอำนาจตามกฎหมายของศาล หลบหนี หรือหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับคำคู่ความหรือเอกสารนั้น ก็มี

³⁸ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วย เช่นนายจำเลยเป็นผู้ยื่นให้จำเลยหลบเลี่ยงไม่ยอมรับหมายศาล มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล³⁹

2) ลักษณะการกระทำที่เป็นความผิด

ตามกฎหมายจะถือว่าบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลต่อเมื่อ “จงใจไปเสียให้พ้น” หรือ “หลีกเลี่ยงไม่รับ โดยสถานอื่น” ซึ่งหมายถึงบุคคลนั้นมีเจตนาที่จะไม่รับคำคู่ความหรือเอกสารที่ส่งถึงตนนั้น แต่ถ้าหากไม่ได้มีการจงใจไปเสียให้พ้น หรือหลีกเลี่ยงโดยสถานอื่น กล่าวคือ ยังอยู่ในสถานที่ที่คำคู่ความหรือเอกสารไปถึงตนได้ ยังไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เช่น การที่จำเลยแกล้งพูดจาโยกโย้ต่อเจ้าหน้าที่ส่งหมายเรียกของศาลเพื่อถ่วงเวลา โดยไม่ปรากฏว่าจำเลยหลบหนีไปเสียจากบ้าน คงอยู่บนบ้านตลอดเวลา และต่อมาก็ได้รับหมายไปนั้น ยังไม่ได้ถือว่าจำเลยหลีกเลี่ยงไม่รับหมายเรียกนั้น อันจะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล⁴⁰

5. การละเมิดอำนาจศาลเพราะตรวจหรือคัดลอกเอกสารโดยไม่ได้รับอนุญาต

ในการพิจารณาของศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 48 ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของศาล ต้องจัดแจ้งรายงานการนั่งพิจารณาหรือกระบวนการพิจารณาอื่นๆ ของศาลไว้ทุกครั้ง และศาลจะต้องเป็นผู้รวบรวมรายงานและเอกสารต่างๆ ที่ส่งต่อศาลหรือที่ศาลทำขึ้น กับคำสั่งและคำพิพากษาของศาลไว้เป็นสำนวนความแต่ละคดีเป็นเรื่องราว ไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 51(3)

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 54 แต่การที่คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ที่มีส่วนได้เสียจะขอตรวจเอกสารทั้งหมด หรือแต่ฉบับใดฉบับหนึ่งซึ่งอยู่ในสำนวนความที่ศาลแม้จะไม่เรียกว่าเอกสารลับหรือความลับก็จะทำอะไรตามใจชอบไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของบุคคลอื่น ฉะนั้น เมื่อบุคคลใดมีเจตนาฝ่าฝืน ไปตรวจ ไปดู ไปคัด โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลก่อน ก็เท่ากับว่ากระทำไปโดยไม่เคารพยำเกรง ไม่มีความเคารพต่อศาล อันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 54 เช่น คดีเรื่องหนึ่งศาลพิจารณาโดย ไม่เปิดเผย ศาลมีคำสั่งห้ามมิให้ผู้ใดคัดลอก หรือตรวจเอกสารและสำนวนเรื่องนั้น ถ้าผู้ใดฝ่าฝืน ตรวจหรือคัดเอาไป ก็มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

³⁹ เนติบัณฑิตยสภา คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2507 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2508), หน้า 158.

⁴⁰ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2510 (กรุงเทพมหานคร: แสงทองการพิมพ์, 2511), หน้า 211.

6. การละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดจีนไม่มาศาล

การขัดจีน ไม่มาศาลจะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ 2 กรณีคือ

1) การขัดจีน ไม่มาศาลตามคำสั่งศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 19 กล่าวคือ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง เพื่อตกลงประนีประนอมยอมความ ศาลก็จะมีการสั่งให้คู่ความนั้นมาศาลด้วยตนเอง ซึ่งหมายถึง คู่ความที่มีเจตนาไม่มาศาล เมื่อศาลได้ออกคำสั่งแล้ว จึงเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แต่ถ้าการที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่มาศาลตามคำสั่งศาลในกรณีอื่น เช่น ขัดจีนหมายเรียกของศาล บุคคลนั้นไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและไม่หมายความร่วมมือไปถึงการที่ศาลสั่งให้ตัวแทนความของจำเลยมาศาลในชั้นดำเนินคดีเรื่องละเมิดอำนาจศาล เพราะถือว่าไม่ได้ หมายจำเลยเป็นคู่ความในคดี จึงไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

2) การขัดจีน ไม่มาศาลตามหมายเรียกของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 277 กล่าวคือ การที่ศาลออกหมายเรียกลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่นมาศาล เพื่อทำการไต่สวนเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ที่จะต้องถูกบังคับคดีกรณีที่เจ้าหนี้เชื่อว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินที่จะต้องถูกบังคับคดีมากกว่าที่ตนทราบนั้น หากลูกหนี้หรือบุคคลอื่นได้รับหมายเรียกของศาลโดยชอบ แล้วมีเจตนาขัดจีน ไม่มาตามหมายเรียกนั้นก็มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

7. การละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดี

1) บุคคลที่ต้องรับผิดชอบ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 ได้กำหนดบุคคลดังต่อไปนี้ เป็นผู้ต้องรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาล คือ ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ และผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อื่นออกโฆษณาต่อประชาชน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 วรรคท้ายได้กำหนดให้นำบทวิเคราะห์ศัพท์ทั้งปวงของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์พุทธศักราช 2476 มาใช้บังคับ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติการพิมพ์พุทธศักราช 2476 ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติการพิมพ์พุทธศักราช 2484 จึงต้องใช้คำวิเคราะห์ศัพท์ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์พุทธศักราช 2484 ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้⁴¹

“พิมพ์” หมายความว่า ทำให้เป็นตัวหนังสือ หรือรูปรอยใดๆ โดยการกดหรือการใช้พิมพ์หิน เครื่องกล วิธีเคมี หรือวิธีอื่นใด อันอาจให้เกิดเป็นสิ่งพิมพ์ขึ้นหลายสำเนา

⁴¹ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, เรื่องเดิม, หน้า 39.

“สิ่งพิมพ์” หมายความว่า สมุด แผ่นกระดาษ หรือวัตถุใดๆ ที่พิมพ์ขึ้น รวมตลอดทั้งบทเพลง แผนที่ แผนผัง ภาพวาด ภาพระบายสี ใบประกาศ แผ่นเสียง หรือสิ่งอื่นใด อันมีลักษณะเช่นเดียวกัน

“หนังสือพิมพ์” หมายความว่า สิ่งพิมพ์ ซึ่งมีชื่อจำหน่ายเช่นเดียวกันและออกหรือเจตนาจะออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม

“ผู้พิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการผลิตสิ่งพิมพ์และจัดให้สิ่งพิมพ์นั้นแพร่หลายด้วยประการใดๆ ไม่ว่าจะเป็นโดยการขาย เสนอขาย จ่ายแจกหรือเสนอจ่ายแจก และไม่ว่าการนั้นจะเป็นการให้เปล่าหรือไม่

“บรรณาธิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจแก้คัดลอก

“เจ้าของหนังสือพิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งเจ้าของกรรมสิทธิ์หนังสือพิมพ์

2) ความรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาล

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 บัญญัติไว้ต่างหากเป็นพิเศษ เพื่อเป็นเครื่องมือให้ศาลในการควบคุมการดำเนินกระบวนการให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม ดังนั้น เมื่อผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์โฆษณา ซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ได้กระทำการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 32 วรรค 2 อนุมาตรา (1) และ (2) แล้ว บุคคลดังกล่าวย่อมมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

การกำหนดให้บุคคลดังกล่าวต้องรับผิดชอบ เป็นการเกณฑ์ให้รับผิดชอบโดยกฎหมายทั้งนี้โดย ไม่ต้องคำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำ เหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้น ก็เพราะในกรณีสิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์ย่อมเป็นการยากที่บุคคลภายนอกจะล่วงรู้ได้ว่า ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ข้อความนั้นๆ จึงต้องให้บรรณาธิการและผู้พิมพ์โฆษณาต้องรับผิดชอบด้วย เพราะบรรณาธิการก็ดี ผู้พิมพ์โฆษณาก็ดี ต่างมีหน้าที่ต้องตรวจตราสิ่งพิมพ์ก่อนที่จะพิมพ์ออกโฆษณาต่อประชาชน กฎหมายจึงไม่ยอมให้อ้างความไม่รู้ถึงข้อความ หรือการออกโฆษณาขึ้นเป็นข้อแก้ตัวได้⁴²

3) ลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิด

กรณีที่ถือว่า ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณา กระทำ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น แบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ

⁴² มาโนช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 1 และภาค 2 ว่าด้วยบททั่วไปและวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บรรณาคม, 2519), หน้า 136.

(1) มีความผิดเพราะเปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่งศาลสั่งห้ามแล้ว เป็นการห้ามเปิดเผยสิ่งที่ศาลสั่งพิจารณาเป็นทางลับ หรือที่ศาลมีคำสั่งออกมาโดยชัดแจ้งว่าห้ามโฆษณา เช่น คดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ เป็นต้น กฎหมายห้ามเฉพาะการกล่าวหรือแสดงข้อความ หรือความเห็น อันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่นๆ แห่งคดี หรือกระบวนการพิจารณาใด แห่งคดี คำสั่งห้ามของศาลดังกล่าวนี้ต้องปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ในสำนวน และผู้ใดจะปฏิเสธหรือโต้เถียงว่าไม่รู้ไม่ได้ จนกว่าศาลจะมีคำสั่งอนุญาต หรือถอนคำสั่งห้ามแล้วเท่านั้น แต่ถ้าหากว่าศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดแล้ว คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดนั้นย่อมไม่เป็นความลับอีกต่อไป จึงไม่อยู่ในขอบเขตของการห้ามโฆษณาหรือเปิดเผย

(2) มีความผิดเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดีเป็นกรณีที่ศาลได้มีคำสั่งห้ามโฆษณา แต่ปรากฏว่าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ฝ่าฝืนคำสั่งนำไปลงโฆษณา โดยมุ่งประสงค์จะให้เกิดอิทธิพล หรือก่อให้เกิดความคิดเห็นที่มีแนวโน้มหรือจงใจต่อความรู้สึกของประชาชน หรือเหนือความรู้สึคนึกคิดของศาล ซึ่งเพียงพอที่จะทำให้เห็นหรือเชื่อได้ว่า จะเป็นเหตุให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมแล้วย่อมมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ถ้าการกระทำนั้นเป็นกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

ก. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดีอันเป็นการพูดหรือเขียนบิดเบือนการพิจารณาคดีผิดไปจากความจริง ซึ่งก่อให้เกิดมีแนวโน้มหรือก่อให้เกิดอคติต่อสาธารณชน เช่น พูดหรือเขียนถึงการพิจารณาคดีที่ผิดไปจากความจริงว่า พยานเบิกความอย่างหนึ่งซึ่งตามความเป็นจริงแล้วยังไม่มีการเบิกความดังกล่าว

ข. เป็นการรายงานหรือย่อเรื่องวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาคดีอย่างไม่เป็นกลางและไม่ถูกต้อง เช่น การพิมพ์รายงานกระบวนการพิจารณาคดีที่ต้องพิจารณาเป็นการลับ หรือย่อคำเบิกความของพยานผิดจากความเป็นจริง หรือตัดทอนข้อความบางส่วนมากกล่าว อันเป็นผลทำให้ข้อความจริงที่เอามากล่าวนั้นบิดเบือนไปจากที่ควรเป็นจริง เช่น นาย ก ถูกฟ้องในข้อหาว่ากระทำผิดความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักรจึงตกอยู่ในฐานะเป็นจำเลย ระหว่างการพิจารณาคดี นาย ก ได้แถลงต่อศาลว่ารู้สึกปวดหัวและเป็นลมไป หนังสือพิมพ์เสนอข่าวอย่างครึกโครมว่า นาย ก เป็นคนขายชาติบ้านเมืองยอมทำตัวเป็นสมุนรับใช้ข้าศึก ครั้นความจริงถูกเปิดเผยกลางศาลถึงกับเป็นลมแน่นิ่งและมีภาพประกอบข่าวมีคำบรรยายได้ภาพเช่นเดียวกับข่าว

ค. เป็นการวิภาค โดยไม่เป็นธรรมและไม่ถูกต้องต่อความเป็นจริงในการดำเนินคดีของคู่ความ หรือคำพยานหลักฐาน หรือนิสัยความประพฤติของคู่ความหรือพยาน รวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของคู่ความหรือพยาน แม้ว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง แต่เมื่อเป็นการเสื่อมเสียแก่พยานหรือคู่ความ ก็อาจเป็นการโน้มน้าวจิตใจให้มีความคิดโน้มเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง จึงเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เช่น

นาย ก ตกเป็นจำเลยข้อหาเจตนาฆ่าคนตายเพื่อหวังเงินประกัน หนังสือพิมพ์แฉชีวิตส่วนตัวของ นาย ก ว่าสุรุษสุร้าย มีเมียหลายคน เมียคนหลังสุดเป็นพาร์ตเนอร์มีลูกด้วยกันหนึ่งคน ไม่เป็นที่ยอมรับของพ่อแม่ฝ่ายนาย ก ประกอบกับนาย ก มีหนี้สินล้นพ้นตัว วิธีการเช่นนี้ถือว่าเป็นการวิภาค โดยไม่เป็นธรรมเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของนาย ก แม้ว่าเรื่องที่เสนอนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม ก็ถือว่ามีความผิดตามมาตรา 32 นี้เป็นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1896/2531 ผู้ถูกกล่าวหาที่ 2 เขียนข้อความลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ใจความเพียงว่ากฎหมายระบุให้ผู้ยื่นคำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถต้องสาบานตนว่าเป็นคนยากจน ซึ่งทางปฏิบัติมักจะดำเนินการต่อหน้าศาล แต่ที่ศาลจังหวัดปราจีนบุรีเจ้าพนักงานศาลให้ผู้ร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถกล่าวสาบานตนหน้าที่รับส่งคำคู่ความ ทำให้ผู้คนมองกันเป็นตนเดียวเหมือนกันเป็นการประจานความยากจนของผู้ร้อง จึงอยากจะให้มีการปรับปรุงแก้ไขเสียให้ถูกต้องแม้ข้อความที่ว่า การสาบานตนว่าเป็นคนยากจนทางปฏิบัติมักจะดำเนินการต่อไปนั้นจะไม่ตรงกับข้อเท็จจริงก็ตาม แต่ข้อความทั้งหมดเป็นเพียงความเห็นที่เสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขการสาบานตนว่าเป็นคนยากจนไม่ให้ทำต่อหน้าผู้อื่นที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงเห็นได้ชัดว่าข้อความหรือความดังกล่าวไม่ทำให้มีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน ศาล คู่ความ หรือพยานแห่งคดี หรือจะทำให้การพิจารณาตัดสินความยุติธรรมไปแต่อย่างใด ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นผู้เขียนบทความและเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ดังกล่าวจึงยังไม่มี ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32

ง. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ เช่นกล่าวข้อความที่มิจุดมุ่งหมายจะให้มียุติพลเหนือพยาน เพื่อพยานจะได้จดจำข้อความของตนไปเบิกความ หรือการข่มขู่พยาน โดยทางหนังสือพิมพ์ให้พยานเบิกความผิดไปจากความเป็นจริง หรือข่มขู่พยานมิให้เบิกความตามความเป็นจริง เช่น นาย ก ตกอยู่ในฐานะพยานปากโจทก์ในคดีฆ่าคนกลางเมือง ก่อนมีการสืบพยานหนึ่งวัน หนังสือพิมพ์ลงข่าวทำนองซึ่งนำอ่านแล้วเข้าใจว่า นาย ก เป็นพยานปากสำคัญ จำเลยในคดีนี้จะติดคุกหรือไม่อยู่ที่พยานปากนี้ แต่นาย ก และจำเลยและญาติของจำเลยมีความสัมพันธ์แนบแน่น โดยมีการตกลงบางประการระหว่างฝ่ายนาย ก และฝ่ายจำเลย และมีแหล่งข่าวแจ้งว่าบิดาของนาย ก อาจจะช่วยเหลือจำเลยโดยให้นาย ก ให้การเป็นประโยชน์แก่จำเลย การกล่าวเช่นนี้ถือเป็นการชักจูงให้เห็นว่าเกิดพยานเท็จขึ้นนั่นเอง

ในการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของผู้ประพันธ์บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ หรือผู้โฆษณา จะต้องเป็นการ โฆษณาไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ในระหว่างพิจารณาแห่งคดีจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็น โดยประสงค์จะให้มียุติพลเหนือความรู้สึกของประชาชน หรือเหนือศาล หรือเหนือคู่ความ หรือเหนือพยานแห่งคดีซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาตัดสินความยุติธรรมไป แต่หากศาลได้มีคำพิพากษาคดีถึงที่สุดแล้ว แม้

จะมีการโฆษณา ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดอิทธิพลเหนือความรู้สึกรักของประชาชนก็ไม่อยู่ในขอบข่ายของความรับผิดชอบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 ด้วย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 เป็นบทบัญญัติควบคุมการโฆษณาของสื่อหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ไว้โดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่าสื่ออื่นใดนอกเหนือจากหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์จะได้รับการยกเว้นเรื่องละเมิดอำนาจศาลก็หาไม่ ดังที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 36 (2) กำหนดข้อห้ามไว้ว่า⁴³

การนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลต่อหน้าคู่ที่มาศาล และโดยเปิดเผยเว้นแต่

ในคดีเรื่องใดเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ถ้าศาลเห็นสมควรห้ามมิให้มีการเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ ทั้งหมดหรือบางส่วนแห่งคดีซึ่งปรากฏจากคำคู่ความหรือคำแถลงการณ์ของคู่ความ หรือคำพยานหลักฐานที่ได้สืบมาแล้ว ศาลจะมีคำสั่งดังต่อไปนี้ได้⁴⁴

ก. ห้ามประชาชน (หมายรวมถึงสื่อมวลชนด้วย) มิให้เข้าฟังการพิจารณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้วดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่เปิดเผย หรือ

ข. ห้ามมิให้ออกโฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ เช่นว่านั้น

ในบรรดาคดีทั้งปวงที่ฟ้องหย่าหรือฟ้องชายชู้หรือฟ้องให้รับรองบุตรให้ศาลห้ามมิให้เปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ใดๆ ที่ศาลเห็นเป็นการไม่สมควรหรือพอจะเห็นได้ว่าจะทำให้การเสียหายอันไม่เป็นธรรมดาแก่คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ไม่ว่าศาลจะได้มีคำสั่งตามอนุมาตรา (2) นี้หรือไม่ คำสั่งหรือคำพิพากษาชี้ขาดคดีของศาลนั้นจะต้องอ่านในศาลโดยเปิดเผย และมิให้ถือว่าการออกโฆษณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งคำพิพากษานั้น หรือย่อเรื่องคำพิพากษาโดยเป็นกลางและถูกต้องนั้น เป็นผิดกฎหมาย

2.5.2 วิธีพิจารณาคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษ ซึ่งประเทศไทยและต่างประเทศต่างก็ยอมรับว่าเป็นเสมือนความผิดทางอาญาอย่างหนึ่ง เพราะมีการลงโทษ

⁴³ สุข หงสไกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 152.

⁴⁴ พิสิษฐ์ ขวาลาวัช, กฎหมายจริยธรรมสื่อมวลชน (กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้ากรู๊ป, 2546), หน้า 100-101.

ผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกับกฎหมายอาญา ทั้งๆ ที่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่อย่างไรก็ดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลก็ไม่ใช่ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เพียงแต่เป็นความผิดที่เป็นมาตรการพิเศษของศาลประเภทหนึ่ง เพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดีของศาล ป้องกันมิให้การดำเนินคดีล่าช้า มิให้มีการประวิงคดี และป้องกันการมีอิทธิพลที่มีขอบเหนือสถาบันตุลาการประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 33 บัญญัติว่า

“ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใดให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

(ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้นให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใดๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้

ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้นให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

แต่เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 33 ไม่มีปรากฏว่ากฎหมายกำหนดให้ศาลมีอำนาจในพิจารณาลงโทษผู้กระทำการละเมิดอำนาจศาลไว้อย่างไร เพียงแต่บัญญัติไว้ถึงโทษที่ศาลสามารถสั่งให้ผู้กระทำละเมิดอำนาจศาลต้องรับผิดเท่านั้น จึงต้องมีการพิจารณาวิธีการลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลให้ชัดเจน เพื่อให้การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถแยกพิจารณา ได้ดังนี้

1. การพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลโดยรวบรัด

ในกรณีที่มีการกระทำความผิดที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลโดยตรง หมายถึงการกระทำที่มีลักษณะเป็นการลบหลู่ศาล และแสดงข้อเท็จจริงที่ปรากฏตรงหน้าศาลอยู่แล้ว ได้แก่ การขัดขืนข้อกำหนดของศาล การประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลซึ่งเกิดขึ้นตรงหน้าศาล ศาลหรือผู้พิพากษานั้นถือว่าเป็นผู้เสียหายมีอำนาจสั่งลงโทษได้ทันที เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาพิพากษาคดี

ในกรณีนี้ศาลสามารถใช้กระบวนการพิจารณาคดีโดยรวบรัด และไม่จำเป็นต้องมีการบอกกล่าวล่วงหน้า ไม่จำเป็นต้องมีการกล่าวหาแบบพิธีการ ไม่มีการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดต่อสู้คดี และไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดประเด็นและการพิจารณาคดีได้ เพราะถือว่ามีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในการกระทำความผิดนั้น ปรากฏชัดต่อหน้าศาลอยู่แล้วตามคำพิพากษาฎีกาของไทย ซึ่งเป็นหลักในการพิจารณาคดีโดยรวบรัดได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 195/2497⁴⁵

การหมิ่นประมาทศาลในการพิจารณา อันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 31 นั้น ศาลมีอำนาจสั่งลงโทษได้ทันที โดยไม่ต้องมีการสอบสวนก่อน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1604/2511⁴⁶

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น ศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานเองได้ หากการละเมิดอำนาจศาลได้กระทำต่อหน้าศาล ย่อมถือว่าศาลได้ทราบข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานแล้ว

การที่ศาลมีอำนาจสั่งลงโทษได้ทันที ก็เนื่องจากว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องป้องกันศักดิ์ศรีของศาล ความไว้วางใจ และเป็นผลให้การพิจารณาคดีเกิดความเรียบร้อย

2. การพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลโดยทั่วไป

การละเมิดอำนาจศาลที่มีได้กระทำต่อหน้าศาลหรือใกล้ชิดกับการพิจารณาของศาล แต่ผลจากการกระทำนั้นเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมของศาล เช่น การยุยงพยานให้เบิกความเท็จ หรือห่วงงเหงี้ยว กักขังพยานไว้มิให้เบิกความเป็นพยานต่อศาล ถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการขัดขวางการพิจารณาของศาล แต่ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญแห่งการกระทำอยู่นอกเหนือจากการรู้เห็นของศาล ศาลจึงลงโทษทันทีไม่ได้

ตามกฎหมาย ศาลจะต้องดำเนินการไต่สวนหาข้อเท็จจริงก่อนว่า ความจริงเป็นอย่างไร การกระทำของบุคคลนั้นเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือไม่ และในการไต่สวนศาลมีอำนาจ ในการเรียกผู้รู้เห็นเหตุการณ์เข้ามาให้ถ้อยคำและให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถซักค้านพยานนั้นด้วย แล้วศาลจึงพิจารณาจากหลักฐานต่างๆ ทำคำสั่งตามที่เห็นสมควร โดยมีหลักตามแนวคำพิพากษา ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 861/2503⁴⁷

ผู้ร้องคดีนี้เป็นน้องจำเลย ได้ตะเถ็บพยานโจทก์ที่บริเวณข้างห้องพิจารณาของศาล ในขณะที่พยานเพิ่งออกมาหลังจากการเสร็จเบิกความ โจทก์ร้องขอให้ศาลสั่งว่า ผู้ร้องละเมิด

⁴⁵ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2497 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2499), หน้า 1716.

⁴⁶ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2511 (กรุงเทพมหานคร: แสงทองการพิมพ์, 2512), หน้า 1860.

⁴⁷ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2503 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2508), หน้า 882.

อำนาจศาล ศาลชั้นต้นได้สวนแล้วสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล โดยประพุดิตินไม่เรียบร้อย ในบริเวณศาล ผู้ร้องได้อุทธรณ์และฎีกาต่อมาว่า โจทก์ไม่มีสิทธิยื่นคำร้องกล่าวโทษ และนำพยาน มาสืบการได้สวนของศาล ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นความผิดต่อศาล เมื่อได้พิจารณาได้สวนแล้ว ย่อมฟังข้อเท็จจริงจากหลักฐานและคำพยานที่ปรากฏ ไม่ว่าผู้ใดจะ นำมาอ้างหรือนำมาสืบ และผู้ร้องก็มีโอกาสคัดค้านพยานด้วยแล้ว ศาลจึงสั่งลงโทษผู้ร้องได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1604/2511

ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้นเป็นความผิดต่อศาล ศาลย่อมดำเนิน กระบวนพิจารณาได้สวนได้เองตามที่เห็นสมควร ไม่ว่าพยานหลักฐานเหล่านั้นฝ่ายใดจะได้อ้าง หรือไม่ สำหรับกรณีที่การละเมิดอำนาจศาลได้กระทำต่อหน้าศาล ย่อมถือได้ว่าศาลได้ทราบ ข้อเท็จจริงนั้นจากพยานหลักฐานที่ปรากฏแก่ศาลเองแล้ว ศาลพิพากษาลงโทษในความผิดฐาน ละเมิดอำนาจศาลไปได้ทีเดียว แต่ในกรณีที่การกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้กระทำต่อ หน้าศาล ศาลจำต้องดำเนินกระบวนพิจารณาได้สวนหาข้อเท็จจริงก่อนเพียงแต่สอบถามปากคำ พยานโดยไม่ปรากฏว่าพยานเหล่านั้นได้สาบานตน หรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามสัตย์จริง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 ถ้อยคำพยานเหล่านั้นจึงฟังเป็นความจริง ยังไม่ได้ (อ้าง ฎีกาที่ 824/2492)⁴⁸

ในการพิจารณาคดีและการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อมนี้ศาลจึงไม่มี อำนาจใช้วิธีการพิจารณาคดีแบบรวบรัดกับบุคคลผู้กระทำความผิดได้ แต่จะต้องดำเนินคดีโดยมี การกล่าวหา สอบสวน ฟ้องร้อง และพิจารณาพิพากษาคดีเหมือนคดีอาญาทั่วๆ ไป ซึ่งผู้ต้องหา หรือจำเลยมีสิทธิพื้นฐานเกี่ยวกับการต่อสู้คดีทุกประการ การสอบถามพยานโดยไม่ได้ให้สาบาน หรือปฏิญาณตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 112 ถ้อยคำพยานเหล่านั้นยังรับฟัง เป็นพยานหลักฐานไม่ได้⁴⁹

3. แนวทางการในการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาล

ศาลฎีกาในฐานะศาลสูงสุดของศาลยุติธรรม ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งได้วางแนวทางและหลักเกณฑ์ถึงการ พิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลไว้ ดังต่อไปนี้⁵⁰

⁴⁸ วิสิน ยังช่วย, การละเมิดอำนาจศาล, ใน http://thai-civil-process.blogspot.com/2009/08/blog-post_1905.html, access date January 11, 2010.

⁴⁹ จำรัส เหมะจรรู, เรื่องเดิม, หน้า 71.

⁵⁰ นริศ ชำนาญชานันท์, เรื่องเดิม, หน้า 143-144.

1) การลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ศาลสามารถลงโทษได้ทันทีในคดีนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 และ 33 โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ต่างหากอีก

2) เมื่อมีการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้น ถ้าเป็นกรณีที่เกิดขึ้นต่อหน้าศาล ศาลสามารถสั่งลงโทษได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการพิจารณาไต่สวนหรือรับฟังพยานหลักฐานจากผู้ถูกกล่าวหาอีก แต่ถ้ามิได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล เช่น ผู้พิพากษานั่งอยู่ในห้องพักผู้พิพากษา แล้วมีเจ้าหน้าที่มารายงานว่ามีการทะเลาะวิวาทกันที่หน้าห้องพิจารณา กรณีเช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล ศาลจะต้องไต่สวนให้ได้ความเสียก่อนจึงจะพิจารณาลงโทษได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1159/2526)

3) การไต่สวนหาความจริงในความผิดดังกล่าวนี้เป็นบทกฎหมายพิเศษที่ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย เช่น การพิจารณาคดีอาญาทั่วไปในคดีนี้ศาลชั้นต้นได้บันทึกถ้อยคำของพยานเอาไว้ โดยพยานนั้นได้ปฏิญาณตนหรือสาบานตนแล้ว ก็ถือได้ว่าเป็นการไต่สวนที่ชอบแล้วไม่จำเป็นต้องไต่สวนต่อหน้าจำเลยอีก (คำพิพากษาศาลฎีกา 1159/2526)

4) การวินิจฉัยความผิดในกรณีนี้ไม่ต้องกระทำการดังเช่น การพิจารณาคดีอาญาทั่วไปและการที่ศาลจะสอบปากคำผู้รู้เห็นข้อเท็จจริงเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใดก็เป็นดุลยพินิจของศาล เมื่อศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงได้ความชัดพอที่จะวินิจฉัยชี้ขาดได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจริงหรือไม่แล้ว ก็ชอบที่จะวินิจฉัยชี้ขาดไปตามข้อเท็จจริงนั้นได้เลย โดยไม่จำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐานจากผู้ถูกกล่าวหาอีก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2809/2532)

5) การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ในบางกรณีอาจเป็นความผิดทางอาญาคด้วย และเมื่อศาลได้ลงโทษบุคคลนั้นในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแล้ว ก็ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะไปดำเนินคดีอาญาอีกและไม่ถือเป็นการลงโทษสองครั้งในความผิดเดียวกันอีก (คำพิพากษาศาลฎีกา 87/2484)

4. เจตนา

ความหมายของเจตนาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ การลงโทษบุคคลในทางอาญาตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ หรือข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบของฐานความผิดนั้นได้เกิดขึ้นจากการกระทำของจำเลย และเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นในขณะที่จำเลยมีสภาพจิตใจอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการกระทำนั้น

จำเลยจะต้องมีเจตนาร้าย (Mens rea) คือ ตั้งใจกระทำการที่ไม่ดี โดยกระทำในสิ่งต้องห้าม หรือมีความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการกระทำ⁵¹

ความหมายของเจตนาตามระบบกฎหมายชีวิตล่อว์ เมื่อพิจารณาตามทฤษฎี Finalitat ตามกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมัน ถือว่าการกระทำความผิดอาญา นอกจากผู้กระทำได้กระทำโดยรู้สำนึกแล้ว ผู้กระทำยังต้องมีเจตน์จำนง (Will) ที่จะก่อให้เกิดผลจากการกระทำทำนั้นด้วย ซึ่งอาจเรียกแนวคิดนี้อีกแบบหนึ่งว่าเป็น ทฤษฎีจุดมุ่งหมายแห่งการกระทำ (goal-directed theory of act) ซึ่งหมายความว่า จิตที่ประสงค์กับการกระทำนั้นจะต้องเกิดโดยควบคู่กันในทุกกรณี ดังนั้น ถ้ายังขาดรายใดเกิดขึ้น โดยอุบัติเหตุ กฎหมายก็ไม่ลงโทษเพราะเท่ากับ ไม่มีจุดมุ่งหมายแห่งการกระทำ ตามแนวคิดนี้จึงถือว่าการกระทำนั้นประกอบด้วยส่วนของเจตนาซึ่งเป็นส่วนขององค์ประกอบภายในกับส่วนขององค์ประกอบภายนอก โดยองค์ประกอบทั้งสองจะต้องควบคู่กันอยู่เสมอ⁵² ทั้งนี้ องค์ประกอบภายใน เป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้เพราะเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของผู้กระทำ

ซึ่งโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาของระบบกฎหมายชีวิตล่อว์ในปัจจุบัน บุคคลใดมีความรับผิดชอบทางอาญาหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาถึงส่วนประกอบ 2 ส่วนตามลำดับดังนี้

1) ส่วนประกอบทางรูปแบบ ได้แก่ องค์ประกอบภายนอก และองค์ประกอบภายใน

2) ส่วนประกอบทางเนื้อหา ได้แก่ ความผิด และโทษ

โดยการพิจารณาว่าบุคคลใดจะต้องรับผิดชอบนั้นจะต้องพิจารณาส่วนประกอบทางรูปแบบก่อนเป็นอันดับแรก หากปรากฏว่าส่วนประกอบทางรูปแบบไม่มีอยู่แล้วก็ไม่ต้องไปพิจารณาส่วนประกอบในทางเนื้อหาอีก ส่วนประกอบในทางรูปแบบ ได้แก่⁵³

1) องค์ประกอบภายนอก หมายความว่าถึงเนื้อหาการกระทำที่มองเห็นภายนอก ซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้

2) องค์ประกอบภายใน หมายความว่าถึง จิตใจของผู้กระทำที่รู้ข้อเท็จจริงและประสงค์ต่อผลซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ว่าต้องมีควบคู่ไปกับองค์ประกอบภายนอก องค์ประกอบภายใน ได้แก่ เจตนา และมูลเหตุชักจูง

⁵¹ สุเมธ กำพลรัตน์, “การพิสูจน์เจตนาในทางอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 10-12.

⁵² แสง บุญเฉลิมวิภาส, “ปัญหาเจตนาในกฎหมายอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), หน้า 15.

⁵³ สุเมธ กำพลรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า 10-12.

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายชีวิตลอร์โดยมากจะไม่ได้บัญญัติความหมายของเจตนาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในกฎหมาย เช่น ประเทศเยอรมัน และประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น ส่วนใหญ่จะเป็นการปล่อยให้แก่นักนิติศาสตร์ และศาลใช้การตีความเอาเพื่อความสะดวกตัวในการใช้กฎหมาย เพราะเห็นว่าเจตนาเป็นองค์ประกอบในอัตวิสัย (subjective elements) ไม่สามารถบัญญัติความหมายเป็นลายลักษณ์อักษรให้ครบถ้วนสมบูรณ์ได้ แต่ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมัน มาตรา 59 บัญญัติว่า ”ในการกระทำความผิด ถ้าผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด ถือว่าผู้กระทำไม่มีเจตนาในการกระทำความผิดนั้น” ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวก็ได้ถูกนำไปใช้ในประเทศอื่น ๆ ที่ใช้ระบบชีวิตลอร์เช่นกัน

ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยแล้ว ประเทศไทยได้นำหลักการดังกล่าวมาใช้ โดยได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรค 2 และวรรค 3 ความว่า “การกระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลของการกระทำมิได้” จะพบว่าในมาตรา 59 ได้บัญญัติรับรองหลักดังกล่าวของประเทศเยอรมันไว้เช่นกัน การกระทำที่จะต้องถือว่าผู้กระทำโดยเจตนาได้นั้น จะต้องมีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด และส่วนประกอบต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลแห่งการกระทำความผิด ถ้าผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด ถือว่าผู้กระทำผิดไม่มีเจตนากระทำความผิดนั้น

จากบทบัญญัติมาตรา 59 วรรค 2 และวรรค 3 นี้ จะเห็นได้ว่าการที่จะถือว่าผู้กระทำมี “เจตนา” ได้นั้น ผู้กระทำต้องกระทำโดยรู้สำนึก⁵⁴ กล่าวคือ ผู้กระทำได้กระทำโดยรู้สำนึกการเคลื่อนไหวร่างกายหรือเคลื่อนไหวการเคลื่อนไหวร่างกายโดยมีลำดับดังนี้

- 1) ผู้กระทำได้คิดว่าจะกระทำ
- 2) ผู้กระทำได้ตกลงใจที่จะกระทำความผิดนั้น
- 3) ผู้กระทำได้กระทำตามที่คิดและตกลงใจนั้น

โดยการกระทำโดยเจตนา มี 2 กรณี คือ

- 1) กระทำโดยรู้สำนึก และผู้กระทำประสงค์ต่อผลของการกระทำนั้น

⁵⁴ สุทธิชัย ห่อตระกูล, กฎหมายอาญา1: ภาคทั่วไป (อุตรธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี, 2549), หน้า 143.

หลักที่สำคัญประการแรกที่จะถือว่าผู้กระทำความผิดนั้นมีเจตนาได้นั้น คือ ผู้กระทำความผิด “รู้” ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดมาตรานั้น หากผู้กระทำความผิดถือว่าไม่มีเจตนาหรือเพียงแต่มารู้ภายหลัง ย่อมถือว่าอยู่ในความหมายของการรู้เช่นเดียวกัน

ประสงค์ต่อผล หมายถึง ความประสงค์ที่จำให้ผลเกิดขึ้นตามที่ตั้งใจ นั้นโดยตรง กล่าวคือ ผู้กระทำได้กระทำความผิดโดยมุ่งหมายในขณะกระทำที่จะให้เกิดความผิดขึ้น เช่น กรณีการลักทรัพย์ ผู้กระทำจะต้องมุ่งหมายที่จะเอาไปซึ่งทรัพย์ของผู้อื่น แต่ในความมุ่งหมายที่จะให้เกิดขึ้นนี้อาจจะเป็นการมุ่งหมายโดยเฉพาะเจาะจงหรืออาจมุ่งหมายที่จะให้เกิดความผิดเกิดขึ้นทั่วไปๆ ไป โดยไม่เฉพาะเจาะจงตัวบุคคลก็ได้ เช่น การยิงปืนเข้าไปยังกลุ่มคนที่กำลังประชุมกันอยู่ โดยมุ่งหมายให้คนใดคนหนึ่งถึงแก่ความตายจะได้เกิดชุลมุนวุ่นวายขึ้น ก็ถือว่าเป็นการฆ่าคนตายโดยเจตนาแล้ว⁵⁵

2) กระทำโดยรู้สำนึก และยอม “เล็งเห็นผล” ของการกระทำของตนนั้น

เล็งเห็นผล หมายความว่า เล็งเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอนเท่าที่จิตใจของบุคคล ในฐานะเช่นนั้นจะเล็งเห็นได้ โดยบุคคลที่ยกขึ้นมาเปรียบเทียบกับนั้นไม่ใช่บุคคลสามัญทั่วไป หรือวิญญูชน แต่ให้ถือเอาบุคคลในสภาพเช่นเดียวกันกับผู้กระทำนั้น เป็นมาตรฐานในการวัดเจตนาเล็งเห็นผลดังกล่าว⁵⁶

การพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น นอกจากพิจารณาว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นลักษณะการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 30 – มาตรา 33 แล้วหรือไม่นั้น ควรต้องนำหลักการพิจารณาตามกฎหมายอาญามาใช้ด้วย เนื่องจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษ ซึ่งประเทศไทยและต่างประเทศต่างก็ยอมรับว่าเป็นเสมือนความผิดทางอาญาย่างหนึ่ง เพราะมีการลงโทษผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกับกฎหมายอาญา และหลักการในกฎหมายอาญาที่สำคัญการพิจารณาว่าผู้ใดกระทำความผิดตามกฎหมายหรือไม่นั้น คือ หลักเรื่องการกระทำโดยรู้สำนึก กล่าวคือ กระทำโดยมีเจตนา ดังนั้น จึงควรต้องพิจารณาไปถึง “เจตนา” ของผู้กระทำความผิดเพื่อใช้ประกอบการตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วย ดังสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา” (Acta exteriora indicant interiora secreta) ซึ่งสุภาษิตกฎหมายดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นหลักสำคัญในการพิจารณาพฤติการณ์การกระทำของจำเลย

⁵⁵ หุศุด แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียน สโตร์ม, 2494), หน้า 314-315.

⁵⁶ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญากฎ 1 บทบัญญัติทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินต์, 2550), หน้า 172.

เพื่อกำหนดฐานความผิดจำเลย โดยพิจารณาว่าจำเลยมีเจตนากระทำความผิดหรือไม่⁵⁷ ทั้งนี้ศาลควรจะต้องพิจารณาว่า ผู้กระทำความผิด “รู้” ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือไม่ หากผู้กระทำความผิดรู้ข้อเท็จจริงดังกล่าวและได้กระทำการดังกล่าว จึงจะถือได้ว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องถูกลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โดยมีตัวอย่างคำสั่งศาลอาญา และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ลงโทษบุคคลที่กระทำการละเมิดอำนาจศาลโดยการประทุพติตนไม่เรียบร้อยบริเวณศาลไว้ ดังนี้

คำสั่งศาลอาญา ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า วันที่ศาลอ่านคำพิพากษาให้จำคุกอดีตกณะกรรมการการเลือกตั้ง นายชูวิทย์ ได้ถือข้าวผัดและกาแฟเย็น เข้ามาบริเวณศาล โดยอ้างว่า ต้องการนำข้าวผัดมามอบให้ พล.ต.อ. วาสนา และพวก กิน ทั้งที่ นายชูวิทย์ มิได้มีเจตนาเช่นนั้น พฤติการณ์ดังกล่าว เป็นข้อบ่งชี้ว่า ผู้ถูกกล่าวหา ต้องการประชดประชัน อดิศ กต.ซึ่งเป็น การกระทำความผิดกต.ทะเล ทำให้มีการกระทบกระทั่งกับผู้สนับสนุน กต.จนเกิดความวุ่นวาย ถือว่า ผู้กล่าวหาประทุพติตนไม่เรียบร้อยบริเวณศาลอันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31(1) ประกอบด้วย มาตรา 33 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 หลังเกิดเหตุผู้ถูกกล่าวหา ตำนีกผิดและขอ โอกาสปรับปรุงตัวเอง เมื่อศาลคำนึงถึงสภาพความผิดแล้ว เห็นสมควรรอการกำหนดโทษ ผู้ถูกกล่าวหา เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในกำหนด 1 ปี ตามประมวลกฎหมาย อาญา ม.56⁵⁸

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4366/2545 คดีนี้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่า การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งใช้หนังสือรับรองราคาประเมินซึ่งเป็นเอกสารปลอมเป็นการประทุพติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 ต่อมาศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาจึงขาดเจตนาในการใช้หนังสือรับรองราคาประเมินปลอมยื่นต่อศาลชั้นต้น จึงไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล⁵⁹

⁵⁷ นายเกียรติกิจ กิจการเจริญดี, กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา Acta exteriora indicant interiora secreta, ใน http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/B2Acta_exteriora_indicant_interiora_secreta, access date January 12, 2010.

⁵⁸ หนังสือพิมพ์ แนวหน้า, เปิดคำพิพากษาศาลอาญา คดีละเมิดอำนาจศาล, ใน <http://www.naewna.com/news.asp?ID=19684>, access date January 13, 2010.

⁵⁹ ระบบสืบค้นคำพิพากษา, คำสั่ง คำร้องและคำวินิจฉัยของศาลฎีกา, ใน <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>, access date January 12, 2010.

2.5.3 โทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 33 บัญญัติว่า

“มาตรา 33 ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใดให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

(ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้นให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใดๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้

ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้นให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

จะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 33 กำหนดโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ 4 สถาน คือ

1. ไล่ออกจากบริเวณศาล
2. จำคุก
3. ปรับ
4. ทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้น ศาลมีอำนาจกระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลออกนั่งพิจารณา หรือภายในระยะเวลาใดๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร ถ้าหากผู้ใดไม่ยอมออกไปตามคำสั่งศาล ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานตำรวจจัดการให้เป็นไปตามคำสั่งของศาลได้

โทษจำคุกหรือปรับ ศาลมีอำนาจสั่งจำคุกได้ไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ การให้ศาลมีอำนาจในการลงโทษจำคุกและปรับได้เช่นนี้ เท่ากับเป็นข้อยกเว้นของหลักการทางวิธีสบัญญัติ ซึ่งการจะลงโทษทางอาญาแก่บุคคลใด จะต้องเป็นผู้กล่าวหาตั้งเรื่องสอบสวน และดำเนินการฟ้องร้องไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีเหตุผลว่าเพื่อระงับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อหน้าศาล โดยกฎหมายยอมให้ศาลมีอำนาจสั่งลงโทษได้ทันที

สำหรับอำนาจของศาลที่จะสั่งลงโทษบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น ศาลมีอำนาจสั่งลงโทษได้เพียงอย่างเดียวหนึ่ง จะลงโทษทุกอย่างไม่ได้ ส่วนศาลจะลงโทษสถานใด ย่อมแล้วแต่ศาลจะพิจารณาเห็นสมควร ถ้าไม่ใช้ความผิดที่ร้ายแรง ก็อาจไล่ออกจากบริเวณศาล ถ้าเป็นความผิดร้ายแรงศาลก็อาจลงโทษจำคุกหรือปรับตามที่เห็นสมควร⁶⁰

⁶⁰ สุข หงสไกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 153.

2.6 การอุทธรณ์ ฎีกา

2.6.1 วัตถุประสงค์การอุทธรณ์ ฎีกา

การอุทธรณ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลย การคุ้มครองนั้นจะกระทำโดยการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษารวมทั้งการแก้ไขคำวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาอื่นๆ ด้วยที่ไม่ถูกต้อง (Correcting Trial Mistake) ซึ่งความไม่ถูกต้องนี้เกิดในการพิจารณาคดี การแก้ไขนี้ย่อมกระทบกระเทือนถึงความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษา แต่หากไม่ให้มีการแก้ไขความไม่ถูกต้องนี้เลย ย่อมทำให้ความยุติธรรมไม่อาจดำเนินไปได้ด้วยดี แต่ถ้าให้มีการแก้ไขกันตามอำเภอใจโดยไม่มีขอบเขตจำกัด ย่อมกระทบกระเทือนถึงอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลและเป็นที่เสียหายแก่ผลประโยชน์ของคู่ความในคดี อนึ่งพึงสังเกตว่าการอุทธรณ์นั้นไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาคดีนั้นใหม่ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพราะคดีนั้นได้เสร็จสิ้นไปโดยคำพิพากษาของศาลอันมีผลบังคับตามกฎหมายแล้ว จะมีการรื้อฟื้นเพื่อพิจารณาใหม่อีกไม่ได้ การอุทธรณ์จึงเป็นเพียงการแก้ไขความไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นในการพิจารณาคดี ส่วนจะทำการแก้ไขด้วยกระบวนการอย่างไรนั้น ต้องเป็นไปตามกฎหมายของแต่ละประเทศ ตามความจำเป็นของประเทศนั้นๆ

ความไม่ถูกต้องที่จะแก้ไขได้แก่ ความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษาเนื้อหาของคำพิพากษาประกอบด้วย การกำหนดข้อเท็จจริง การใช้กฎหมายและการกำหนดโทษ ซึ่งจะได้กล่าวเป็นลำดับไป การแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงนั้นเป็นความพยายามที่จะประนีประนอมระหว่างความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษา กับความต้องการความยุติธรรมในแต่ละคดี การยอมให้มีการแก้ไขนั้น ก็เพื่อให้ได้ความจริงที่ถูกต้องที่สุด ซึ่งเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของคู่ความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ของจำเลย

ส่วนการแก้ไขความไม่ถูกต้องในการใช้กฎหมายนั้น ต้องแก้ไขส่วนที่เป็นเนื้อหาของคำพิพากษาและคำวินิจฉัยชี้ขาดในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณา การแก้ไขนั้นเป็นการประนีประนอมระหว่างความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษา กับความแน่นอนในเนื้อหาของกฎหมายในสถานะที่ไม่มีตัวตน (Abstract Law) ซึ่งในกรณีเช่นนี้จะต้องคำนึงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการตีความกฎหมาย (Uniformity)

การอุทธรณ์เป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องที่ปรากฏในเนื้อหาของคำพิพากษามีลักษณะสำคัญพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. การอุทธรณ์เป็นการคัดค้าน (Objection) คำพิพากษาของศาลโดยกล่าวอ้างว่าคำพิพากษานั้นไม่ถูกต้อง เพื่อแก้ไขความเห็นในการกำหนดข้อเท็จจริงหรือการใช้กฎหมาย ซึ่งคำพิพากษานั้นยังไม่มีผลผูกพันถึงที่สุด การอุทธรณ์เป็นการแก้ไขคำพิพากษาที่ไม่ถูกต้อง โดยใช้

คำพิพากษาเช่นเดียวกัน โดยศาลซึ่งอยู่ในลำดับที่เหนือกว่า อาจจะเป็นศาลอุทธรณ์หรือศาลชั้นต้นอื่นที่มีเขตอำนาจเหนือกว่า

2. เนื้อหาที่เป็นคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์นั้นย่อมมีผลผูกพันศาลในลำดับที่ต่ำกว่าให้ปฏิบัติตาม ไม่มีกฎหมายของประเทศใดให้คำพิพากษาของศาลล่างผูกพันศาลในลำดับที่สูงกว่า

3. การอุทธรณ์เป็นการชะลอ (Stay) มิให้คำพิพากษาของศาลที่เริ่มคดีมีผลบังคับและเป็นการโอนคดีไปสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ (Devolution Effect) ศาลที่พิจารณาคดีอยู่เดิมนั้นไม่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นอีก ในเมื่อได้มีการโอนคดีไปแล้วเว้นแต่จะได้รับการโอนคดีกลับมาจากศาลอุทธรณ์ (Remand)

สำหรับการกำหนดโทษซึ่งเป็นเนื้อหาของคำพิพากษาส่วนหนึ่งนั้น อาจจะกล่าวได้ว่าการอุทธรณ์ไม่ใช่เป็นการแก้ไขการกำหนดโทษที่ไม่ถูกต้อง แต่เป็นการแก้ไขให้การกำหนดโทษมีแบบฉบับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เนื่องจากกำหนดโทษเป็นดุลยพินิจของผู้พิพากษาแต่ละนาย การจะกำหนดโทษมากเพียงใดนั้น มักต้องคำนึงถึงเหตุผลทางด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาด้วย แต่การอุทธรณ์นั้นมีความประสงค์ที่จะให้ศาลอุทธรณ์ได้ควบคุมการใช้ดุลยพินิจของศาลชั้นต้น เพื่อป้องกันมิให้จำเลยได้รับโทษหนักเกินไป⁶¹

การแก้ไขความไม่ถูกต้องโดยการอุทธรณ์นี้ เป็นที่แน่นอนว่าย่อมทำให้คดีต้องยืดเยื้อออกไป คือ แทนที่คดีจะเสร็จสิ้นลงไปแล้วโดยคำพิพากษาของศาลชั้นต้นคดีนั้นต้องมีการพิจารณาต่อไปอีก การที่คดีต้องช้าออกไปนี้ ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกกล่าวหาเพราะผู้กล่าวหาจะอยู่ในฐานะของบุคคลที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากการเสียชื่อเสียง เป็นเวลานาน จนกว่าคดีจะเสร็จสิ้นและยังมีผลเสียในแง่กระบวนการยุติธรรม เพราะในระหว่างนั้นพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีอาจ สูญหายไปได้ เช่น ความทรงจำของพยานซึ่งอาจลืมเลือนไปได้ตามกาลเวลา สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นอุปสรรคของศาล ในการที่จะให้บรรลุถึงแนวคิดของความยุติธรรมทางอาญา กล่าวคือ การทำให้ความจริงของเหตุการณ์ปรากฏอย่างกระจ่างชัด และใช้กฎหมายอาญาปรับเข้ากับเหตุการณ์นั้นได้อย่างถูกต้อง ฉะนั้นกระบวนการพิจารณาต่างๆ ของการอุทธรณ์จึงควรเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ปราศจากความล่าช้าที่ไม่มีเหตุผล (Unreasonable Delay)

⁶¹ ประพันธ์ ทรัพย์แสง, “การค้นหาคำความจริงของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง: แนวทางปัญหาสู่ความเป็นระบบได้ส่วนเต็มรูปแบบ,” (เอกสารวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมชั้นสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 8 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2548), หน้า 18.

2.6.2 หลักการที่สำคัญของการอุทธรณ์ฎีกา

หลักที่สำคัญของการอุทธรณ์ฎีกา คือ หลัก “Final judgement Rule” ซึ่งหมายความว่า การที่คู่ความจะอุทธรณ์ฎีกาได้นั้น ต้องปรากฏว่าได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งสุดท้ายแล้ว ดังปรากฏในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และไทย (มาตรา 223 ป.วิแพ่ง) ซึ่งสอดคล้องกับหลักห้ามอุทธรณ์คำสั่งระหว่างการพิจารณา แม้ว่าโดยหลักการแล้ว คำตัดสินของศาลในทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นในเนื้อหาของคดี หรือในกระบวนการพิจารณาซึ่งรวมถึงคำสั่งของศาลระหว่างการพิจารณาต่างๆ นั้น อาจถูกโต้แย้งได้ แต่เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีที่รวดเร็วประหยัด คำตัดสินบางอย่างของศาลไม่อาจโต้แย้งได้ อย่างไรก็ตามหากมีความเห็นอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาและผลประโยชน์ของคดีเป็นสำคัญ ก็เป็นข้อยกเว้นที่ให้ผู้ความสามารถอุทธรณ์คำสั่งระหว่างการพิจารณาได้ ดังปรากฏในวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศส และเยอรมัน⁶² ส่วนของไทยนั้นหากเป็นคำสั่งระหว่างการพิจารณาแล้ว ต้องห้ามอุทธรณ์ทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย หรือแม้จะเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนก็ตาม และห้ามในคดีทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์คดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล หรือสิทธิในครอบครัวเพราะห้ามการอุทธรณ์คำสั่งระหว่างการพิจารณานั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อมิให้คดีล่าช้า หรือมิให้ผู้ความอีกฝ่ายประวิงคดี⁶³ แต่กฎหมายไทยได้ผ่อนคลายหลักนี้โดยบัญญัติในมาตรา 227 และมาตรา 228 ป.วิ.พ. ให้สามารถอุทธรณ์ได้ทันทีภายในหนึ่งเดือนนับแต่มีคำสั่งโดยไม่ต้องโต้แย้งไว้ก่อน

หลักเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ศาลโลกยอมรับให้มีการอุทธรณ์ฎีกาในคำพิพากษาศาลต่อไปได้โดยถือเป็นการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน เพื่อประกันความยุติธรรม อันเนื่องมาจากการตัดสินคดีของผู้พิพากษา แต่อย่างไรก็ตาม ไม่มีหลักใดที่บังคับว่า การรับรองสิทธิในการอุทธรณ์นั้นต้องมีถึง สองชั้น ดังนั้น ในหลายๆ ประเทศ จึงให้สิทธิประชาชนในการอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ เพียงหนึ่งครั้ง ส่วนการอุทธรณ์ครั้งที่สองหรือการฎีกานั้น กฎหมายให้เป็นดุลยพินิจของศาลสูงว่าจะรับคดีไว้พิจารณาหรือไม่ ซึ่งต่างจากของประเทศไทยที่กฎหมายสิทธิแก่ประชาชนในการอุทธรณ์ถึงสองชั้นศาล

⁶² ปลีณา มาสมุททิก, “การจัดกักสิทธิอุทธรณ์ฎีกาในคดีแพ่ง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 59.

⁶³ อุดม เฟื่องฟู, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 3 อุทธรณ์และฎีกา (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ม.ป.ป.), หน้า 153-156.

เมื่อกฎหมายให้สิทธิในการอุทธรณ์แก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษา แต่เพื่อป้องกันไม่ให้คดีไม่มีสาระขึ้นไปสู่การพิจารณาของศาลสูง บางกรณีจึงจำเป็นต้องจำกัดสิทธิการอุทธรณ์

1. **หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งกฎหมาย (Res Judicata)** ซึ่งคำว่า คำพิพากษาเป็นคำตัดสินข้อโต้แย้งที่ดีที่สุดและเป็นที่ยุติ หลักนี้ตรงกับหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา ซึ่งสหรัฐอเมริการับมาจากกฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษ ซึ่งหมายความว่าห้ามเถียงผลของคำพิพากษา ซึ่งมีผลเป็นการปิดปากไม่ให้คู่ความเถียงเป็นอย่างอื่นเฉพาะคำพิพากษาในประเด็นที่ตรงกับประเด็นที่กล่าวอ้างในคดีหลัง โดยมีเหตุผลว่าในการฟ้องร้องคดีกันนั้นควรสิ้นสุด คู่ความถูกปิดปากมิให้รื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ และบุคคลไม่ควรต้องได้รับการเสี่ยงภัยถึงสองครั้งจากการกระทำครั้งเดียว⁶⁴

หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษานี้ยังสอดคล้องกับหลักเหตุผล ความจำเป็นในทางปฏิบัติและความสงบเรียบร้อยของสาธารณะในทางรัฐประศาสนนโยบาย ก็เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและประหยัดเวลาในการดำเนินคดี จากหลักนี้ชี้ให้เห็นว่า เมื่อศาลมีคำพิพากษาอย่างไรแล้วคู่ความก็ควรยอมรับ ไม่ควรให้มีการอุทธรณ์ฎีกาต่อไปอีก เว้นแต่กรณีเกิดข้อผิดพลาดจริงๆ เท่านั้นอันจะทำให้ประชาชนเกิดความเคารพในคำพิพากษา ไม่อุทธรณ์ฎีกาโดยไร้เหตุผล

2. **หลักการค้นหาความจริง** ในการพิจารณาคดีนั้น ไม่ว่าจะเป็นคดีประเภทใดข้อเท็จจริงที่จะใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อนำไปสู่การพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งใดๆ ได้นั้น จะต้องปรากฏว่าในคดีนั้นๆ มีข้อเท็จจริงเพียงพอแก่การวินิจฉัย ซึ่งการที่ศาลได้ข้อเท็จจริงมาประกอบการวินิจฉัยนั้นอาจได้มาโดยวิธีการหลายวิธี เช่น ข้อเท็จจริงจากคำฟ้อง คำให้การ จากพยานประเภทต่างๆ หรือจากการที่ศาลแสวงหาข้อเท็จจริงเอง ซึ่งอำนาจของศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริงจะมากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละประเภทคดี ซึ่งจะมีกฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้⁶⁵

3. **หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย** หมายถึงการเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลได้ ด้วยเหตุนี้การดำเนินกระบวนการพิจารณาจะต้องทำในลักษณะที่ให้ผู้มีส่วนร่วมในคดีสามารถให้การหรือแถลงข้อความต่างๆ ต่อศาลได้ด้วยวาจา หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยจึงสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหลักการพิจารณาคดีด้วยวาจา (การออกนัยพิจารณา) เพราะหากไม่มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีด้วยวาจาแล้วสาธารณชนก็ไม่เข้าฟัง

⁶⁴ พงษ์อาจ ตรีกิจวัฒนากุล, “กฎหมายปิดปาก,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 37-38.

⁶⁵ คีตงาม คงตระกูล, “ระบบไต่สวนในกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีปกครองของไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 14-15.

การพิจารณาคดีของศาลได้ นั้นหมายความว่าในการพิจารณาคดีนั้น แม้บุคคลที่ไม่มีส่วนได้เสียก็เข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลได้ ซึ่งหลักนี้ก็นำมาใช้ในศาลอุทธรณ์ด้วย

2.6.3 การอุทธรณ์ฎีกาคดีละเมิดอำนาจศาล

เมื่อผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถูกศาลสั่งลงโทษแล้ว มีข้อควรพิจารณาว่า ผู้ใดมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกา และระยะเวลาในการอุทธรณ์มีกำหนดเวลาเท่าใด แยกพิจารณาได้ดังนี้

1. บุคคลผู้มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 223 โดยปกติแล้วผู้อุทธรณ์จะเป็นผู้ที่เป็นคู่ความในศาลชั้นต้น และผู้แพ้คดีในศาลชั้นต้นจะเป็นผู้ใช้สิทธิอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ แต่สิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์มิได้อยู่ที่การแพ้หรือชนะคดี แต่อยู่ที่ว่ามีกฎหมายห้ามอุทธรณ์หรือบัญญัติให้เป็นที่สุดหรือไม่ ถ้าไม่มีกฎหมายห้ามแล้วย่อมสามารถอุทธรณ์ได้

ซึ่งจากการพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ ของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมาแล้วตั้งแต่ต้น จะเห็นได้ว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่บทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์ให้อำนาจศาลผู้กระทำละเมิดเป็นพิเศษ การกระทำละเมิดที่เกิดขึ้นจึงเป็นเรื่องเฉพาะตัวระหว่างผู้กระทำละเมิดอำนาจศาลซึ่งเป็นผู้เสียหายโดยเฉพาะเท่านั้น ดังนั้น ผู้มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาที่ตัดสินเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล คือ บุคคลผู้กระทำความผิดอำนาจศาล สำหรับบุคคลภายนอกหรือคู่ความที่เกี่ยวข้อง เช่น บุคคลที่ถูกผู้ละเมิดอำนาจศาลทำร้ายร่างกาย ย่อมไม่มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เพราะในคดีละเมิดอำนาจศาล ศาลเท่านั้นที่ เป็นผู้เสียหาย บุคคลอื่นมิใช่ผู้เสียหาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 861/2503 โจทก์ยื่นคำร้องต่อศาลว่าผู้ร้องทำร้ายร่างกาย พยานโจทก์บนศาล ผู้ร้องก็ยื่นคำร้องว่าพยานโจทก์ทำร้ายผู้ร้องแต่ฝ่ายเดียว ต่างฝ่ายต่างให้ศาลลงโทษอีกฝ่ายหนึ่งฐานละเมิดอำนาจศาล ศาลได้สวนแล้วฟังว่า ผู้ร้องทำร้ายพยานโจทก์ จึงลงโทษผู้ร้องฝ่ายเดียวในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ดังนั้นผู้ร้องไม่มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาว่าอีกฝ่ายหนึ่งมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วย เพราะผู้ร้องไม่ใช่ผู้เสียหาย ในส่วนของการละเมิดอำนาจศาลของอีกฝ่ายหนึ่ง

2. ระยะเวลาในการอุทธรณ์ฎีกา

การลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเมื่อได้พิจารณาถึงสภาพความผิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษแล้ว จะเห็นได้ว่ามีลักษณะเป็นมาตรการพิเศษในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มากกว่าเป็นความผิดทางอาญาโดยเฉพาะ และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 223 ซึ่งเป็นบทหลักในการอุทธรณ์ฎีกาได้วางหลักไว้ว่า คำพิพากษาหรือ

คำสั่งทั้งหลายของศาลที่ได้ออกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยอมอุทธรณ์ฎีกาได้นอกจากจะต้องห้ามตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

ดังนั้นการอุทธรณ์ ฎีกาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น ต้องถือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพราะว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิใช่ความผิดทางอาญา การอุทธรณ์ ฎีกาจึงไม่สามารถนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ได้

เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำตัดสินชี้ขาดแล้ว คู่ความฝ่ายที่ไม่พอใจคำพิพากษาหรือคำสั่ง ต้องยื่นอุทธรณ์ต่อศาล (มาตรา 223) เพื่อให้ศาลสูงได้ตรวจสอบสำนวนความที่ศาลล่างส่งมาหากเห็นว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายก็สามารถพิพากษายกเลิก เพิกถอนคำพิพากษาของศาลล่างได้ ตามปกติการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ เว้นแต่มีกฎหมายให้ยื่นอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้ เช่น การยื่นอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย (มาตรา 223 ทวิ) การอุทธรณ์ตามกฎหมายแรงงาน หรือกฎหมายภาษีอากรให้ยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกา

เมื่อมีสิทธิยื่นอุทธรณ์แล้ว ผู้อุทธรณ์ต้องทำคำขออุทธรณ์เป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้นซึ่งมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ภายใน 1 เดือน นับแต่ที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

บทที่ 3

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศ

ละเมิดอำนาจศาล หรือ Contempt of court เป็นการกระทำที่กฎหมายได้บัญญัติให้เป็นความผิดประเภทหนึ่ง โดยเป็นผลมาจากการกระทำการใดๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนพิจารณาของศาล ทั้งในแง่ที่เป็นการขัดขวางการพิจารณาคดีโดยตรง เช่น การส่งเสียงโวยวายในห้องพิจารณาคดีของศาล ไม่สามารถดำเนินการพิจารณาคดีต่อไปได้ หรือแม้จะไม่เป็นการกระทำที่มีผลโดยตรงแต่มีผลทางอ้อมต่อการทำงานของศาล ดังการข่มขู่ศาลเพื่อให้เกิดผลในทิศทางที่ตนเองต้องการ ก็อาจจัดเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้เช่นกัน

การกำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้รับการบัญญัติขึ้นในแทบทุกประเทศที่มีองค์กรศาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่มีไว้เพื่อคุ้มครองศาลหรือผู้พิพากษาให้สามารถดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปโดยรวดเร็วและบริสุทธิ์ยุติธรรม ดังนั้น จึงควรมีการศึกษากฎหมายของต่างประเทศในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย โดยแบ่งประเทศตามหมวดหมู่ของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายไม่เป็นลายลักษณ์อักษรและระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร ดังต่อไปนี้

3.1 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

3.1.1 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษ

1. ความเป็นมาในการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษ

ตามประวัติความเป็นมาของความผิดฐานหมิ่นประมาทศาล (Contempt of Court) ในระบบคอมมอนลอว์ จะเห็นได้ว่าความผิดดังกล่าวมีมานานตั้งแต่ศตวรรษที่ 12 คือ ตั้งแต่มีการตั้งระบบศาลคอมมอนลอว์ (Common Law Courts) ขึ้นเป็นครั้งแรก ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งเป็นระบบที่ให้ศาลเป็นผู้บริหารงานยุติธรรมและพัฒนาหลักกฎหมายโดยอาศัยเหตุผลและความยุติธรรม (Justic and Equity) นั้นจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีระบบมาตรการป้องกัน มิให้บุคคลใดมาทำให้ศาลเสียความยุติธรรม หรือไม่สามารถทำหน้าที่บริหารงานยุติธรรมโดยถูกต้อง ถ้าระบบกฎหมายจะทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้แล้ว ศาลยุติธรรมควรจะได้รับคามเชื่อถือจาก

ประชาชน และรักษาหลักการอันนี้ไว้ มาตรการอันหนึ่งในการป้องกันและช่วยให้ศาลเป็นหลักของประชาชนได้นั้นคือการที่สังคมรับรอง “ความผิดฐานหมิ่นประมาทศาล”⁶⁶

แต่เดิมความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษนั้นการละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษ มีประวัติสืบเนื่องกันมาอย่างยาวนานแต่มาได้รับความสนใจจนมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลขึ้น เนื่องจากหนังสือพิมพ์ไทมส์ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงมากของประเทศอังกฤษได้ตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับ การตัดสินคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในคดีที่ บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ Daily Mirror ถูกศาลตัดสินลงโทษจำคุก 3 เดือน และปรับ 10,000 ปอนด์เนื่องจากหนังสือดังกล่าวลงข่าวเรื่องคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล กล่าวว่าชายคนหนึ่งกระทำการฆาตกรรมเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายด้วยการใช้น้ำกรด และในอีกหลายคดีที่ผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลกระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยกล่าวว่า เป็นการปิดกั้นเสรีภาพของหนังสือพิมพ์แบบใหม่

หลักกฎหมายว่าด้วยการละเมิดอำนาจศาลได้บัญญัติขึ้น เพื่อป้องกันมิให้ผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่ถูกล่วงละเมิด หรือถูกโน้มน้าวให้เกิดความรู้สึกเอนเอียงเมื่อได้รับข้อมูลจากสื่อต่างๆ ในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ที่อาจมีผลให้การรักษาความเป็นกลางของผู้พิพากษาต้องเสียไป โดยเฉพาะในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law ที่ต้องมีคณะลูกขุน (Jury) เข้าร่วมในการพิจารณาคดีด้วยนั้น กฎหมายว่าด้วยการละเมิดอำนาจศาลย่อมให้ความคุ้มครองไปยังบุคคลเหล่านี้ด้วยเนื่องจากผู้พิพากษา และคณะลูกขุนมีหน้าที่ที่จะต้องพิจารณา วินิจฉัยคดี ตามพยานหลักฐานดังที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐาน หากปล่อยให้ถูกล่วงละเมิด หรือทำให้มีอคติเกิดขึ้นแล้วย่อมไม่สามารถที่จะปฏิบัติงาน เพื่ออำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้การที่คณะลูกขุนเป็นบุคคลทั่วไปที่ได้รับคัดเลือกมาเพื่อรับฟังข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายเป็นอย่างดี แต่เป็นประชากรในสังคม ที่ต้องใช้วิจารณญาณ ในการตัดสินว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด และอาจเกิดความรู้สึกที่เอนเอียงได้หากได้รับรู้ถึงความกดดันจากกระแสสังคมที่เกิดขึ้น

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายว่าด้วยการละเมิดอำนาจศาลเป็นเสมือนทางออกให้แก่ผู้พิพากษาในการกำหนดบทลงโทษให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดที่กระทำการเกินขอบเขต หรือแสดงการกระทำอันไม่เหมาะสม เพื่อบกพรอนการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งการกระทำที่อาจถือเป็นการละเมิดอำนาจศาลอาจเกิดได้หลายกรณี เช่น ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งอันชอบด้วย

⁶⁶ รองพล เจริญพันธ์, “ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในระบบคอมมอนลอว์,” ใน ละเมิดอำนาจศาลกับสังคมไทย, บรรณาธิการโดยสถิต ลิ้มพวงศ์พันธ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พาลีโก, 2522), หน้า 57-59.

กฎหมายของศาล การแสดงอาการไม่สุภาพต่อศาล การดูหมิ่นศาล กระทำการอันเป็นการรบกวนกระบวนการพิจารณาของศาล หรือการตีพิมพ์หรือแสดงเอกสารอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทบถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างเป็นธรรมของศาล ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ถือเป็นการกระทำโดยตรงต่อศาล และศาลสามารถเห็นการกระทำนั้นได้ด้วยตนเอง แต่ก็อาจมีบางกรณีที่เกิดการละเมิดอำนาจศาลเกิดจากการเจตนาฝ่าฝืนคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของศาล อันมีผลให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการฝ่าฝืนนั้นต้องรายงานต่อศาล เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการละเมิดอำนาจศาลหรือไม่

ต่อมาจึงได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล ตามหลัก Common Law และตามทีบัญญัติไว้ใน The Contempt of Court Act 1981 ซึ่งเป็นการให้อำนาจศาลในการออกคำสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นโทษปรับหรือจำคุก แต่การที่ศาลจะมีคำสั่งลงโทษบุคคลใดบุคคลหนึ่งในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น พนักงานอัยการหรือผู้กล่าวหาต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่ามียोगค์ประกอบ 4 ประการของการละเมิดอำนาจศาลดังนี้⁶⁷

- 1) มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นการกระทำความผิด
- 2) ผู้กระทำความผิดรู้ว่ามีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด
- 3) ผู้กระทำความผิดมีความสามารถที่จะปฏิบัติตามกฎหมายได้
- 4) ผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

ทั้งนี้การละเมิดอำนาจศาลสามารถเกิดได้ทั้งในกระบวนการในการดำเนินคดี

แพ่ง และคดีอาญาและอาจกล่าวได้ว่าการละเมิดอำนาจศาลทั้ง 2 กรณี คือ

1) การละเมิดอำนาจศาลภายในห้องพิจารณา (The face of the court) การดูหมิ่นศาลในห้องพิจารณาคดี ซึ่งอาจเป็นการดูหมิ่นผู้พิพากษา หรือรบกวนการพิจารณาคดีลักษณะของการดูหมิ่นเช่นนี้ ถ้าเกิดในศาลสูง ศาลสูงสามารถพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดได้ทันทีโดยไม่ต้องจำกุมสอบสวนฟ้องร้องพิจารณาคดี เช่นคดีอาญาทั่วไป โดยศาลจะเอาสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าเป็นหลัก เช่น ชายคนหนึ่งใช้มันฝรั่งขว้างใส่ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสามารถพิพากษาการกระทำความผิดได้ทันที เป็นต้น

2) การละเมิดอำนาจศาลนอกห้องพิจารณาคดี (conduct outside of court) อาจเกิดขึ้นจากการวิพากษ์วิจารณ์ หรือกล่าวหาศาลในทางที่ไม่สมควรหรือรบกวนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ศาล หรือโดยการขัดขวางเจ้าพนักงานศาล ที่ทำหน้าที่ส่งหมายจับกุม ยึดทรัพย์ หรือ

⁶⁷ สราวุธ เบญจกุล, การละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายสหราชอาณาจักร, ใน <http://www.boybdream.com/manager-news-content.php?newid=86558>, access date January 11, 2010.

อาจจะเป็นการกระทำบางอย่างซึ่งมีผลกระทบบางอย่างซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรม เฉพาะคดี เช่น หนังสือพิมพ์ลงข่าวหรือเรื่องราวซึ่งอาจจะมีผลเป็นการจูงใจคณะลูกขุน

คดีที่เกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลเหล่านี้ไม่ได้เกิดในห้องพิจารณาคดี ต้องดำเนินคดี เช่นคดีอาญาทั่วไป โดยบรรดาคดีละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นนอกห้องพิจารณาคดีนี้ การดำเนินคดีต้องเริ่มที่ Divisional Court of the Queen's Bench Division ทั้งนี้โดยการฟ้องร้องของอริบดียัยการ (Attorney General) หรือในนามของผู้เสียหายเอง มีการยื่นคำฟ้องเป็นหนังสือ มีทนายความและการพิจารณาคดีก็ดำเนินไปเช่นเดียวกันการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

เนื่องจากความผิดฐานหมิ่นประมาทศาลเกิดขึ้นจากความจำเป็นที่จะให้ศาลเป็นหลักแก่ประชาชนในการบริหารงานยุติธรรม จึงไม่มีพื้นฐานทางทฤษฎีที่แน่นอนและขอบข่ายความผิดก็ไม่แน่นอนเช่นเดียวกัน ลักษณะของความผิดฐานหมิ่นประมาทศาลจึงมีเป็นจำนวนมากและหลายรูปแบบ โดยขึ้นอยู่กับว่าการกระทำของจำเลยนั้นเป็นการขัดขวางการบริหารงานยุติธรรมหรือไม่ โดยการละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายของประเทศอังกฤษซึ่งถือเป็นการขัดขวางการบริหารงานยุติธรรมนั้นอาจแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ⁶⁸

1) การละเมิดอำนาจศาลที่มีลักษณะทางอาญา (Criminal Contempt of Court) และ 2) การละเมิดอำนาจศาลที่มีลักษณะทางแพ่ง (Civil Contempt of Court)

1) การละเมิดอำนาจศาลที่มีลักษณะทางอาญา (Criminal Contempt of Court)

การกระทำใดก็ตามที่ถือเป็นการขัดขวางการบริหารงานยุติธรรม (Administration of Justice) โดยตรง (Direct Contempt) นั้นถือว่าการดูหมิ่นศาลที่มีลักษณะทางอาญา ตัวอย่างเช่น การขัดขวางกระบวนการพิจารณาความในศาลทุกรูปแบบ หรือดูหมิ่นศาลซึ่งหน้า นอกจากการดูหมิ่นโดยตรงแล้ว การดูหมิ่นโดยทางอ้อมบางประเภท เช่น การตีพิมพ์เอกสารหรือกระทำพฤติกรรมบางประเภทที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่การได้สวน ในขณะที่คดีอยู่ระหว่างการได้สวนก็ถือว่าการดูหมิ่นศาล ซึ่งเรียกว่า Contempt through Infringing the sub judice rule ตัวอย่างอีกประการหนึ่ง คือ การกล่าวหาว่าผู้พิพากษารับสินบน หรือการตีพิมพ์เอกสารเป็นการทำให้ศาลเสียความเชื่อมั่นจากประชาชน (Undermine public confidence) ก็ถือเป็นการหมิ่นประมาทที่มีลักษณะทางอาญา

2) การละเมิดอำนาจศาลที่มีลักษณะทางแพ่ง (Civil Contempt)

ตามความหมายของอังกฤษ การละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง หมายถึง การไม่เชื่อฟังคำพิพากษา คำสั่ง หรือวิธีการอื่นๆ ของศาลสูง อาจแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

⁶⁸ รອງพล เจริญพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 59-61

(1) การไม่เชื่อฟังคำสั่งของศาลสูง ซึ่งออกข้อกำหนดไว้แน่นอนชัดเจนเพื่อให้คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

(2) การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ซึ่งสั่งบังคับโดยตรงต่อพยานในการพิจารณาคดี

ในปัจจุบันการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลในประเทศอังกฤษนั้นไม่จำเป็นต้องมีลักษณะทางแพ่งเสมอไป ในบางกรณีอาจมีปัญหาก็ขึ้นได้ว่า การไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษานั้นมีลักษณะทางอาญาหรือทางแพ่ง เช่น ในกรณีต่อไปนี้

(1) การไม่มาศาลตามหมายเรียก (Disobey a Subpoena)

(2) การที่พยานไม่ตอบคำถามของศาลเมื่อถูกถาม

(3) การยุบให้บุคคลอื่น ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล

(4) หมายความปฏิบัติการ โดยมีขอบด้วยหน้าที่ และเป็นการหมิ่นประมาทศาล

(5) การไม่ฟังคำสั่งที่เรียกว่า Habeas Corpus Order (คำสั่งที่บังคับให้ผู้รับปล่อยตัวบุคคลที่ตนคุมขังได้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย)

2. ตัวอย่างความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ กฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีได้บัญญัติถึงลักษณะการกระทำอันจะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ ซึ่งเหมือนกับของไทยแต่ต่างกันที่ว่า ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของอังกฤษมีมากกว่าของไทย โดยพิจารณาจากแนวคำพิพากษาของอังกฤษที่สามารถนำมาเป็นแนวทาง ได้ดังต่อไปนี้

1) การละเมิดอำนาจศาลต่อหน้าศาล (Contempt in the Face of the Court)
การดูหมิ่นศาล (Insults to judges)

อำนาจการลงโทษปรับหรือจำคุก สำหรับความผิดฐานดูหมิ่นศาลนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับศาลยุติธรรมทุกศาล ถ้าการดูหมิ่นศาลนั้นได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล ด้วยการรบกวนและขัดขวางศาลในขณะที่ศาลกำลังนั่งพิจารณาคดีอย่างแท้จริง แต่การดูหมิ่นทนายความหรือคู่ความฝ่ายตรงข้าม และการแสดงการก้าวร้าวต่อการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความ ไม่อาจถือได้ว่าเป็นการดูหมิ่นศาล นอกจากกระทำได้กล่าวว่ามีแนวโน้มว่า จะนำไปสู่การวิวาทกันในศาลถึงเป็นการดูหมิ่นศาล ดังนั้นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความไม่สุภาพของทนายความ จึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นการดูหมิ่นศาลทุกกรณีไป นอกจากนั้น การท้วงติงซึ่งได้กระทำในศาลต่อหน้าก็อาจถือได้ว่าเป็นการดูหมิ่นศาล

การดูหมิ่นศาลจะแสดงให้เห็นปรากฏได้ทั้งวาจาและอาการ การใช้วาจาอาจจะเป็นการดูหมิ่นศาล โดยถูกต้องสมบูรณ์ ถ้าการใช้วาจานั้นการพอสสมควร แต่การแสดงอาการอาจจะไม่ถูกต้องอย่างแน่ชัดนัก ถ้าการใช้วาจานั้นแตกต่างไปจากการแสดงอาการ

(1) การหมิ่นประมาทศาลโดยพยาน (Contempt by witness)

พยานที่ปฏิเสธไม่ยอมสาบานตน ปฏิเสธที่จะตอบคำถาม หรือหลีกเลี่ยงไม่ยอมออกไปจากศาลเมื่อมีคำสั่งให้ออกไป มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แต่ถ้าพยานปฏิเสธที่จะตอบเรื่องราวซึ่งอาจจะเป็นภัยแก่ตัวของพยานเอง และศาลพอใจว่ามีเหตุผลเพียงพอที่พยานจะหวาดกลัวว่าจะเป็นภัยแก่ตัวของพยานเองแล้ว พยานผู้นั้นไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(2) การหมิ่นประมาทศาลในห้องพิจารณาคดี (Contempt at chamber)

พฤติกรรมที่ปรากฏต่อหน้าศาลในห้องพิจารณาคดีหรือในบริเวณศาล เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และไม่จำเป็นต้องไปว่า การหมิ่นประมาทศาลจะต้องเกิดขึ้นในศาล หรือในขณะที่ศาลกำลังนั่งพิจารณาคดีในศาลเท่านั้น แต่การหมิ่นประมาทศาลอาจจะเกิดขึ้นจากการเข้าไปแทรกแซงอำนาจการพิจารณาคดี ซึ่งศาลกำลังกระทำอยู่ก็ได้และนอกจากนั้น การรายงานหรือการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาของศาลในห้องพิจารณาคดีต่อสาธารณชน อาจถือได้ว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล

2) การพูดหรือเขียนที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นการทำลายความยุติธรรมที่สิ้นสุดไปแล้ว

(1) การหมิ่นประมาทศาลนอกศาลโดยการพูดหรือเขียน (Contempt out of Court by speaking or writing)

เกิดขึ้นโดยการก่อให้เกิดความอับอายขายหน้าต่อศาล โดยการกระทำที่หยาบคายต่อคู่ความ หรือโดยก่อให้เกิดอคติต่อสาธารณชน ด้วยการตัดสินใจคู่ความอยู่ต่อหน้าศาลในการพิจารณาคดี หรือเป็นการชักจูงบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้มาศาลเพื่อประโยชน์ของตน การกระทำหรือการเขียนโฆษณาเผยแพร่บางสิ่งที่มีแนวโน้มจะทำให้ศาลหรือผู้พิพากษาหรือเจ้าพนักงานถูกดูหมิ่นเกลียดชัง

(2) การกล่าวโจมตีผู้พิพากษา (Attack)

การกล่าวโจมตีผู้พิพากษาต่อสาธารณชน มิใช่ต่อตัวผู้พิพากษา อันเป็นการขัดขวางความยุติธรรมสาธารณะ และการหมิ่นประมาทผู้พิพากษาให้ได้รับความอับอายขายหน้า ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการบริหารงานยุติธรรมของศาล จะต้องถูกลงโทษตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย อันเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(3) การติดต่อเป็นส่วนตัวกับผู้พิพากษา (Private Communication)

การมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอิทธิพลต่อคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณา หรือหน่วยงานพิจารณาคดีโดยการเสนอให้สินบน หรือด้วยการใช้วาจาหยาบคายเป็นการส่วนตัวต่อผู้พิพากษา ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเป็นการรบกวนความยุติธรรม เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(4) การวิพากษ์วิจารณ์กระบวนการพิจารณาคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณา (Comments on pending proceeding)

การพูดหรือการเขียนบิดเบือนกระบวนการพิจารณาของศาล ซึ่งก่อให้เกิดอคติต่อสาธารณชน หรือต่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นการหมิ่นประมาทศาล เพราะหน้าที่ที่สำคัญของศาลยุติธรรมคือ การป้องกันกระบวนการพิจารณาจากการถูกแทรกแซง ผลของการบิดเบือนข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นการขัดขวางกระบวนการพิจารณาของศาล ทำให้คู่ความไม่ได้รับความเป็นธรรมโดยการหมิ่นประมาทดังกล่าวต้องมีแนวโน้มว่าจะเป็นการสร้างอิทธิพลขึ้นในระหว่างการพิจารณา ไม่ว่าในศาลใด

(5) การรบกวนการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม (Interference with fair trial)

การพิจารณาการโฆษณาที่มีเนื้อหาและสาระสำคัญเป็นการรบกวนการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม การบอกกล่าวนั้นต้องเป็นการ โฆษณาต่อสาธารณชน ทั้งต้องแสดงให้เห็นด้วยว่าเป็นการกระทำที่จงใจอย่างแนชัด หรือจะก่อให้เกิดอคติต่อคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณา

(6) การพิมพ์ออกจำหน่าย การโต้แย้งคดี การรายงานคดี และอื่นๆ

การโต้แย้งคดี การลอกเลียน พยานหลักฐานออกพิมพ์จำหน่ายในขณะที่กระบวนการพิจารณากำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดี อาจเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แต่ศาลจะไม่ถือว่าเป็นการรบกวนการพิจารณาคดีที่ไม่เป็นธรรมอย่างแท้จริง การพิมพ์รายงานกระบวนการพิจารณาซึ่งต้องกระทำเป็นการลับ หรือการวิพากษ์วิจารณ์ไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เว้นแต่มีเหตุผลสมควรเชื่อว่า กระบวนการพิจารณาคดีซึ่งต้องทำการพิจารณาลับนั้น สาระสำคัญของคดีได้ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชนแล้ว จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น

การละเมิดอำนาจศาลโดยการพูดหรือเขียนที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นการทำลายความยุติธรรมที่สิ้นสุดไปแล้ว มักเกิดโดยสื่อมวลชนเป็นส่วนใหญ่ โดยอาจเกิดจากการเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่อาจมีผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาของศาล หรือการที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารในรูปแบบที่เป็นการตัดสินใจว่าสังคมเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด และอาจมีผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรมได้

การละเมิดอำนาจศาลโดยสื่อมวลชนนี้ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดที่เป็น การแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม อันมีผลให้เกิดผลกระทบต่อการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

เพราะหากถึงขั้นนั้นย่อมมีผลให้จำเลยสามารถร้องขอต่อศาลให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ได้ ดังนั้นการกระทำของสื่อมวลชนอาจถือเป็นการละเมิดอำนาจศาลเมื่อการนำเสนอข่าวสารนั้นมีเหตุเพียงพอที่มีความเป็นไปได้ว่าจะเป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมของศาล ซึ่งกรณีถือว่ามีเหตุเพียงพอหรือไม่นั้น ไม่จำเป็นต้องรู้แน่ว่าการนำเสนอข่าวสารนั้นจะก่อให้เกิดผลอย่างไร หรือคาดได้อย่างแน่นอนว่าจะเกิดผลเช่นใด เพียงการนำเสนอข่าวสารนั้นมีลักษณะที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาของศาลย่อมถือว่ามีเหตุเพียงพอแล้ว เว้นแต่ว่าโอกาสที่จะแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมจากการนำเสนอข่าวสารนั้นไกลเกินกว่าเหตุ หรือนำเอาหลักทฤษฎีเหตุที่เหมาะสมตามกฎหมายมาปรับใช้

นอกจากนี้สื่อมวลชนที่กระทำการละเมิดอำนาจศาลไม่จำเป็นต้องมีเจตนาที่จะแทรกแซงกระบวนการพิจารณา เพียงแค่ก่อให้เกิดความเสี่ยงว่าจะมีการแทรกแซงกระบวนการพิจารณาก็เพียงพอแล้ว และความเสี่ยงเช่นนี้พิจารณาจากช่วงเวลาที่ได้มีการเสนอข่าวสารเช่นนั้นออกสู่ประชาชนโดยทั่วไป หรือได้นำเสนอต่อกลุ่มชนที่มีความเกี่ยวข้องในคดี ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีไม่ว่าจะเป็น คณะลูกขุนหรือผู้ที่จะเป็นคณะลูกขุน พยาน คู่ความ เมื่อได้รับข้อมูลจากสื่อมวลชน อาจมีผลในการใช้ดุลพินิจให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาคดีได้

3) การขัดขวางพนักงานศาล เกี่ยวกับศาลหรือกระบวนการพิจารณาคดี (Obstructing person officially connected with the court or proceeding) เช่น การข่มขู่พนักงานศาล หรือชักชวนให้พนักงานศาลละทิ้งหน้าที่, การรบกวนขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์เป็นการละเมิดอำนาจ, การข่มขู่พยานหรือหน่วยงานนี้พยานคนใดคนหนึ่งซึ่งจะต้องมาเบิกความในศาล, การปลอมตัวเป็นลูกขุนหรือหมิ่นประมาทลูกขุนในการปฏิบัติหน้าที่

4) การขัดขวางคู่ความและการใช้วิธีการของศาลในทางที่ไม่ชอบ (Obstructing the parties abusing the process of the court)

(1) การขัดขวางคู่ความในกระบวนการพิจารณา (Obstructing parties to proceedings)

การกระทำด้วยการพูดหรือการเขียนถากถางต่อคู่ความซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเป็นการขัดขวางการบริหารงานยุติธรรมของศาล เป็นองค์ประกอบของการหมิ่นประมาทศาล เช่น การข่มขู่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถ้าคู่ความฝ่ายนั้นจะดำเนินคดีต่อไป, การพยายามให้สินบนเพื่อชี้แนะให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ปิดบังอำพรางพยานหลักฐานซึ่งเป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายนั้นจะต้องมาเบิกความเป็นพยาน, การกระทำที่เป็นการอำนวยการประโยชน์ให้แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในขณะที่คู่ความฝ่ายนั้นกำลังถูกพิจารณาคดีในศาล เป็นต้น

(2) การใช้วิธีการของศาลในทางไม่ชอบ (Abuse of process)

โดยทั่วไปการใช้วิธีการของศาลในทางไม่ชอบ เป็นข้อกำหนดที่ใช้ร้องขอเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาซึ่งต้องการเป็นธรรม หรือขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีที่กำลังดำเนินอยู่ให้ต้องระงับไป ศาลมีอำนาจลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้ การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล เช่น การขอยกฟ้องโดยไม่มีสิทธิขอ หรือการพยายามเปลี่ยนแปลงแก้ไขประเด็นแห่งคดีโดยไม่ได้รับความยินยอมจากศาล, การหลอกลวงอันเป็นที่ว่า ได้รับหมายอนุญาตให้ตรวจค้นซึ่งเป็นผลให้ถูกจับกุมในการกระทำทางแพ่ง เป็นต้น

5) พนักงานเจ้าหน้าที่ละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับศาลหรือกระบวนการพิจารณาคดี

(1) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และการยึดทรัพย์

การไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการพิทักษ์ทรัพย์อาจมีความผิด และถูกจับกุม การพิทักษ์ทรัพย์เป็นการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งได้รับการมอบหมาย และเป็นความรับผิดชอบต้องถูกลงโทษจำคุก ถ้าบุคคลที่เก็บรักษาทรัพย์นั้นเพิกเฉยไม่ชำระเงิน

(2) บุคคลที่ทำหน้าที่ในคณะลูกขุน

บุคคลที่ทำหน้าที่ในคณะลูกขุน มีความผิด หากไม่ยอมให้สัตย์สาบาน หรือปฏิเสธที่จะให้ความนิจลยบางอย่างเพื่อเป็นการบังคับคดีในศาล การที่ลูกขุนจงใจหรือยอมรับสินบนหรือ การพยายามสร้างอิทธิพลที่ไม่เหมาะสมต่อลูกขุนคนใดคนหนึ่ง เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(3) ความผิดที่ฟ้องร้องเกี่ยวกับการขัดขึ้นระเบียบความยุติธรรม

การร้องเรียนกฎเกณฑ์ดังต่อไปนี้ เป็นความผิดที่ฟ้องร้องในเรื่องกระบวนการพิจารณาอันเป็นการขัดขึ้นระเบียบซึ่งขึ้นด้วยความยุติธรรม บุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่อาจอ้างได้ว่า เป็นความผิดเนื่องจากการขัดขึ้นระเบียบของความยุติธรรม ถ้าระเบียบที่ตั้งขึ้นนั้นเป็นเรื่องที่อยู่ภายในขอบเขตอำนาจ เพราะเป็นการกระทำตามระเบียบ แล้ว ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องความยุติธรรมก็จะเป็นข้อคดีที่ไม่ต้องนำมาพิจารณา

6) การขัดขึ้นคำสั่งให้ชำระเงิน (Disobedience for the Payment of money)

(1) คำสั่งให้ชำระเงิน (Order for payment of money)

หมายถึง การที่ผู้พิพากษาได้มีคำสั่งให้ชำระเงินให้แก่บุคคลหนึ่ง โดยการบังคับให้ชำระเงินภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ เช่น การไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของศาลที่พิจารณาคดีหย่า ที่ศาลสั่งให้จ่ายเงินเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภรรยาที่หย่าร้างจากสามี เป็นการละเมิดอำนาจศาล เป็นต้น

(2) ผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้จัดการทรัพย์สิน (Trustees and persons in fiduciary position)

ถ้าผู้ได้รับมอบหมายให้จัดการทรัพย์สินเพิกเฉยไม่ยอมจ่ายเงินที่อยู่ในความครอบครองหรืออยู่ในความดูแลตามคำสั่งศาล โดยไม่จำเป็นว่าคำสั่งให้เงินนั้น จะต้องแสดงถึงจำนวนเงินทั้งหมดที่จะต้องจ่ายโดยผู้รับมอบหมายจะต้องรับผิดชอบ ซึ่งศาลอาจจะสอบถามข้อเท็จจริงเอาจากการร้องขอให้อายัดทรัพย์สินได้ และต้องถูกลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล

3. วิธีการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษ

1) การพิจารณาคดีโดยรวบรัดในประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษถือหลักกว่า ถ้าการกระทำละเมิดอำนาจศาลได้กระทำลงต่อหน้าศาลหรือในห้องการพิจารณาคดี ซึ่งอาจจะเป็นการดูหมิ่นผู้พิพากษา หรือรบกวนการพิจารณาคดี ลักษณะการละเมิดดังกล่าวนี้ถ้าได้เกิดในศาลสูง ศาลสูงสามารถพิจารณาลงโทษได้ทันที โดยศาลจะถือเอาสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าเป็นหลัก สำหรับอำนาจของศาลในการลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ปรากฏตามรายงานของคณะกรรมการการกฎหมายแห่งชาติ (The International Commission of Jurists) เมื่อปี ค.ศ. 1958 เกี่ยวกับการลงโทษโดยรวบรัดว่า อำนาจศาลทุกศาลในการลงโทษโดยรวบรัด สำหรับการละเมิดอำนาจศาลใน Country Court ควรจะกำหนดไว้เป็นอย่างเดียวกัน เช่น กำหนดว่าต้องเป็นการกระทำด้วยความจงใจดูหมิ่นผู้พิพากษา ลูกขุน พนักงานศาลอื่นๆ หรือจงใจรบกวนการพิจารณาคดีของศาล และอำนาจลงโทษการละเมิดอำนาจต่อหน้าศาลในระหว่างการพิจารณาคดี ควรจะกระทำโดยผู้พิพากษาของศาลสูงคนอื่น

จากรายงานของ Lord Justice Phillimore ซึ่งมีตำแหน่งเป็นประธานกรรมการรัฐสภาในการวิจัยเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1974 ว่า การลงโทษโดยรวบรัดในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ควรจะลงโทษจำคุกอย่างสูง 2 ปี และปรับโดยไม่จำกัดสำหรับการละเมิดอำนาจต่อหน้าศาล และคิดว่า ผู้พิพากษาที่เกี่ยวข้องกับคดีละเมิดอำนาจศาลดังกล่าวควรดำเนินการได้ด้วยตนเอง โดยผู้กระทำผิดควรมีโอกาสพบผู้แทนที่ปรึกษากฎหมายได้

สำหรับศาลแขวง (Magistrates Court) ไม่มีอำนาจลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลโดยวิธีพิจารณาคดีแบบรวบรัด

2) การพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อมในประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ การละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อม อาจเกิดขึ้นได้จากการตีชมหรือการวิพากษ์วิจารณ์ศาลในทางที่ไม่สมควร หรือรบกวนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ศาล หรือโดยการขัดขวางเจ้าพนักงานศาล หรืออาจจะเป็นการกระทำบางอย่างซึ่งมีผลกระทบกระเทือน ต่อความยุติธรรมเฉพาะคดี และการฟ้องร้องต้องกระทำโดยอธิบดีอัยการ หรือในนาม

ของผู้เสียหายเอง โดยมีการยื่นคำฟ้องเป็นหนังสือ มีทนายความ และการพิจารณาคดีก็ดำเนินคดีไป เช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป⁶⁹

3.1.2 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา

1. ความเป็นมาในการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา

อำนาจของศาลในการลงโทษการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นอำนาจบังคับ (Sanction) พิเศษของศาลนอกเหนือไปจากอำนาจบังคับทั่วไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของศาลในการบริหารงานยุติธรรมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อำนาจของศาลสหรัฐอเมริกาในการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล มีต้นกำเนิดมาจากกฎหมาย Common law ของอังกฤษซึ่งถือว่าการขัดขืนไม่เชื่อฟังคำสั่งศาลเป็นการละเมิด พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยตรง ศาลจึงมีอำนาจสั่งลงโทษได้โดยไม่ต้องมีกฎหมายใดๆ ให้อำนาจไว้ แต่หลังจากที่ระบบกฎหมายและศาลของสหรัฐอเมริกาได้วิวัฒนาการของตนเองต่อมา หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัติก็ได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดขอบเขตความผิดฐานฐานละเมิดอำนาจศาล และการใช้อำนาจของศาลมากขึ้น ในบางรัฐบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญของรัฐ และกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัติได้เข้ามาแทนที่หลักกฎหมาย Common law ที่รับมาจากอังกฤษโดยสิ้นเชิง⁷⁰

ในอดีต การลงโทษละเมิดอำนาจศาลมักจะมีลักษณะเป็นการที่ศาลใช้อำนาจโดยรวบรัด (Summary Power) คือ การสั่งลงโทษโดยไม่มีการให้ลูกขุนร่วมพิจารณาคัดสินด้วย และผู้ถูกลงโทษไม่มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองใดๆ ตามกฎหมายดังที่จำเลยในคดีอาญามีสิทธิอยู่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่ต่อมาโดยเหตุที่สังคมอเมริกันนั้นยึดมั่นอยู่กับการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม การใช้อำนาจลงโทษโดยรวบรัดของศาลจึงถูกต่อต้านและในที่สุดเป็นผลให้เกิดการจำกัดอำนาจศาลโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

โดยการต่อต้านนั้นได้รับการยืนยันจากศาลสูงของสหรัฐ (Supreme Court) ในคดี Bloom v. Illinois (391 U.S. 194. 1968) ซึ่งได้ก่อตั้งสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยลูกขุนให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีฐานละเมิดอำนาจศาล หากว่าโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นสูงกว่า 6 เดือน

⁶⁹ R.M. Jackson, *The Machinery of justice in England* (London: Cambridge University Press, 1977), pp.407-408.

⁷⁰ พันธ์ ทศนียานนท์, “การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์หรือติชมศาลฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา,” ใน *ละเมิดอำนาจศาลกับสังคมไทย*, บรรณาธิการโดยสถิต ลิ้มพงศ์พันธ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าสีโก, 2522), หน้า 84-85.

หรือหาคุณภาพระหว่างอำนาจลงโทษรวบรัดของศาลกับสิทธิของผู้กระทำละเมิด ที่ต้องได้รับความคุ้มครองตามหลัก “กระบวนการอันชอบธรรม” (Due process of law)

2. ลักษณะการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลอาจแยกประเภทออกเป็น ละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา กับในทางแพ่งหรือแยกเป็นการละเมิดโดยตรงกับโดยอ้อม นอกจากนั้นก็อาจแบ่งออกเป็นการละเมิด ที่กระทำต่อหน้าศาล กับที่มีได้กระทำต่อหน้าศาล อย่างไรก็ตาม การกระทำละเมิดทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมก็อาจเป็นการละเมิดได้ทั้งในทางแพ่งและอาญาหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง

1) ละเมิดอำนาจศาลโดยตรง (Direct Contempt)

การละเมิดอำนาจศาลโดยตรง หมายถึง การละเมิดที่ได้กระทำลงต่อหน้าศาล ในขณะที่ศาลอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดี การละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาโดยตรง หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เป็นการก่อกวนหรือขัดขวางศาลในการบริหารงานยุติธรรม หรือมีความโน้มเอียงที่จะทำให้เกิดการดูหมิ่นเกลียดชังการบังคับใช้กฎหมายของศาล

การกระทำอย่างใดบ้างที่ถือว่าการละเมิดโดยตรง อาจมีบทบัญญัติของกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัติระบุไว้การละเมิดที่กระทำต่อหน้าผู้พิพากษาในห้องทำงานของผู้พิพากษา (Chambers) อาจถือว่าการละเมิดโดยตรงได้ แต่การกระทำละเมิดใด ๆ ในห้องทำงานผู้พิพากษาในระหว่างที่มีได้มีการพิจารณาคดีในฐานะศาล หรือมีได้อยู่ในระหว่างสมัยการพิจารณาของศาล ไม่ถือว่าการละเมิดอำนาจศาล

2) ละเมิดอำนาจศาลโดยทางอ้อม (Constructive หรือ Indirect Contempt)

การละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อม หมายถึง การกระทำละเมิดใด ๆ ที่ได้กระทำการลงนอกศาล กล่าวคือ เป็นการละเมิดที่กระทำลงห่างไกลจากที่ตั้งของศาล และอยู่นอกเหนือการรู้เห็นของศาลโดยตรง และการกระทำนั้นมีลักษณะจะเป็นการดูถูกดูแคลนศาล ทำให้เสื่อมความเคารพนับถือ สอดแทรก ขัดขวางหรือก่อกวนการบริหารความยุติธรรมของศาล ความหมายในทางกฎหมายของการละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อมดังกล่าวนี้จะต้องไม่ใช่การคาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นจากการนั้น แต่จากการกระทำดังกล่าวต้องเกิดผลกระทบเป็นการทำลายการบริหารงานยุติธรรมของศาลจริงๆ

ในกรณีที่ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีมิได้รู้เห็นการกระทำทุกอันที่เป็นองค์ประกอบการละเมิดนั้นด้วยตนเอง และการแสดงให้เห็นปรากฏข้อเท็จจริงดังกล่าวจะต้องขึ้นอยู่กับ การพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐาน จึงจะถือว่าการกระทำนั้นเป็นการละเมิดอำนาจโดยอ้อม ซึ่งศาลจะถือว่าข้อเท็จจริงซึ่งเป็นองค์ประกอบของความผิดนั้นเป็นสิ่งที่ศาลรู้เองไม่ได้

การวินิจฉัยว่า การละเมิดอำนาจศาลใดเป็นการกระทำโดยตรงหรือโดยอ้อม มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาในการใช้อำนาจลงโทษของศาลเพราะ

โดยหลักแล้วศาลจะใช้อำนาจลงโทษโดยรวบรัดได้เฉพาะการละเมิดอำนาจศาลโดยตรงเท่านั้น ส่วนการละเมิดอำนาจโดยอ้อมนั้นถึงแม้ว่ากระบวนการพิจารณาเพื่อการลงโทษ อาจจะมีลักษณะไม่เหมือนกับการดำเนินคดีอาญาธรรมดาทั้งหมดก็ตาม แต่ผู้ที่ถูกกล่าวหาได้ว่ากระทำความผิดอำนาจศาลก็มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยกระบวนการวิธีพิจารณาซึ่งให้หลักประกันทำนองเดียวกันกับสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาทุกประการ

3) ละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา (Criminal Contempt)

การละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา คือ การกระทำใด ๆ ที่มุ่งโดยตรงต่อการเป็นปฏิปักษ์ต่อศักดิ์ศรี หรืออำนาจของศาล หรือของผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีและผลแห่งการกระทำนั้นเป็นการขัดขวางการบริหารความยุติธรรมของศาล ซึ่งทำให้เกิดความโน้มเอียงให้ศาลต้องเสื่อมเสียชื่อเสียงหรือขาดความเคารพเชื่อถือ การละเมิดในทางอาญาอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญา

4) ละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง (Civil Contempt)

การละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่ง คือการละเว้นการกระทำบางอย่างที่ศาลมีคำสั่งให้กระทำในคดีแพ่งและการกระทำที่สั่งให้กระทำนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของกลุ่มความฝ่ายตรงข้ามในคดี ดังนั้น จึงเป็นความผิดที่กระทำต่อคู่ความซึ่งคำสั่งของศาลเพื่อประโยชน์ของเขาได้ถูกฝ่าฝืน อย่างไรก็ตาม ถ้าหากการละเมิดเป็นการกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งที่ศาลสั่งห้ามมิให้กระทำอันเป็นการเสียหายแก่คู่ความฝ่ายตรงข้าม การฝ่าฝืนคำสั่งศาลนั้นอาจถือว่าเป็นการละเมิดในทางอาญา

3. ตัวอย่างความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย การละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา เป็นโทษความผิดอาญาสถานเบาอย่างหนึ่ง ถ้าในกรณีจำเป็น ประมวลกฎหมายอาญาของรัฐนี้บัญญัติให้นายอำเภอหรือเจ้าพนักงานฝ่ายอื่นๆ มีคำสั่งให้พลเมืองผู้ชายสามารถช่วยในการยึด จับ กักขัง บุคคลซึ่งขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ตามวิธีการของศาลได้ ผู้ที่เข้าช่วยเหลือสนับสนุนเจ้าพนักงานเหล่านี้จะต้องลงนามรับรองด้วยว่า บุคคลซึ่งขัดขวางนั้นเป็นผู้ละเมิดอำนาจศาล

โดยทั่วไปแล้ว ลักษณะการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย มีความหมายดังต่อไปนี้

1) การแสดงความคิดเห็นในทันทีทันใดต่อหน้าศาลซึ่งเป็นการหมิ่นประมาทศาลหรือการกระทำที่มีพฤติกรรมอันเป็นการแสดงความทรนงในระหว่างที่กำลังนั่งอยู่ในศาลยุติธรรม ซึ่งทำให้เกิดการไม่สงบเรียบร้อย และมีแนวโน้มว่าจะเป็นการขัดขวางกระบวนการพิจารณาหรือทำให้ความเคารพนับถือต่อเจ้าพนักงานเสียไป

2) การกระทำที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับพฤติกรรมที่ปรากฏต่อหน้าบุคคลซึ่งทำหน้าที่ตัดสินคดี หรืออุทธรณ์ ขณะที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานพิจารณาคดีตามกฎหมาย

3) การก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยด้วยการส่งเสียงรบกวนหรือการรบกวนด้วยวิธีการอื่นๆ โดยตรง ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเป็นการขัดขวางกระบวนการพิจารณาของศาล

4) การจงใจไม่เชื่อฟังวิธีการหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งศาลได้ออกข้อกำหนดไว้

5) การปฏิเสธเด็ดขาดและไม่ชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่จำเป็นต้องให้คำสาบาน เช่น พยานปฏิเสธที่จะให้คำสาบาน หรือเมื่อให้คำสาบานแล้วปฏิเสธที่จะตอบใจความสำคัญ

6) การประกาศโฆษณาอันเป็นเท็จ หรือการรายงานกระบวนการพิจารณาคดีของศาลผิดพลาดอย่างร้ายแรง

7) การกระทำให้ปรากฏต่อศาล หรือสมาชิกบุคคลใดบุคคลหนึ่งของศาล หลังจากที่ได้อำนาจพิพากษาลงโทษเกี่ยวกับอำนาจในการออกคำสั่งตามคำพิพากษา ด้วยการกำหนดโทษตัวแทนบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้ร้ายแรงหรือเบาลง นอกจากจะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

4. วิธีการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา

การพิจารณาคดีโดยรวบรัดในประเทศสหรัฐอเมริกา ในประเทศสหรัฐอเมริกา การใช้อำนาจพิจารณาคดีโดยรวบรัดนั้น จะกระทำได้อีกเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และการกระทำนั้นได้กระทำต่อหน้าศาล และศาลได้รู้เห็นหรือได้ยินด้วยตนเอง ทั้งนี้อำนาจพิจารณาคดีโดยรวบรัด นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อรักษาศักดิ์ศรี ความเป็นอิสระ และการดำเนินงานของศาลให้ได้ผลอย่างแท้จริง

เมื่อผู้พิพากษาถือว่า บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำการละเมิดหรือละเว้นการกระทำต่อหน้าศาลแล้ว ตามปกติแล้วในชั้นแรกศาลจะกล่าวตักเตือนการกระทำเช่นนั้น ถ้าหากไม่เชื่อฟังยังดำเนินการต่อไป จะถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล ในเมื่อกล่าวตักเตือนนั้นได้รับการปฏิเสธ และยังมีกรณีอื่นอีก ผู้พิพากษาจึงสามารถกระทำตัวเป็นทั้งอัยการ พยานและผู้พิพากษา ในการใช้กระบวนการพิจารณาแบบรวบรัดได้ ดังนั้นถ้าการกระทำละเมิดอำนาจศาลนั้นได้ปรากฏต่อหน้าศาลและศาลได้รู้เห็นด้วยตนเองแล้ว ศาลอาจกำหนดโทษได้ทันที โดยบุคคลที่กระทำการละเมิดไม่มีโอกาสได้ต่อสู้หรือโต้แย้งใด⁷¹

⁷¹ Paul B. Weston and Kenneth M. Wells, The Administration of Justice (New Jersey: Prentice-Hall, 1977), pp.129-130.

หลักการพิจารณาและการลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยรวบรัดนี้ ได้บัญญัติรับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในศาลสหรัฐ กฎข้อ 42(a) ความว่า “ให้ผู้พิพากษาสั่งลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ทันที โดยไม่ต้องปฏิบัติตามหลักกระบวนการอันชอบธรรม ซึ่งให้ความคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญา ถ้าหากผู้พิพากษานั้นรับรองเป็นหลักฐานได้ว่า ได้เห็นหรือได้ยินการละเมิดอำนาจศาลนั้นด้วยตนเอง” และในข้อ 42(b) ความว่า “ผู้พิพากษาใดซึ่งมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นการส่วนตัวในการกระทำที่กล่าวหาว่า เป็นการละเมิดอำนาจศาลนั้น ย่อมหมดสิทธิที่จะพิจารณาคดีอำนาจศาลเอง

นอกจากนี้ศาลอุทธรณ์ของสหรัฐ ยังวางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีและลงโทษโดยรวบรัดไว้โดยให้เหตุผลว่า ถ้าหากการลงโทษโดยทันทีเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำเพื่อยืนยันและรักษาอำนาจของศาลไว้ การใช้วิธีพิจารณาโดยรวบรัด ลงโทษในทันทีย่อมเป็นสิ่งที่พึงกระทำมากกว่าที่จะมีการไต่สวนพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลกันเป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก อันเป็นการเปลืองเวลาโดยใช่เหตุ และได้วางหลักอันเป็นข้อยกเว้นไว้อีกอย่างกว้างขวาง โดยถือว่าข้อสันนิษฐานที่ให้มีการใช้วิธีพิจารณาโดยรวบรัดกลางคันในการพิจารณาคดีได้นั้น อาจถูกลบล้างได้โดยเหตุมีพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 กรณีดังต่อไปนี้

- 1) การมีส่วนเข้าเกี่ยวข้องเป็นส่วนตัว ของผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีในการกระทำละเมิดนั้น
- 2) ผู้พิพากษานั้นได้กระทำการใดๆ ซึ่งน่าจะเป็นการทำลายความสุขุมในการใช้วิจารณญาณในการวินิจฉัยคดีของตนเอง
- 3) ผู้พิพากษานั้น ได้มีท่าทีเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้กระทำละเมิดมาแต่ต้น

3.1.3 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศแคนาดา

บทบัญญัติเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศแคนาดา บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศแคนาดาอยู่ในหมวดกฎหมายว่าด้วย การขัดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ประมวลกฎหมายอาญาของแคนาดา ได้รวบรวมบทบัญญัติที่ป้องกันการกระทำที่เป็น การขัดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งจะถือว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เช่น การเผยแพร่กระบวนการพิจารณาคดีอาญาสู่สาธารณชน การละเลยไม่เชื่อฟังคำสั่งศาล เป็นต้น⁷²

⁷² Allen M. Linclen, Law Reform Commission of Canada (Canada: Prentice-Hall, 1987), pp.115-127.

การละเมิดอำนาจศาลในประเทศแคนาดาอาจแบ่งประเภทหลักๆ ได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การละเมิดอำนาจศาลโดยการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีต่อสาธารณะ และการละเมิดอำนาจศาลที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี

1. การละเมิดอำนาจศาลโดยการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีต่อสาธารณะ ในประเทศแคนาดามีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว จำนวน 4 มาตรา ดังนี้

มาตรา 25(4) การเผยแพร่หลักฐานในคดีทางเพศ⁷³

(a) บทบัญญัติทั่วไป บุคคลจะเป็นผู้กระทำความผิดหาก หลังจากเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย ได้เสนอเกี่ยวกับคดีความผิดทางเพศ เผยแพร่ข้อมูลที่สามารถระบุถึงเอกลักษณ์ของบุคคลดังนี้

(i) ผู้เสียหายในกระบวนการ

(ii) บุคคลที่อายุน้อยกว่า 18 ปี ที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานในกระบวนการ

(b) ข้อยกเว้น ที่ไม่ต้องรับผิด

(i) ภายใต้บทบัญญัติของมาตรา 24(4)(a) ถ้าศาลมีคำสั่งให้เอกลักษณ์ของบุคคลดังกล่าวในกระบวนการพิจารณาอาจเผยแพร่ได้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาสามารถแก้ต่างในศาลได้

(ii) ภายใต้บทบัญญัติของมาตรา 24(4)(1)(i) ถ้าผู้เสียหายยินยอมให้สามารถเปิดเผยต่อสาธารณะได้”

บทบัญญัติมาตรา 25(4)(a) ป็นความผิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ชื่อของบุคคลในคดีทางเพศ ซึ่งถือเป็นข้อมูลที่เปราะบางและเป็นข้อมูลส่วนบุคคล โดยนับตั้งแต่คดีเข้าสู่กระบวนการทางอาญา โดยบัญญัติขึ้นเพื่อปกป้องผู้เสียหายและพยานในคดีอาญาไม่ให้ได้รับความ

⁷³ 25(4) Publishing identities in Sexual Crime.

(a) General Rule. Everyone commits a crime who, after proceedings have been initiated in relation to a sexual crime, publishes any information identifying

(i) A victim in the proceeding; or

(ii) a person under the age of eighteen who is a victim or witness in the proceeding

(b) Exception. No one is liable

(i) under clause 25(4)(a) if a court orders that the person’s identity may be published in order to permit the accused to make full answer and defence;

(ii) under clause 24(a)(i) if the victim consents to the publication.

กลัวหรืออับอายต่อสาธารณะชน ซึ่งอาจจะส่งผลให้บุคคลดังกล่าวไม่กล้าเข้ามาให้คำให้การในศาล หรือเกิดความรู้สึกฝืนใจในการเข้ามาให้การหรือเป็นพยานในศาล

สำหรับในมาตรา 25(a)(ii) นั้น เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เป็นเหยื่อหรือพยานในคดีทางเพศ ซึ่งโดยปกติแล้วบุคคลดังกล่าวจะได้รับการคุ้มครองไม่ให้มีการเผยแพร่ข้อมูลที่สามารถระบุชื่อ ตั้งแต่คดีทางเพศดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลตามกฎหมายคุ้มครองเด็กและเยาวชนของแคนาดา แต่ในกฎหมายอาญานี้ให้เพิ่มความคุ้มครองให้กว้างมากขึ้น โดยเริ่มคุ้มครองการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวตั้งแต่มีการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อให้การคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามบทบัญญัติมาตรา 25(4) มีข้อยกเว้นการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวไว้ใน บทบัญญัติมาตรา 25(4)(b) ซึ่งยกเว้นความผิดตามมาตรา 25(4)(a) ให้ผู้ที่กระทำการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวไม่ต้องรับผิด โดยมีข้อยกเว้นดังนี้

1) ศาลอนุญาตให้สามารถเผยแพร่ข้อมูลที่ระบุถึงเอกลักษณ์ของบุคคลตามมาตรา 25 (4)(a) ได้เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม

2) กรณีที่ผู้เสียหายให้ความยินยอมในการให้เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวได้
มาตรา 25(5) “การเผยแพร่การใช้อำนาจของศาลภายใต้คำสั่งศาลบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดหากฝ่าฝืนคำสั่งของศาลที่ชอบด้วยกฎหมาย เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ”⁷⁴

⁷⁴ 25(5) Publication in Violation of Court Order. Everyone commits a crime who, in violation of a lawful court order, publishes

(a) any information identifying

(i) a victim whose safety is a risk,

(ii) a witness whose safety is a risk, or

(iii) a confidential informant;

(b) evidence, representations, or reasons given at a pretrial motion, judicial interim release hearing or preliminary inquiry;

(c) a notice, evidence, information, or representations given at a hearing to determine the admissibility of evidence concerning the sexual activity of a victim in a sexual crime;

(d) a notice, evidence, information, or representations given during a portion of a trial at which the jury was not present, if it was not sequestered;

(e) the contents of court exhibits

- (a) ข้อมูลใดที่สามารถระบุได้ถึง
 - (i) ผู้เสียหายที่อยู่ในสถานที่ปลอดภัยต้องได้รับอันตราย
 - (ii) พยานที่อยู่ในสถานที่ปลอดภัยต้องได้รับอันตราย
 - (iii) ข้อมูลที่เป็นความลับ
 - (b) หลักฐาน ข้อเท็จจริง หรือเหตุผล ที่ได้ให้ไว้ในการสอบสวนระหว่างการตัดสินคดี หรือระหว่างการไต่สวนคดีเบื้องต้น
 - (c) ข้อสังเกต หลักฐาน ข้อมูล หรือข้อเท็จจริง ที่ให้ในระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งมีความเกี่ยวพันในกิจกรรมทางเพศของผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ
 - (d) ข้อสังเกต หลักฐาน ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ให้ไว้ระหว่างการพิจารณาซึ่งผู้พิพากษาไม่ได้เปิดเผย หากการห้ามเปิดเผยดังกล่าวไม่ได้ถูกยกเลิก
 - (e) เนื้อหาสาระของหลักฐานที่นำมาแสดงในชั้นศาล”
- บทบัญญัติมาตรา 25(5) เกี่ยวกับการฝ่าฝืนข้อห้ามหรือคำสั่งของศาล ที่ห้ามการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดี เช่น ที่อยู่ของผู้เสียหายหรือพยานในคดี ข้อมูลที่เป็นความลับ หลักฐาน ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวนคดี หลักฐาน ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเพศของผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ เป็นต้น
- วัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายมาตรานี้มีขึ้น เพื่อป้องกันความปลอดภัยของบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี เช่น พยานหรือผู้เสียหายในคดีกร โศกทรัพย์หรือคดีข่มขู่หรือในคดีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้มีอิทธิพล เป็นต้น เพื่อปกป้องข้อมูลที่เป็นความลับซึ่งอยู่ในความครอบครองของศาล เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร ขั้นตอนการผลิตของผลิตภัณฑ์ใดๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างเป็นธรรม
- มาตรา 25(6) “การเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย”⁷⁵

⁷⁵ 25(6) Publish Prejudicial Matters.

(a) General rule. Everyone commits a crime who publishes any of the following matters while a civil or criminal trial is pending;

- (i) a party’s admission or an accused’s statement;
- (ii) an accused’s criminal record;
- (iii) the results of investigative tests or procedures conducted in relation to the proceeding;
- (iv) psychological data about a party or an accused; or
- (v) opinions about the liability of a party or an accused.

(a) หลักทั่วไป บุคคลเป็นผู้กระทำความผิดหากเผยแพร่ข้อมูลดังต่อไปนี้ในระหว่างการพิจารณาคดีแพ่งหรือคดีอาญา

- (i) คำสารภาพของคู่ความ หรือคำแถลงของผู้ต้องหา
- (ii) ประวัติอาชญากรรมของผู้ถูกกล่าวหา
- (iii) ผลการตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือ ขั้นตอนการปฏิบัติที่

เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณา

- (iv) ข้อมูลด้านสภาพทางจิตของคู่ความ หรือของผู้ต้องหา
- (v) ความเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบของคู่ความหรือผู้ต้องหา

(b) ข้อยกเว้น ไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 25(6)(a) ถ้าเผยแพร่ข้อมูล

- (i) ไม่เป็นอันตรายต่อการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม
- (ii) เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นธรรมและได้มาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

กับการพิจารณาคดี หรือเป็นข้อเท็จจริงที่อ้างอิงจากเอกสารของศาล

(iii) เป็นการเผยแพร่ข้อมูลไปในทางที่ดีเป็นสิ่งที่มิมีประโยชน์ต่อส่วนรวม และความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นอันตรายต่อกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรมนั้น เป็นเพียงการพิจารณาที่ไม่สำคัญ”

วัตถุประสงค์ของบทบัญญัติตามมาตรา 25(6) (a) นั้น มีขึ้น เพื่อเป็นการห้ามมิให้มีการเผยแพร่ข้อมูลใดๆ ที่อาจจะสามารถโน้มน้าวหรืออาจจะทำให้เกิดอคติกับการพิจารณาคดี โดยตามบทบัญญัติมาตรานี้ได้กำหนดถึงประเภทของข้อมูลที่จะส่งผลกระทบต่อกล่าวไว้ด้วยอย่างชัดเจน ในประเทศแคนาดาใช้ระบบลูกขุนในการพิจารณาคดี ซึ่งลูกขุนมีหน้าที่รับฟังพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงใดๆ ในคดีเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาคดี การเผยแพร่ข้อมูลที่ห้ามตามมาตรา 25(6)(a) อาจจะทำให้ลูกขุนเกิดความ โน้มน้าวหรือเกิดอคติกับคู่ความในคดีได้ และอาจจะไม่ได้พิจารณาถึงเฉพาะหลักฐานและพยานที่มีในศาลแต่ใช้อารมณ์และความรู้สึกของตนประกอบการพิจารณาไปด้วย ซึ่งการดังกล่าวจะทำให้การพิจารณาคดีนั้นเกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่ความได้

(b) Exception. No one is liable under clause 25(6)(a) if the publication:

- (i) does not jeopardize the fairness of the trial;
- (ii) is a fair and accurate report of the proceedings or the contents of a related

court document; or

(iii) is part of a discussion in good faith of matters of public interest and the jeopardy to a fair trial is merely incidental to the discussion

อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อยกเว้นให้สามารถเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวได้ โดยไม่ผิดต่อกฎหมาย โดยในประมวลกฎหมายแคนาดามีบัญญัติไว้ในมาตรา 25(6)(b) โดยบัญญัติให้ผู้ที่เผยแพร่ข้อมูลตามมาตรา 25(6)(a) ไม่ต้องรับผิด หาก

1) ข้อมูลที่เผยแพร่ดังกล่าวไม่เป็นอันตรายต่อการพิจารณาคดี
อย่างเป็นธรรม

2) ข้อมูลที่เผยแพร่เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นธรรมและได้มาจาก
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดี หรือเป็นข้อเท็จจริงที่อ้างอิงจากเอกสารของศาล

3) ข้อมูลที่เผยแพร่เป็นการเผยแพร่ข้อมูลไปในทางที่ดีเป็นสิ่งที่มิ
ประโยชน์ต่อส่วนรวม และความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นอันตรายต่อกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรมนั้น
เป็นเพียงการพิจารณาที่ไม่สำคัญ

มาตรา 25(8) “ความผิดฐานทำให้กระบวนการยุติธรรมถูกดูหมิ่น”⁷⁶
บุคคลเป็นผู้กระทำความผิดหาก เผยแพร่ต่อสาธารณชน ส่งผลให้เกิดการละเมิดอำนาจศาล หรือ
ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใน
กระบวนการทางแพ่งหรือทางอาญา”

การกระทำผิดตามมาตรา 25(8) ต้องพิจารณาถึงผลกระทบของการ
กระทำที่ผู้กระทำได้เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าว นั้น เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ศาล ผู้พิพากษา หรือ
เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมถูกละเมิดอำนาจหรือไม่ ทั้งนี้ การพิจารณาเหตุผลในการกระทำ
ดังกล่าวต้องคำนึงถึง เจตนาของผู้กระทำความผิดด้วย ในกรณีที่แม้ยังไม่เกิดความเสียหายต่อศาลหรือ
เจ้าหน้าที่ก็ตามแต่หากพบว่ามีการพยายามทำให้เกิดความเสียหายแก่ศาล ผู้พิพากษา หรือเจ้าหน้าที่
แล้ว แม้การดังกล่าวยังกระทำไปไม่สำเร็จก็ต้องถือว่ามีความผิดฐานพยายามละเมิดอำนาจศาล ด้วย

2. การละเมิดอำนาจศาลที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี ในประเทศแคนาดามี
บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว จำนวน 3 มาตรา ดังนี้

มาตรา 25(2) “การรบกวนการกระบวนการสาธารณะ”⁷⁷ บุคคลใดเป็นผู้กระทำให้
ความผิด หากมีส่วนสำคัญในการรบกวนกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ”

⁷⁶ 25(8) Bringing Justice into Contempt. Everyone commits a crime who publicly brings into contempt a court, a judge in his official capacity or the administration of civil or criminal justice.

⁷⁷ 25(2) Disrupting Proceeding. Everyone commits a crime who substantially disrupts public proceeding

การรบกวนกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะหมายถึง การกีดขวาง หยุดยั้ง หรือขัดขวาง กระบวนการพิจารณาทั่วไปในห้องพิจารณาคดี หรือในสถานิติบัญญัติ ตามกฎหมายคอมมอนลอว์ ให้อำนาจผู้พิพากษาออกคำสั่งให้หยุดการกระทำดังกล่าว หรือนำตัวผู้ขัดขวางกระบวนการพิจารณาออกไปจากบริเวณศาลได้ แต่กรณีถ้าการกระทำดังกล่าวของผู้กระทำความผิดนั้นกระทำไปโดยมีส่วนสำคัญพอสมควรที่ผู้กระทำความผิดควรได้รับลงโทษทางอาญา ศาลสามารถดำเนินคดีกับบุคคลที่กระทำการดังกล่าวโดยอาศัยบทบัญญัติมาตรา 25(2) นี้ได้ ทั้งนี้การกระทำที่เป็นความผิดดังกล่าวตามมาตรา 25(2) รวมไปถึงการกระทำผิดที่เกิดขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดีความผิดทางอาญา หรือการพิจารณาคดีแบบรวบรัด ด้วย

มาตรา 25(7) “การไม่เชื่อฟังคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของศาล”⁷⁸ บุคคลใดกระทำความผิดหากไม่ปฏิบัติ ดังนี้

(a) ทำตามข้อกำหนดหรือข้อห้ามที่ปรากฏแล้ว หมายเรียกหรือหมายศาล หรือหน้าที่อื่นซึ่งต้องทำตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(b) เชื่อฟังคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของศาล หรือของผู้พิพากษาที่มีคำสั่งเพื่อความสงบเรียบร้อย ยกเว้น คำสั่งเพื่อให้จ่ายเงิน หรือคำสั่งที่มีบทลงโทษตามกฎหมาย หรือการดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาที่แสดงออกโดยชัดแจ้งโดยมีเงื่อนไขตามกฎหมาย”

วัตถุประสงค์ของมาตรานี้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองความศักดิ์สิทธิ์ของคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของศาล ซึ่งผู้ใดที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งดังกล่าวต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ดังนั้นการกระทำผิดตามมาตรา 25(7) เป็นการกระทำผิดโดยการละเลยไม่เชื่อฟังคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของศาลเป็นการละเลยไม่เชื่อฟังคำสั่งของศาล ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็นการท้าทายอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

มาตรา 25(7)(b) บัญญัติถึงข้อยกเว้นการปฏิบัติตามคำสั่งของศาลที่ชอบด้วยกฎหมายที่จะไม่ถือว่าไม่ปฏิบัติตามดังกล่าวเป็นการละเมิดอำนาจของศาล โดยมี 3 ประเภท คือ

1) คำสั่งที่ศาลสั่งให้จ่ายเงิน เนื่องจากในกฎหมายของประเทศแคนาดาไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจำคุกแทนการชำระหนี้

⁷⁸ 25(7) Disobeying Lawful Court Order. Everyone commits a crime who fails to:

(a) comply with the terms of an appearance notice, summons or subpoena issued or an undertaking entered into pursuant to the provisions of the Code of Criminal Procedure; or

(b) obey a lawful of a court, judge or justice of the peace other than an order for the payment of money or an order for which a sanction or an enforcement procedure is already expressly provides by law.

2) คำสั่งอื่นๆ ที่หากมีผู้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว ศาลสามารถบังคับให้กระทำการดังกล่าวได้ โดยใช้คำสั่งศาลสำหรับการสั่งให้กระทำการโดยเฉพาะ เช่น กรณีศาลมีคำสั่งขับไล่ ผู้บุกรุก หากผู้ที่ถูกขับไล่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวศาลสามารถใช้บทบัญญัติในการลงโทษฐานละเมิดตามกฎหมายแพ่งได้

3) การดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาที่แสดงออกโดยชัดแจ้งโดยมีเงื่อนไขตามกฎหมาย

มาตรา 25(11) “ขัดขวางแนวทางการปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรม”⁷⁹ บุคคลใดกระทำความผิดตามกฎหมาย หากได้กระทำการใดที่นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในบทกฎหมายที่ 6 กระทำการเป็นการขัดขวาง ทำลายหรือบิดเบือนแนวทางการปฏิบัติของศาล บุคคลนั้น

การกระทำตามที่เป็นความผิดตามมาตราคือ ลักษณะการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นในทางใดๆ ตัวอย่างเช่น การข่มขู่พยานไม่ให้มาให้การ การติดสินบนเพื่อจูงใจลูกขุนในตัดสินคดี การกระทำที่เป็นการรบกวนพยาน ลูกขุน เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่สืบสวนคดี แต่ทั้งนี้ไม่รวมไปถึงการให้การเท็จในศาลหรือให้การเท็จกับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งไม่เป็นความผิดตามมาตรา

3.1.4 การละเมิดอำนาจศาลของแอฟริกาใต้

1. ลักษณะความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ในแอฟริกาใต้ เรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถือว่าเป็นความรับผิดชอบเด็ดขาดและได้แยกประเภทความผิดไว้ดังนี้

1) การเขียนและอื่นๆ ที่น่าเชื่อว่าจะทำให้ความยุติธรรมถูกละเมิด

การเขียนหรือการพูดอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งน่าจะทำให้ผู้พิพากษาศาลหรือบุคคลฝ่ายอื่นที่เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรมของศาลถูกละเมิด หรือทำให้การบริหารงานยุติธรรมของศาลถูกละเมิด หรือทำให้การบริหารงานยุติธรรมเกิดขัดข้อง บุคคลที่กระทำความผิดขึ้นในทันทีทันใดโดยการกล่าวหาว่าผู้พิพากษาลำเอียงเป็นส่วนตัว หรือการสร้างอิทธิพลโดยมีอคติในทางการเมือง การจะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้นั้นจะต้องพิสูจน์ได้อย่างแน่ชัดว่ามีความกระตือรือร้นที่จะละเมิด แต่ไม่รวมถึงการกล่าวเท็จในเรื่องความสุจริต และการวิพากษ์วิจารณ์โดยมีเหตุพอสมควร ในการพิจารณาหรือตัดสินของศาลถ้าหากว่า การ

⁷⁹ 25(11) Obstructing the Course of Justice. Everyone commits a crime who, in any manner other than those dealt with under Title VI, obstruct, defeats or perverts the course of justice.

วิพากษ์วิจารณ์เช่นนั้นทำโดยอิสระ ปราศจากการกล่าวหาที่ไม่ชอบ หรือชี้แนะถึงสาเหตุที่ไม่สมควรการละเมิดการบริหารงานยุติธรรมไม่เพียงแต่เป็นการกล่าวโจมตีผู้พิพากษาและศาลเท่านั้น แต่ยังเป็นการกล่าวโจมตีพนักงานอื่นๆ เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรมเบื้องต้น เช่น พนักงานอัยการของรัฐด้วย

2) การเขียนและอื่นๆ ที่มีแนวโน้มว่า จะเกิดอคติต่อคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณา

การเขียนหรือพูดอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งคาดว่าจะก่อให้เกิดอคติต่อกระบวนการพิจารณา ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณา เช่น หนังสือพิมพ์ลงภาพของบุคคลคนหนึ่งซึ่งกล่าวหาว่าพยายามฆ่าผู้อื่น ต้องถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล เพราะคล้ายว่า มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดอคติต่อปัญหาที่เกี่ยวกับพยานหลักฐาน ในการฟ้องร้องคู่ความฝ่ายที่มีความผิด

บรรณาธิการและผู้พิมพ์โฆษณา ซึ่งน่าจะเชื่อว่า ได้เสนอข่าวเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทั้งหมด อันเป็นการสนับสนุน หรือพาดหัวข่าว โดยมีเหตุผลสมควร ด้วยความประมาทเลินเล่อ ก็ไม่อาจหลุดพ้นจากความรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาล แม้ว่าข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับจำเลยในคดีอาญาซึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณานั้นจะถูกเพิกเฉยไปแล้วก็ตาม

การละเมิดอำนาจศาล อาจจะเป็นการกระทำความผิดก่อนที่จะมีการเริ่มต้นฟ้องร้องคดีอาญาเพราะ มีเหตุผลเพียงพอเป็นไปได้ว่า จะทำให้บ่อนทำลายความยุติธรรมต้องเสียไปก่อนที่จะได้มีการเริ่มดำเนินการต่อไป การเผยแพร่เรื่องราวการต่อสู้อย่างบริสุทธิ์ใจ ซึ่งมีไว้เพื่อประโยชน์ของบุคคลผู้ตกเป็นจำเลยในคดีอาญา ในระหว่างเวลาที่ยังทำการค้าอยู่นั้น จะต้องรับผิดชอบสำหรับการบอกกล่าวเรื่องราวให้แพร่หลายออกไปด้วย

3) การปลอมหมายศาล หรือหลอกลวงว่าเป็นเจ้าพนักงาน

บุคคลคนหนึ่งคนใดจะต้องมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เช่น อ้างว่าเป็นทนายความโดยที่ตนเองไม่มีคุณสมบัติถูกต้อง หรือการที่บุคคลคนหนึ่งมีความประสงค์จะได้รับการชำระหนี้ ได้ยื่นเอกสารฉบับหนึ่ง ซึ่งน่าจะเชื่อว่าจะทำให้ประชาชนเข้าใจผิดคิดว่าเป็นเอกสารทางกฎหมายที่ออกโดยศาลยุติธรรม เป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

4) การขัดขวางพนักงานศาล

การกระทำของจำเลยที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด ด้วยการขัดขวางการส่งหมายเรียกตัวโดยนายอำเภอผู้ซึ่งทำการแทน เป็นองค์ประกอบความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

5) การละเมิดอำนาจศาลต่อหน้าศาล

การดูหมิ่นผู้พิพากษาศาล ในขณะที่กำลังนั่งพิจารณาในศาล หรือก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในกระบวนการพิจารณาของศาล เช่น คู่ความที่ปรากฏอยู่ต่อหน้าศาลขอดื่มสุรา หรือถือสิ่งตะโกนเรียกพยาน แม้จะได้รับคำเตือนจากคณะผู้พิพากษาแล้วหรือพยานจงใจปฏิเสธที่

จะออกไปจากศาล หลังจากที่ศาลมีคำสั่งให้พยานออกไป การใช้พยานคายต่อศาล กล่าวหาว่าศาลมีอคติ มีคำร้องขอโดยไม่มีเหตุผล และไม่มีเหตุผลสมควรจะให้จำเลยในคดีอาญาได้รับไว้วางใจเป็นพยาน ดังกล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนี้อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติว่าด้วยศาลแขวงมาตรา 108 ซึ่งบัญญัติว่า

“การกระทำความผิดโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทั้งที่ถูกคุมขังและไม่ถูกคุมขัง ซึ่งจงใจดูหมิ่นเจ้าพนักงานในศาลระหว่างที่กำลังนั่งอยู่ หรือจงใจดูหมิ่นเสมียนศาล หรือคนนำข่าว หรือเจ้าพนักงานอื่นๆ ในระหว่างที่กำลังนั่งพิจารณา หรือการประพฤติดนไม่สมควรประการอื่นใดในบริเวณศาล รวมทั้งบริเวณที่เตรียมการไต่สวนด้วย ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดด้วยการถูกลงโทษโดยรวบรัด หรือมีหมายเรียกตัวมา”

ข้อความที่ว่า “ทั้งที่ถูกคุมขังหรือไม่ถูกคุมขัง” เป็นการให้อำนาจศาลที่จะลงโทษนักโทษ ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากขึ้นในการพิจารณา อันเป็นคาราคาซังต่อหน้าศาล

6) การไม่เชื่อฟังคำสั่งศาล

คดีเกี่ยวกับการไม่เชื่อฟังคำสั่งศาลส่วนมาก แม้ว่าจะเป็นการกระทำด้วยความจงใจ ก็มีไช้องค์ประกอบของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมาย Common Law แต่อย่างไรก็ตาม การพิจารณาคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ย่อมเกิดเป็นคดีขึ้นแน่นอนจากการปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามคำสั่งศาล จะต้องออกไปจากศาลเพื่อเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งศาลซึ่งเป็นการเยยวยาแก้ไขทุกๆ ไปตามปกติ การไม่เชื่อฟังคำสั่งศาลต่อหน้านั้น จะต้องปรากฏแน่ชัดว่า เป็นการจงใจไม่เชื่อฟังคำสั่งศาล และจำเลยสามารถที่จะปฏิบัติตามคำสั่งศาลนั้นได้ แต่ไม่ปฏิบัติ

จากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีบทบัญญัติของกฎหมาย กำหนดขอบเขตของความผิดเนื่องจากการไม่เชื่อฟังคำสั่งศาลไว้อีกดังนี้

1) การเพิกเฉยที่จะปฏิบัติตามคำสั่งศาล ซึ่งกำหนดเวลาให้ชำระเงินอันเป็นการช่วยเหลือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

2) การจงใจขัดขืน หรือเพิกเฉยต่อการปฏิบัติตามคำสั่งของศาลแขวง หรือโดยการฉีกหมายเรียกที่ส่ง โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งบอกกล่าวล่วงหน้าห้ามขนย้ายเครื่องประดับบ้านเรือนหรือทรัพย์สินออกไป

2. วิธีการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลในประเทศแอฟริกาใต้

1) การพิจารณาคดีโดยรวบรัดในประเทศแอฟริกาใต้

ในแอฟริกาใต้ ศาลสูงมีอำนาจพิจารณาคดี โดยรวบรัดที่แสดงท่าทีว่าจะเป็นการละเมิดอำนาจศาลได้ แต่ศาลแขวงและศาลล่างอื่นๆ ซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ ไม่มีอำนาจเช่นนั้น นอกจากเป็นการประชุมปรึกษากันเป็นการเฉพาะโดยพระราชบัญญัติ อย่างไรก็ตามอำนาจการพิจารณาคดีโดยรวบรัดของศาลแขวง ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยศาล

แขวง ค.ศ.1944 ข้อ 32 มาตรา 108(1) ซึ่งกำหนดว่า การละเมิดอำนาจศาลต่อหน้าศาล ศาลอาจปรับหรือจับกุมบุคคลผู้กระทำความผิดได้ทันที และในมาตรา 5(3) ของพระราชบัญญัติศาลแขวงฉบับเดียวกัน บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่อยู่ต่อหน้าศาล รบกวนความสงบเรียบร้อย หรือคำสั่งศาล ศาลอาจจะมีคำสั่งให้บุคคลนั้นออกไป และกักขังตัวไว้จนกว่าศาลจะยุติการพิจารณา”

ทั้งนี้อำนาจการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลที่กระทำต่อหน้าศาลโดยรวบรัดถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานยุติธรรม แต่ควรใช้ด้วยความระมัดระวัง ตามหลักแห่งศีลธรรม และต้องเป็นคดีที่เป็นที่แน่ชัดโดยปราศจากข้อสงสัยเท่านั้น เพราะการใช้อำนาจโดยรวบรัดนี้มีผลกระทบกระเทือนอันเป็นผลร้ายของคู่ความ ซึ่งมีโอกาสต่อสู้คดีได้น้อยกว่าวิธีการพิจารณาคดีโดยทั่วไป⁸⁰

2) การพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อมในประเทศแอฟริกาใต้

ในแอฟริกาใต้ กรณีที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อมซึ่งเกิดขึ้นนอกห้องพิจารณาคดี เช่น การพูดหรือการเขียนที่น่าจะเป็นการดูหมิ่นศาล หรือมีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดอคติต่อกระบวนการพิจารณาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณา การดำเนินคดีต้องใช้วิธีการกล่าวหาฟ้องร้องตามธรรมดาโดยจะต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้กระทำละเมิดทราบล่วงหน้าถึงรายละเอียดต่างๆ ของความผิดที่ถูกกล่าวหา และให้โอกาสผู้กระทำละเมิดแสดงเหตุผลด้วยว่าทำไมเขาจึงไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โดยให้โอกาสผู้กระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วย⁸¹

3.2 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร

3.2.1 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศเยอรมัน

1. ลักษณะการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศเยอรมัน

การพิจารณาคดีแล้วลักษณะเหมือนการประชุมอย่างหนึ่งนั่นเอง อำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยในศาลเยอรมัน จึงมีทำนองเดียวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของการประชุม การประชุมจะดำเนินไปได้โดยเรียบร้อยประธานการประชุมจะต้องมีอำนาจเพียงพอที่จะควบคุมหรือจัดการกับการรบกวนการประชุม ในการพิจารณาของศาลก็เช่นเดียวกัน ศาลต้องมีอำนาจที่จะใช้มาตรการในการควบคุมกำกับกับการดำเนินคดีกล่าวคือ มีอำนาจที่จะใช้บังคับเอากับผู้

⁸⁰ Alfred V. Lansdown, Outline of South African Criminal Law and Procedure (Johannesburg: Juta&co, 1960), p.195.

⁸¹ Ibid ,.175

ก่อนหน้านั้นและสามารถใช้ได้ทันที อำนาจที่จะควบคุมกำกับกับการดำเนินคดีของศาลเยอรมันจึงเรียกว่า “Sitzungspolizei” (อำนาจตำรวจในการควบคุมการดำเนินคดี)

การที่จะให้ศาลมีอำนาจที่จะป้องกันมิให้เกิดการรบกวนการพิจารณาคดีของศาลก็โดยการให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งหรือข้อกำหนดใด ๆ เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลได้ด้วยตนเองเดียวกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย มาตรา 30 และอำนาจที่จะใช้มาตรการบังคับเอาในทันทีกับผู้รบกวนการพิจารณาคดีของศาลก็คือว่า เมื่อความเรียบร้อยในบริเวณศาลถูกล่วงละเมิด เช่น มีการฝ่าฝืนคำสั่งหรือข้อกำหนดเพื่อรักษาความเรียบร้อยในการพิจารณาคดีของศาล หรือมีการประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล ในขณะที่พิจารณาคดีเกิดขึ้น ย่อมถือว่าผู้กระทำนั้นละเมิดอำนาจศาล และศาลมีอำนาจใช้มาตรการบังคับตามที่กฎหมายให้ไว้กับบุคคลนั้นได้ทันที

บทบัญญัติเรื่อง การรักษาความเรียบร้อยในศาลหรือเรื่องละเมิดอำนาจศาลของเยอรมันมีบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล (Gerichtsverfassungsgesetz) มาตรา 176 ถึง 182 ซึ่งมีข้อความดังนี้⁸²

มาตรา 176 การรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยในขณะที่พิจารณาคดีเป็นอำนาจของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ

มาตรา 177 คู่ความ ผู้ต้องหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลภายนอกคดีที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลซึ่งออกเพื่อรักษาความเรียบร้อย อาจถูกนำตัวออกจากห้องพิจารณาได้ รวมทั้งอาจถูกนำตัวไปคุมไว้ได้ด้วย การคุมตัวไว้ให้กระทำได้อย่างมีกำหนดเวลา ซึ่งต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง การกำหนดมาตรการตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ถ้าเป็นการกำหนดกับบุคคลนอกคดีให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ แต่ถ้าเป็นการกำหนดกับบุคคลอื่นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาล

มาตรา 178(1) โดยไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบทางอาญา คู่ความ ผู้ต้องหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลภายนอกคดีผู้ใดประพฤติตัวไม่เรียบร้อยขณะศาลพิจารณาคดี อาจต้องถูกปรับไม่เกินสองพันมาร์ค หรืออาจถูกขังไว้ได้ไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ และอาจถูกบังคับโทษที่กล่าวแล้วนั้นได้ทันที ในกรณีที่กำหนดการปรับให้ระบุไว้ด้วยว่าถ้าไม่ชำระค่าปรับจะขังผู้นั้นแทนค่าปรับนานเท่าใด

(2) ในการกำหนดมาตรการดังกล่าวกับบุคคลภายนอกคดีให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ แต่ถ้าเป็นการกำหนดกับบุคคลอื่นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาล

⁸² คณิต ณ นคร, “ละเมิดอำนาจศาลในเยอรมัน,” ใน ละเมิดอำนาจศาลกับสังคมไทย, บรรณาธิการโดยสถิต ลิ้มพงศ์พันธ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าสีโก, 2522), หน้า 47-55.

(3) ในกรณีที่ผู้กระทำถูกพิพากษาลงโทษ เนื่องจากการกระทำนั้นในเวลาต่อมาให้หักจำนวนวันที่ขังผู้นั้น ออกจากโทษ

มาตรา 178 การบังคับมาตรการเพื่อรักษาความเรียบร้อยที่กล่าวมาแล้วเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะโดยตรง

มาตรา 180 อำนาจหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 176 ถึง 178 เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษานายเดียวในการทำหน้าที่นอกห้องพิจารณาคดีด้วย

มาตรา 181 (1) ในกรณีที่ได้มีการกำหนดมาตรการเพื่อรักษาความเรียบร้อยตามมาตรา 178, 180 ผู้ถูกผลกระทบนั้นอาจร้องอุทธรณ์คำสั่งได้ภายในหนึ่งสัปดาห์นับแต่วันที่ทราบคำสั่ง เว้นแต่คำสั่งนั้นจะเป็นคำสั่งของศาลสูงสุดของสหพันธรัฐหรือของศาลสูงมลรัฐ

(2) คำร้องอุทธรณ์คำสั่งในกรณีของมาตรา 178 ไม่มีผลเป็นการทุเลาการบังคับ แต่คำร้องอุทธรณ์คำสั่งในกรณีของมาตรา 180 มีผลเป็นการทุเลาการบังคับ

(3) ศาลสูงมลรัฐเป็นผู้วินิจฉัยคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้น

มาตรา 182 ในกรณีที่ได้มีการกำหนดมาตรการเพื่อรักษาความเรียบร้อยเนื่องจากการประพฤติตนไม่เรียบร้อยหรือในกรณีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งถูกนำตัวไปคุมขังไว้หรือในกรณีที่บุคคลนอกคดีคนใดคนหนึ่งถูกนำตัวออกจากห้องพิจารณา ให้ศาลบันทึกคำวินิจฉัยสั่งการนั้นไว้ในสำนวน

ละเมิดอำนาจศาลในเยอรมันเป็นการกระทำในทางคดีเพื่อรักษาไว้ซึ่งความเรียบร้อยภายนอกและเพื่อจัดการก่อความวุ่นวายการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งรวมทั้งในการพิจารณาคดีด้วย จากบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่ามาตรการที่จะใช้กับการละเมิดอำนาจศาลในเยอรมันมีอยู่ 2 ประการคือ

1) มาตรการเพื่อการป้องกัน

การสั่งการสำหรับมาตรการเพื่อการป้องกัน เช่น การตัดเตือน การให้ถอนคำพูด เป็นต้น เป็นอำนาจของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะและผู้พิพากษานายเดียว (ตามบทบัญญัติมาตรา 176, 180) และอาจสั่งการกับบุคคลทุกคนที่อยู่ในที่นั้นได้ รวมทั้งกับผู้พิพากษาร่วมคณะและพนักงานอัยการด้วย เกี่ยวกับมาตรการนี้ผู้ถูกใช้ไม่มีสิทธิร้องอุทธรณ์ใดๆ ทั้งสิ้น

2) มาตรการอันเป็นการบังคับ

มาตรการอันเป็นการบังคับนี้ใช้กับการก่อความวุ่นวายหรือรบกวนความเรียบร้อยในศาลที่ได้เกิดการกระทำดังกล่าวขึ้นแล้ว ผู้ใช้มาตรการนี้คือศาล และใช้ได้กับบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น (ตามมาตรา 177, 178 และ 180)

การใช้มาตรการอันเป็นการบังคับอาจเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ

(1) กรณีเนื่องจากการไม่เชื่อฟัง (Ungehorsam) กล่าวคือ ไม่เชื่อฟังคำสั่งหรือข้อกำหนดของศาล ซึ่งเป็นกรณีของมาตรา 177

(2) กรณีเนื่องจากการประพฤติตนไม่เรียบร้อย (Ungebühr) ซึ่งเป็นกรณีตามมาตรา 178 คำสั่งลงโทษบุคคลในกรณีไม่เชื่อฟังย่อมเป็นที่สุดไม่มีสิทธิอุทธรณ์ใดๆ

มาตรา 177 และ 178 กล่าวถึง “คู่ความ” คำดังกล่าวนี้ไม่รวมไปถึงพนักงานอัยการ เพราะในคดีอาญาพนักงานอัยการไม่เป็นคู่ความ ในประเทศเยอรมันศาลจึงใช้มาตรการที่เป็นการบังคับกับพนักงานอัยการไม่ได้ และจะใช้กับผู้พิพากษาร่วมคณะ ผู้พิพากษาสมทบ ทนายจำเลยก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน เพราะเป็นบุคคลที่กฎหมายไม่ได้ระบุไว้ ศาลจะกระทำต่อพนักงานอัยการได้เพียงการแจ้งต่อผู้บังคับบัญชาของพนักงานอัยการผู้นั้น และจะกระทำต่อทนายจำเลยได้เพียงแจ้งต่อคณะกรรมการควบคุมทนายความ เท่านั้น และการประพฤติผิดระเบียบของทนายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าคดีต้องเลื่อนออกไปทนายอาจต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายที่เสียไปในคดีได้

ละเมิดอำนาจศาลของเยอรมันลักษณะเป็นมาตรการเพื่อการควบคุมการพิจารณาคดีเท่านั้น อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้ใดถูกลงโทษทางอาญาเนื่องจากการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลนั้น กฎหมายเยอรมันอนุญาตให้หักวันที่ถูกลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลออกจากโทษที่ได้รับได้ด้วย (มาตรา 178 อนุ 3) นอกจากนี้เรื่องละเมิดอำนาจศาลของประเทศเยอรมันยังจำกัดขอบเขตการใช้และบุคคลที่จะถูกใช้อันแสดงถึงการมองเห็นความสำคัญของเสรีภาพของบุคคลและความสำคัญขององค์กร อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีความด้วย

2. การอุทธรณ์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศเยอรมัน

กฎหมายเยอรมันได้บัญญัติเกี่ยวกับการอุทธรณ์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้โดยเฉพาะ ในกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลมาตรา 181 โดยกำหนดให้อุทธรณ์ภายในหนึ่งสัปดาห์นับแต่วันทราบคำสั่ง เว้นแต่คำสั่งนั้นจะเป็นคำสั่งของศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐ หรือศาลสูงมลรัฐ นอกจากนั้นการร้องอุทธรณ์คำสั่งในกรณีที่เกี่ยวกับการสั่งลงโทษในความผิดเพราะประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลไม่มีผลเป็นการทุเลาการบังคับ ตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลมาตรา 178 แต่ถ้าเป็นการร้องอุทธรณ์คำสั่งผู้พิพากษานายเดียวในการทำหน้าที่นอกห้องพิจารณา ตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล มาตรา 180 มีผลเป็นการทุเลาการบังคับได้ด้วย อย่างไรก็ตามสำหรับคำสั่งของศาลเยอรมันที่มีคำสั่งลงโทษในกรณีไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล ซึ่งออกเพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อย กฎหมายเยอรมันถือว่า คำสั่งลงโทษบุคคลในกรณีไม่เชื่อฟัง ย่อมเป็นที่สุด ผู้ถูกลงโทษไม่มีสิทธิร้องอุทธรณ์ใดๆ เพราะเป็นการลงโทษให้ออกไปจากห้องพิจารณา หรือถูกควบคุมตัวไว้ไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมงเท่านั้น ตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล มาตรา 177

3.2.2 การละเมิดอำนาจศาลในประเทศญี่ปุ่น

ในประเทศญี่ปุ่นได้มีการกำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการควบคุมความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดีของศาลไว้เช่นเดียวกันกับของประเทศอื่นๆ ซึ่งประเทศญี่ปุ่นได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความเรียบร้อยในการพิจารณาคดีไว้ในกฎหมายว่าด้วยการรักษาระเบียบภายในศาลและอื่นๆ ลำดับที่ 268 ปี คริสต์ศักราช 1952 โดยบัญญัติให้ผู้พิพากษามีอำนาจดำเนินการใช้มาตรการที่มีโทษทางอาญาแก่ผู้ที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้

คดีละเมิดอำนาจศาลที่กระทำต่อหน้าศาลหรือบริเวณใกล้เคียง และผู้พิพากษาได้เห็นหรือได้ยินด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยการไม่เชื่อฟังคำสั่งของศาลที่สั่งระหว่างการพิจารณาคดี หรือรบกวนการปฏิบัติงานของศาลโดยการกล่าวคำหมิ่นประมาทศาล การกระทำที่หยาบคาย ส่งเสียงรบกวนหรือประพฤติไม่เหมาะสมต่างๆ ซึ่งเป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของการพิจารณาคดี

ทั้งนี้ สำหรับบทลงโทษที่ศาลสามารถสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศญี่ปุ่นได้นั้น กฎหมายว่าด้วยการรักษาระเบียบภายในศาลและอื่นๆ ลำดับที่ 268 ปี คริสต์ศักราช 1952 ได้กำหนดมาตรการการลงโทษ โดยให้อำนาจผู้พิพากษาสามารถพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ได้ 3 วิธี กล่าวคือ โทษทางอาญากล่าวคือ

1. มีอำนาจลงโทษกักขังผู้กระทำความผิดได้โดยสั่งลงโทษกักขังได้ไม่เกิน 20 วัน
2. อำนาจในการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยสั่งปรับเงินไม่เกิน 3 หมื่นเยน
3. อำนาจในการลงโทษได้ทั้งโทษกักขังและโทษปรับพร้อมกัน

บทที่ 4

ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หมายถึง การขัดขืนไม่เคารพเชื่อฟังคำสั่งศาลโดยจงใจกระทำการใดๆ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออำนาจและศักดิ์ศรีของศาล หรือขัดขวางการบริหารงานยุติธรรมของศาล รวมถึงการกระทำการใดๆ ที่มีความโน้มเอียงที่จะทำให้เกิดอุปสรรคต่อการบริหารงานยุติธรรมของศาล ซึ่งได้แก่ การหน่วงเหนี่ยวซึ่งได้กระทำต่อหน้าศาล หรือพยายามปฏิเสธที่จะตอบคำถาม หรือสาบานตนหรือหลีกเลี่ยงไม่ยอมออกไปจากศาลเมื่อศาลมีคำสั่งให้ออกไป การหน่วงเหนี่ยวพยายามจะมาเบิกความในศาล การโฆษณาต่อสาธารณชนซึ่งก่อให้เกิดอคติต่อคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณา การให้สินบนแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อปกปิดพยานหลักฐาน หรือการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล เป็นต้น

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นเครื่องมืออันสำคัญของศาลที่จะผดุงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาลยุติธรรม เพื่อจะรักษาอำนาจและศักดิ์ศรีของศาล มิให้ต้องได้รับการกระทบกระเทือนจากการกระทำของบุคคลดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลดำเนินไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย และคุ้มครองให้เกิดความเป็นธรรมในการบริหารงานยุติธรรมแก่ผู้มีอรรถคดี การกระทำให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้พิพากษาจะต้องรักษาความเป็นระเบียบ และเป็นประธานในการพิจารณาคดีด้วยความชำนาญ มีประสิทธิภาพและด้วยความยุติธรรม โดยผู้พิพากษาสามารถลงโทษผู้ละเมิดอำนาจศาลไม่ว่าจะเป็นคู่ความในคดีที่ศาลกำลังพิจารณาอยู่ หรือเป็นทนายความ พยาน หรือเป็นบุคคลภายนอกที่กระทำการรบกวนการพิจารณาคดีของศาลได้

ในประเทศไทย ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่ใช้ในศาลยุติธรรม มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31-33 ซึ่งกำหนดลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแยกเป็น 7 กรณี และกำหนดถึงโทษที่ศาลสามารถลงโทษผู้กระทำการละเมิดอำนาจศาลได้ตามที่ปรากฏในบทที่ 3 โดยถือเป็นบทบัญญัติกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล โดยศาลอื่น ได้แก่ ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ และศาลทหาร ต่างก็นำบทบัญญัตินี้ดังกล่าวไปใช้ในการควบคุมการพิจารณาของศาลตนเพื่อให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อย สามารถดำเนินกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 31-33 นั้นมีความสำคัญมาก เพราะถือเป็นบทบัญญัติทั่วไป

ของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งศาลอื่น ต่างนำหลักไปใช้เพื่อควบคุมการพิจารณา ดังนั้น หากกฎหมายความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความเอนเอียง หรือขาดความยุติธรรมที่จะทำให้ประชาชนขาดความเคารพศาลได้แล้ว ก็อาจจะทำให้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนี้เป็นบ่อเกิดของการขาดความศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมได้ในอนาคต

เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 31-33 ที่บัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย แล้วจะพบว่า ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลยังไม่ได้เป็นบทบัญญัติที่ระบุถึงลักษณะของความผิดไว้อย่างชัดเจน รวมถึงไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชน ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลสามารถเข้าพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่เท่าที่ควร ซึ่งต่างกับต่างประเทศที่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนมากกว่า ทำให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความชอบธรรม

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหลักสำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญหลักหนึ่งคือ การเคารพปฏิบัติตามกฎหมายและยึดหลักการของกฎหมาย และความเป็นธรรมในสังคม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เมื่อมีกฎหมายต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ถ้ากฎหมายไม่ดีไม่ทำให้สังคมมีความสุข ขาดความเป็นธรรม ต้องหาทางยกเลิกกฎหมายเสียก่อน ไม่ใช่ปฏิบัติตามกฎหมายเฉยๆ อย่างนั้นเอง ด้วยความไม่พอใจในสาระของกฎหมาย⁸³ ซึ่งหากพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแล้วจะพบว่ายังมีส่วนที่บกพร่องทำให้ ไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคมได้

ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาและข้อบกพร่องของกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งข้อเสนอแนะซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชน ในด้านการคุ้มครองและให้หลักประกันเกี่ยวกับเสรีภาพของบุคคลในการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม โดยสามารถสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์คดีละเมิดอำนาจศาล

การพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาว่าการอุทธรณ์คดีละเมิดอำนาจศาลต้องพิจารณาถึงหลักการที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ดังนี้

⁸³ กฤษณา พันธุ์วานิช, “วิถีประชาธิปไตย กับการพัฒนาจริยธรรม,” มติชนรายวัน (20 สิงหาคม 2550): 5.

4.1.1 การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นการจำกัดการตรวจสอบดุลยพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดลักษณะการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

เนื่องจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณศาล เพื่อธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมแห่งคดี ป้องกันการดำเนินคดีไม่ให้ล่าช้า มิให้มีการประวิงคดีและป้องกันอิทธิพลที่มีขอบ ที่อาจจะส่งผลต่อความรู้สึกรู้สึกของคู่ความหรือบุคคลทั่วไป ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31-33 ไม่มีปรากฏว่ากฎหมายมาตราดังกล่าวได้กำหนดลักษณะความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้กว้างๆ เท่านั้น โดยเฉพาะตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 (1) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “การประพฤตินอกรีตในบริเวณศาล” โดยการประพฤตินอกรีตในบริเวณศาล อาจเป็นการละเมิดอำนาจศาลได้ถ้าเป็นการกระทำโดยจงใจขัดขวางศาลในการบริหารงานยุติธรรมของศาล บุคคลใดเมื่อเข้ามาอยู่ในศาลแล้วไม่ว่าจะเป็นคู่ความ หรือ บุคคลภายนอก จะต้องประพฤตินอกรีตให้เรียบร้อยมีความเคารพต่อศาลไม่ขัดขวางกระบวนการพิจารณาตัดสินของศาล เพื่อให้เป็นไปตามความเที่ยงธรรมและรวดเร็ว ถ้าผู้ใดเข้ามาในศาล แสดง ประพฤติหรือมีท่าทางไม่เรียบร้อย ศาลมีอำนาจสั่งห้าม หรือกำหนดข้อบังคับใด ๆ ให้บุคคลนั้น กระทำได้ตามที่เห็นสมควรเพื่อรักษาความเรียบร้อยและเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล ถ้า บุคคลนั้นๆ ขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือข้อกำหนดของศาล ก็ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจ ศาลด้วยการประพฤตินอกรีตในบริเวณศาล

จะเห็นได้ว่ากฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาสามารถใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการประพฤตินอกรีตในบริเวณศาล โดยเมื่อพิจารณาจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ทั้งในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้วแม้ว่าไม่มีกฎหมายบอกว่าการกระทำใดเป็นการละเมิดอำนาจศาลอย่างชัดเจน แต่ก็มีความพิพากษาต่างๆ ที่ใช้เป็นบรรทัดฐานต่อมาซึ่งก็รวมไปถึงการกำหนดพฤติกรรมที่เป็นการประพฤตินอกรีตในบริเวณศาลด้วย ในประเทศเยอรมันซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร ก็มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการประพฤตินอกรีตในบริเวณศาลไว้ในกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล (Gerichtsverfassungsgesetz) มาตรา 178(1) ซึ่งกล่าวว่า ถ้าผู้ใดประพฤตินอกรีตในบริเวณศาล พิจารณาคดี อาจต้องถูกปรับไม่เกินสองพันมาร์ค หรืออาจถูกขังไว้ได้ไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ โดยตามกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศเยอรมันไม่ได้มีการบัญญัติไว้ อย่างชัดเจนว่าการกระทำใดเป็นการประพฤตินอกรีตในบริเวณศาลเช่นเดียวกัน

โดยวัตถุประสงค์ที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาใช้ดุลยพินิจในการตัดสินว่าการกระทำใดเป็นการประพฤตินอกรีตในบริเวณศาลนั้น เนื่องจากการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการประพฤตินอกรีตในบริเวณศาลต้องพิจารณาจากลักษณะของการกระทำ

ว่าเป็นการขัดขวางการรักษาความเรียบร้อยและดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลหรือไม่ ซึ่งไม่สามารถบัญญัติว่าการกระทำใดเป็นการประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ทั้งหมด ดังนั้นกฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ศาลใช้อำนาจดุลพินิจซึ่งทำให้กฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติ มีความยืดหยุ่น สามารถนำไปปรับใช้ได้ อย่างเหมาะสมกับกรณีหรือสถานการณ์ได้ และนำมาซึ่งความเป็นธรรม อำนาจที่ผู้พิพากษาสามารถเลือกตัดสินใจได้ว่า กรณีข้อเท็จจริงใดบ้างเข้าหลักการการประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล แล้วปรับใช้กฎหมายให้เข้ากับข้อเท็จจริงนั้น แต่ทั้งนี้หลักการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษานั้นต้องสอดคล้องกับความยุติธรรมด้วย

โดยศาลยุติธรรมได้มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องละเมิดอำนาจศาลไว้ในประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการว่า “ผู้พิพากษาก็ต้องควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งจะต้องไม่ให้ผู้ใดประพฤตินไม่สมควรในศาล บทบัญญัติว่าด้วยเรื่องละเมิดอำนาจศาลพึงใช้ด้วยความระมัดระวังและไม่ลุแก่อ่อนแอ” ซึ่งจะเห็นว่ากฎหมายระบุถึงแนวให้ผู้พิพากษานั้นใช้อำนาจในการกำหนดดุลพินิจด้วยความระมัดระวังและไม่ลุแก่อ่อนแอ

แต่ผลการของการให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดว่าการกระทำใดเป็นการประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลได้นั้น ทำให้เป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาแต่ละคนที่จะพิจารณากำหนดว่าการกระทำใดเป็นการขัดขวางการรักษาความเรียบร้อยและดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล โดยการใช้ดุลพินิจนั้นขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี หรือ ความรู้ความเห็นของผู้ใช้ดุลพินิจเป็นสำคัญ ซึ่งอาจมีมาตรฐานหรือแนวทางในการวินิจฉัยที่ต่างกัน ซึ่งข้อเสียของการใช้ดุลพินิจก็คือ อาจทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ถ้ามีการจงใจใช้ดุลพินิจโดยมีเจตนาอื่นแอบแฝง หรืออาจมีการใช้ดุลพินิจผิดพลาดในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาเพื่อตัดสินใจ หรือวินิจฉัยสั่งการ ซึ่งหากไม่มีการเปิดให้จำเลยสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในคดีละเมิดอำนาจศาลได้แล้วนั้น อาจทำให้จำเลยไม่ได้รับความเป็นธรรมเนื่องจากขาดการตรวจสอบใช้ดุลพินิจตัดสินใจว่าการกระทำใดเป็นการประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล ซึ่งการแก้ไขอำนาจการกำหนดดุลพินิจของศาลในการกำหนดว่าการกระทำใดเป็นการประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลมีปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4366/2545

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4366/2545 คดีนี้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่า การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งใช้หนังสือรับรองราคาประเมินซึ่งเป็นเอกสารปลอมเป็นการประพฤตินไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล ถือว่ากระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 ต่อมาศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาจึงขาดเจตนาในการใช้หนังสือรับรองราคาประเมินปลอมยื่นต่อศาลชั้นต้น จึงไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

4.1.2 การจำกัดสิทธิอิทธิพลความคิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นการขัดหลักสากลในการประกันสิทธิเสรีภาพ

สิทธิมนุษยชนมีที่มาจากแนวความคิดอุดมคติเก่าแก่ของทางตะวันตก ในเรื่องสิทธิตามธรรมชาติด้วย ซึ่งหมายถึงความคิดที่ว่ามนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกัน และพระเจ้าซึ่งเป็นผู้สร้างมนุษย์มา ได้ให้สิทธิบางอย่างแก่มนุษย์ สิ่งเหล่านี้ไม่อาจโอน ให้แก่กันได้ และไม่มีใครจะล่วงละเมิดได้ เช่น สิทธิในชีวิตเสรีภาพ เป็นต้น และรัฐทั้งหลายจะต้องกระทำทุกอย่าง เพื่อให้มนุษย์มีสิทธิเหล่านี้อย่างเต็มที่ วิธีการเช่นนี้ทำให้มนุษย์ซึ่งเป็นสัตว์โลก ที่ใช้เหตุผลยอมรับว่าเป็นหลักการที่ดี และเชื่อว่า จะทำให้มนุษย์อยู่ในสังคมอย่างสันติ และมีความสุข

สังคมอารยประเทศในยุคปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญแก่การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมาก เพื่อให้สิทธิมนุษยชนสิทธิตามกฎหมายอย่างเป็นระบบ และเป็น มาตรฐานเดียวกันทั่วทุกแห่งในโลก จึงมีการจัดทำทำสนธิสัญญาแบบพหุภาคีทางด้านนี้เป็นจำนวนมากมายหลายฉบับในหมู่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติ และประเทศไทยก็ได้เข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติรวมแล้ว 4 ฉบับ ได้แก่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on Elimination of all Forms of Discrimination against Women) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ซึ่งเมื่อเข้าเป็นภาคีแล้วก็ย่อมมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา มิฉะนั้นอาจต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ⁸⁴

สำหรับประเทศไทยนั้น เนื่องจากมิได้เข้าร่วมในการเจรจาทำสนธิสัญญาและมิได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาดังกล่าวเมื่อการเจรจาบรรลุผลสำเร็จ วิธีการที่จะเข้าร่วมเป็นภาคีได้ก็โดยการแสดงเจตน์จำนงค์ที่จะเข้าร่วมในภายหลัง โดยทำเป็นลายลักษณ์อักษรยื่นต่อเลขาธิการสหประชาชาติ อันเรียกว่าเป็นการภาคยานุวัติ (Accession) ซึ่งไทยได้ภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 ซึ่งตามข้อ 49 วรรค 2 ของสนธิสัญญาดังกล่าว กำหนดให้กติกานี้จะมีผลใช้บังคับกับรัฐนั้นเมื่อครบกำหนดสามเดือนนับจากวันถัดจากวันที่รัฐนั้นได้มอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารของตน ทำให้สนธิสัญญานับนี้มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม 2540 โดยการลงนามในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองนั้น ปรากฏว่าประเทศไทยไม่ได้มีการตั้งข้อสงวนในข้อใดๆ ในกติการะหว่างประเทศฉบับดังกล่าวแต่ประการใด

⁸⁴ อัจรา ฉายากุล และปิยนุช วุฒิพัฒนะ, พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา, 2546), หน้า 2.

ดังนั้นข้อบททุกข้อ ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมทั้งข้อ 14 วรรค 5 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในการอุทธรณ์ของจำเลยในคดีอาญาจึงมีผลผูกพันประเทศไทยเต็มรูปแบบ

ในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิในการอุทธรณ์คดีอาญานั้น มีกำหนดไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หรือที่เรียกโดยย่อว่า ICCPR ข้อ 14 วรรค 5

“Everyone convicted of a crime shall have the right to his conviction and sentence being reviewed by a higher tribunal according to law.”

“บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย”

ความในข้อนี้เป็นการรับรองสิทธิในการอุทธรณ์คดีอาญาของฝ่ายจำเลยนั้น ถือเป็นสิทธิพลเมือง (Civil right) ประการหนึ่ง อันรัฐภาคีมีพันธกรณีที่ต้องให้ความคุ้มครองสิทธิดังกล่าวนี้แก่พลเมืองในประเทศของตน

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองหลักการดังกล่าวไว้ในหมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40(7)

บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

“(7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือจากทนายความและการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว”

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 บัญญัติคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลซึ่ง ถือได้ว่าเป็น “สิทธิขั้นพื้นฐาน” (Fundamental right) โดยการคุ้มครองเหล่านี้เป็นการจำกัดอำนาจของรัฐในทางหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจอย่างไม่จำกัด และมีการตรวจสอบความถูกต้องในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว โดยจะเห็นได้ว่าในมาตรา 40(7) ของรัฐธรรมนูญ ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือจากทนายความและการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

การเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ นั้น เป็นบทบัญญัติที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ที่บัญญัติรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมเพิ่มเติมจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช พ.ศ. 2540

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากรณีที่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้เกิดขึ้นในศาลฎีกาและผู้พิพากษาได้มีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในศาลฎีกาโดย ที่ผู้กระทำความผิดดังกล่าวไม่มีสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาดังกล่าวได้นั้น เป็นการขัดต่อหลักการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิในการอุทธรณ์คดีอาญาซึ่งเป็นกติกาสากลที่ทุกประเทศให้การยอมรับและเป็นการละเมิดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ในมาตรา 40(7) ที่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ กล่าวคือ ควรให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาบทลงโทษและคำพิพากษาเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นในศาลฎีกาดังกล่าวได้

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดี

ประเทศไทยได้มีการบัญญัติถึงลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลเหนือคดี ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 โดยทั้งนี้ได้อธิบายถึงหลักเกณฑ์และลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดไว้ก่อนหน้านี้แล้วนั้น อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศ จะพบว่ากฎหมายไทยยังมีส่วนที่ต้องปรับปรุงให้เหมาะสมเพื่อให้ศาลยุติธรรมสามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดี

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 ได้กำหนดบุคคล ดังต่อไปนี้เป็นผู้ต้องรับผิดชอบฐานละเมิดอำนาจศาล คือ ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ และผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ซึ่งตามคำวิเคราะห์ศัพท์ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์พุทธศักราช 2484 ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

“ผู้พิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการผลิตสิ่งพิมพ์และจัดให้สิ่งพิมพ์นั้นแพร่หลายด้วยประการใดๆ ไม่ว่าจะเป็นโดยการขาย เสนอขาย จ่ายแจกหรือเสนอจ่ายแจก และไม่ว่าการนั้นจะเป็นการให้เปล่าหรือไม่

“บรรณาธิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจสอบแก้คัดลอก

“เจ้าของหนังสือพิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งเจ้าของกรรมสิทธิ์หนังสือพิมพ์ ซึ่งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนทั้งสิ้น โดย บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติควบคุมการโฆษณาของสื่อหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ไว้ โดยเฉพาะ โดยบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้นักลดังกล่าวเปิดเผยข้อความที่เกี่ยวข้องกับคดี ข้อความใดๆ ที่เป็นเท็จ การวิจารณ์โดยไม่เป็นธรรม หรือเพื่อเป็นการชักจูงพยาน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณา คดีของศาล

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลใน ต่างประเทศ ในประเทศแคนาดาจะพบว่า ในประเทศแคนาดากฎหมายได้ระบุความผิดเกี่ยวกับการ เผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีต่อสาธารณะชนไว้ เช่นเดียวกับในประเทศไทย โดยกำหนดคดีละเมิดอำนาจศาลไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ในหมวดกฎหมายว่าด้วย การ กระทำที่เป็นการขัดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ไว้ในมาตรา 25(4) (5) (6) และ (8) ซึ่งใน กฎหมายประเทศแคนาดา กำหนดว่า บุคคลใดกระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ต้องรับผิด ตามกฎหมาย

ดังนั้น บุคคลใดกระทำความผิดตามที่ประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 ได้ บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดนั้น บุคคลดังกล่าวไม่ต้องรับผิด ซึ่งกรณีนี้จะขัดกับเจตนารมณ์ของ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่าง ๆ เหล่านี้คดีที่ ต้องการให้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเพื่อเป็นเครื่องมือให้ศาลในการควบคุมการดำเนิน กระบวนการพิจารณาให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม ซึ่งแม้ว่าศาลจะมีกฎหมายมาตรา 36(2) ในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งกำหนดให้คดีเรื่องใดเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครอง สาธารณประโยชน์ ถ้าศาลเห็นสมควรห้ามมิให้มีการเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่าง ๆ ทั้งหมดหรือบางส่วนแห่งคดีซึ่งปรากฏจากคำคู่ความหรือคำแถลงการณ์ของคู่ความ หรือคำ พยานหลักฐานที่ได้สืบมาแล้วได้ซึ่งการห้ามตามกฎหมายมาตรา 36 (2) นั้นจะรวมไปถึงการห้าม บุคคลทั่วไปทั่วกระทำการดังกล่าวด้วย

4.2.2 ปัญหาลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลเพราะการ วิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหล่านี้คดี

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 นั้นกระทำความผิดฐาน ละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหล่านี้คดีนั้น แบ่งออกได้เป็น 2 กรณีคือ

1. มีความผิดเพราะเปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่งศาลสั่งห้ามแล้ว เป็นการห้ามเปิดเผยสิ่งที่ศาลสั่งพิจารณาเป็นทางลับ หรือที่ศาลมีคำสั่งออกมาโดยชัดแจ้งว่าห้ามโฆษณา

2. มีความผิดเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดีเป็นกรณีที่ศาลได้มีคำสั่งห้ามโฆษณา แต่ปรากฏว่าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ฝ่าฝืนคำสั่ง นำไปลงโฆษณาโดยมุ่งประสงค์จะให้เกิดอิทธิพล หรือก่อให้เกิดความคิดเห็นที่มีแนวโน้มหรือจงใจต่อความรู้สึกของประชาชน หรือเหนือความรู้สึกรักใคร่ของศาล ซึ่งเพียงพอที่จะทำให้เห็นหรือเชื่อได้ว่า จะเป็นเหตุให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมแล้วย่อมมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

แต่เมื่อเปรียบเทียบกับในต่างประเทศ ในประเทศแคนาดาจะพบว่า ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศแคนาดาได้กำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยการเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะที่อาจจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาในศาลไว้หลายกรณี ดังนี้

1. การเผยแพร่ข้อมูลหรือหลักฐานที่เกี่ยวกับคดีความผิดทางเพศที่สามารถระบุถึงเอกลักษณ์ของบุคคลที่กฎหมายกำหนด
2. การเผยแพร่ข้อมูลที่ศาลมีคำสั่งห้ามมิให้เผยแพร่ ทั้งนี้เท่าที่กฎหมายบัญญัติว่าการเผยแพร่ข้อมูลลักษณะดังกล่าวเป็นความผิด
3. การเผยแพร่ข้อเท็จจริงใดๆ ในคดีที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล
4. การเผยแพร่ข้อมูลที่ส่งผลกระทบต่อศาลยุติธรรมถูกดูหมิ่นหรือขาดความน่าเชื่อถือ

ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดีในประเทศไทยแล้วจะพบว่า ประเทศไทยกำหนดลักษณะความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้น้อยกว่าในประเทศแคนาดา โดยอาจแยกพิจารณาลักษณะการกระทำความผิดที่กฎหมายของประเทศไทยยังไม่ได้ระบุว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ ดังนี้

1. ประเทศไทยไม่มีการบัญญัติถึงการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดีไว้อย่างชัดเจน

กฎหมายละเมิดอำนาจศาลว่าด้วยลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลว่าด้วยการเผยแพร่ข้อมูลที่ศาลมีคำสั่งห้ามเผยแพร่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32(1) ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณา มีความผิดฐานละเมิดอำนาจหากได้กระทำการ ดังนี้

“(1) ไม่ว่าเวลาใดๆ ถ้านั่งสิ่งพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่ามานั้นได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่นๆ

แห่งคดี หรือกระบวนการพิจารณาใดๆ แห่งคดี ซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาสิ่งเหล่านั้น ไม่ว่าโดยวิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผยหรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง”

มาตรา 32(1) ให้อำนาจในการใช้ดุลยพินิจออกคำสั่งห้ามการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่นๆ แห่งคดี หรือกระบวนการพิจารณาใดๆ แห่งคดี โดยให้อำนาจศาลใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ จะเห็นได้ว่าหลักการสำคัญที่ศาลจะนำมาพิจารณาใช้พิจารณาว่าจะมีคำสั่งห้ามเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่นๆ แห่งคดี หรือกระบวนการพิจารณาใดๆ แห่งคดี คือ “เพื่อความเหมาะสมและเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ” ดังนั้น จึงควรต้องพิจารณาว่า “เพื่อความเหมาะสม” และ “เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ” นั้นมีกรอบความหมายและแนวคิดอย่างไร ดังนี้

คำว่า “เหมาะสม” นั้น ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2552 ให้ความหมายไว้ว่า พอเหมาะพอสมกัน สมควร ควรแก่กรณีตัวอย่าง เช่น ผู้ต้องหาถูกกลไทยเหมาะสมกับความผิดแล้ว เป็นต้น

คำว่า “ประโยชน์สาธารณะ” (Public interest) หมายถึง ประโยชน์ร่วมกันของพลเมืองโดยทั่วไป ในกิจการของชุมชน รัฐ หรือรัฐบาลแห่งชาติ มิใช่เพียงประโยชน์ของชุมชนเฉพาะแห่งที่ได้รับผลกระทบเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น

ในทางกฎหมายมหาชน “ประโยชน์สาธารณะ” หมายถึง เพื่อประโยชน์ในการป้องกันวัตถุหรือสิ่งที่กฎหมายมหาชนมุ่งจะป้องกันมิใช่ประโยชน์ของเอกชนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นประโยชน์ส่วนตัวของบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะนักคิดชื่อ Van Langer กล่าวไว้ว่า ประโยชน์สาธารณะขึ้นอยู่กับการยอมรับของผู้คนในแต่ละยุคสมัย ประโยชน์สาธารณะในยุคสมัยหนึ่งอาจจะไม่ได้รับการยอมรับในยุคสมัยหนึ่ง หรือสิ่งที่ไม่เคยคิดว่าเป็นประโยชน์สาธารณะอาจจะได้รับการยอมรับก็ได้ โดยทั่วไปประโยชน์สาธารณะขึ้นอยู่กับคุณค่าของสังคมในยุคนั้นๆ⁸⁵

โดยทั้งนี้ แนวทางในการพิจารณาว่ากรณีใดจะเป็นประโยชน์สาธารณะหรือไม่ นั้น เบื้องต้นจะต้องพิจารณาจากจำนวนผู้เสียหายก่อน หากมีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากย่อมถือเป็นเรื่องที่กระทบต่อประโยชน์สาธารณะ เช่น กรณีละเมิดที่เป็นอันตรายต่อคนจำนวนมาก กรณีสินค้าอุปโภคบริโภคไม่ได้รับความปลอดภัย กรณีโรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษซึ่งกระทบ

⁸⁵ ภาวิณี บุรณะกิจไพบูลย์, “บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ: ศึกษากรณีเรียกค่าเสียหายแทนประชาชน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 12-13.

ต่อประชาชนในบริเวณใดๆ บริเวณหนึ่งเป็นวงกว้าง กรณีผู้ประกอบการล้มเหลวในการประกอบธุรกิจซึ่งกระทบต่อหุ้นส่วนหรือคนงานต้องตกงานเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า คำว่า “เพื่อความเหมาะสม และเพื่อประโยชน์สาธารณะ” ไม่มีคำนิยามที่ชัดเจน โดยการตีความหรือพิจารณาว่าการใดจะเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาโดยขึ้นกับการยอมรับของคนในสังคมในยุคสมัยหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถคาดเดาได้และไม่มีมาตรฐานที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไปได้ นอกจากนี้แม้ว่าจะมีแนวทางในการพิจารณาว่าการใดเป็นประโยชน์สาธารณะโดยดูจากจำนวนผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการดังกล่าว แต่การพิจารณาจำนวนผู้เสียหายหรือผู้ที่อาจจะได้รับผลกระทบนั้นอาจจะไม่สามารถคำนวณเป็นจำนวนคนได้แน่นอนในบางกรณี

นอกจากนี้ ตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 ได้มีบทบัญญัติรับรองเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็นโดยวิธีการต่างๆ และรับรองเสรีภาพของสื่อมวลชนในการพิมพ์โฆษณา และให้ข่าวสารแก่ประชาชนไว้ใน มาตรา 45 “บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น” ซึ่งตามกฎหมายดังกล่าวจะส่งผลให้การแสดงความคิดเห็นของประชาชนจะได้รับความคุ้มครองให้มีความเป็นอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชนจะได้รับความคุ้มครองจากการแทรกแซงการเสนอข่าวสารและความคิดเห็นโดยอิสระ ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารกว้างขวาง และตรงกับความเป็นจริง นอกจากสิทธิในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแล้วรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารไว้ในมาตรา 56 “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารนั้นกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ทั้งนี้ตามที่กฎหมายได้บัญญัติ”

ซึ่งสิทธิทั้งสองดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล และสื่อมวลชนและสิทธิในข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นสิทธิในประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย มีความเชื่อขั้นพื้นฐานว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ จึงมีสิทธิเสรีภาพที่จะสร้างสรรค์ตนเอง มนุษย์ทุกคนจึงมีแดนอิสระที่จะคิด จะเชื่อและจะทำตามที่ตนต้องการได้ สิทธิในแดนอิสระดังกล่าวนี้แหละที่เรียกว่า “สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน” สิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด ไม่มีใครพรากจากตัวมนุษย์ได้ จึงได้มีการรับรองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ ซึ่งมีสถานะเป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งการจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวของประชาชนนั้น ต้องกระทำตามกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นเท่านั้น และต้อง

กระทำเฉพาะที่รัฐธรรมนูญอนุญาตและเท่าที่จำเป็น โดยจะกระทบสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้

ในต่างประเทศ การเผยแพร่ข้อมูลที่ศาลมีคำสั่งห้ามมิให้เผยแพร่ นั้น เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเช่นเดียวกับในประเทศไทยโดยประเทศอังกฤษถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาลโดยทางอ้อม กล่าวคือเป็นการกระทำผิดที่กระทำนอกศาลยุติธรรม เป็นการก่อกวนการบริหารการยุติธรรมของศาล ในประเทศแอฟริกาใต้การเผยแพร่ข้อมูลที่ศาลมีคำสั่งมิให้เผยแพร่ นั้นเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยการไม่เชื่อฟังคำสั่งของศาล เช่นเดียวกัน แต่ในกฎหมายละเมิดอำนาจศาลของประเทศแคนาดานั้น มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดอำนาจศาลโดยการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีต่อสาธารณะ โดยการเผยแพร่ข้อมูลที่ศาลมีคำสั่งห้ามมิให้เผยแพร่ไว้ใน 25(5) และมาตรา 25(6) ดังนี้

มาตรา 25(5) “การเผยแพร่การใช้อำนาจของศาลภายใต้คำสั่งศาล บุคคลเป็นผู้กระทำความผิดหากฝ่าฝืนคำสั่งของศาลที่ชอบด้วยกฎหมาย เผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ

(a) ข้อมูลใดที่สามารถระบุได้ถึง

- (i) ผู้เสียหายที่อยู่ในสถานที่ปลอดภัยต้องได้รับอันตราย
- (ii) พยานที่อยู่ในสถานที่ปลอดภัยต้องได้รับอันตราย
- (iii) ข้อมูลที่เป็นความลับ

(b) หลักฐาน ข้อเท็จจริง หรือเหตุผลที่ได้ให้ไว้ในการสอบสวน ระหว่างการตัดสินใจ หรือระหว่างการไต่สวนคดีเบื้องต้น

(c) ข้อสังเกต หลักฐาน ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง ที่ให้ไว้ระหว่างการพิจารณาคดีซึ่งมีความเกี่ยวพันในกิจกรรมทางเพศของผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ

(d) ข้อสังเกต หลักฐาน ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ให้ไว้ระหว่างการพิจารณาซึ่งผู้พิพากษาไม่ได้เปิดเผย หากการห้ามเปิดเผยดังกล่าวไม่ได้ถูกยกเลิก

(e) เนื้อหาสาระของหลักฐานที่นำมาแสดงในชั้นศาล”

มาตรา 25(6) “การเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย

(a) หลักทั่วไป บุคคลเป็นผู้กระทำความผิดหากเผยแพร่ข้อมูลดังต่อไปนี้ในระหว่างการพิจารณาคดีแพ่งหรือคดีอาญา

- (i) คำสารภาพของคู่ความ หรือคำแถลงของผู้ต้องหา
- (ii) ประวัติอาชญากรรมของผู้ถูกกล่าวหา
- (iii) ผลการตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือ ขั้นตอนการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณา

(iv) ข้อมูลด้านสภาพทางจิตของคู่ความ หรือของผู้ต้องหา

(v) ความเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบของคู่ความหรือผู้ต้องหา”

ในมาตรา 25(5) และมาตรา 25(6) ของกฎหมายของประเทศแคนาดา มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการห้ามเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีอย่างชัดเจน โดยการห้ามเผยแพร่ข้อมูลตามกฎหมายประเทศแคนาดาอาจแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1) ข้อมูลที่ศาลมีคำสั่งห้ามเผยแพร่ ตามมาตรา 25(5) การพิจารณาว่าบุคคลใดจะมีความผิดฐานเผยแพร่ข้อมูลที่เข้าลักษณะตามมาตรา 25(5) (a)-(e) จะต้องพิจารณาก่อนว่าศาลได้มีคำสั่งห้ามเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวหรือไม่ หากไม่มีคำสั่งแม้จะเป็นข้อมูลที่กฎหมายได้ระบุไว้ตามมาตรา 25(5) a)-(e) การเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวต่อสาธารณะชนก็สามารถทำได้โดยไม่มีผลผิดกฎหมาย แต่หากศาลมีคำสั่งห้ามเผยแพร่ข้อมูลตาม มาตรา 25(5) (a)-(e) บุคคลที่เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวจะต้องรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาล ทั้งนี้ข้อมูลที่ศาลจะสามารถสั่งห้ามเผยแพร่ได้นั้นศาลจะสั่งห้ามเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ใน มาตรา 25(5) (a)-(e) ไม่ได้

2) ข้อมูลที่กฎหมายระบุไว้อย่างชัดเจนว่าการเผยแพร่มีความผิด เป็นข้อมูลที่กฎหมายระบุไว้อย่างชัดเจนว่าห้ามเผยแพร่ต่อสาธารณะ ผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวถือว่ามีความผิดตามกฎหมายมาตรา 25(6) ของประเทศแคนาดา ทั้งนี้กฎหมายแคนาดาได้ระบุถึงข้อมูลที่ต้องห้ามเผยแพร่ไว้อย่างชัดเจน

โดยอาจแบ่งลักษณะของข้อมูลที่กฎหมายในประเทศแคนาดาห้ามมิให้มีการเผยแพร่ได้ 2 ลักษณะคือ

1) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดี ได้แก่ หลักฐาน ข้อเท็จจริง หรือเหตุผลที่ได้ให้ไว้ในการสอบสวน ระหว่างการตัดสินคดี หรือระหว่างการไต่สวนคดีเบื้องต้น ข้อสังเกต หลักฐาน ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ให้ไว้ระหว่างการพิจารณาซึ่งผู้พิพากษาไม่ได้เปิดเผย หากการห้ามเปิดเผยดังกล่าวไม่ได้ถูกยกเลิก ข้อสังเกต หลักฐาน เนื้อหาสาระของหลักฐานที่นำมาแสดงในชั้นศาล ข้อมูลที่เป็นความลับ คำสารภาพของคู่ความ หรือคำแถลงของผู้ต้องหาประวัติอาชญากรรมของผู้ถูกกล่าวหา ผลการตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือ ขั้นตอนการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณา

ซึ่งข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้น จะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือได้มาจากการสอบสวน การไต่สวนคดี หรือการพิจารณาคดี ประวัติอาชญากรรม หรือข้อมูลที่เป็นความลับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องข้อมูลซึ่งอยู่ในความครอบครองของศาล ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดี หรือข้อมูลที่จะส่งผลกระทบต่อการพิจารณาคดีของศาล เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร ขั้นตอนการผลิตของผลิตภัณฑ์ใดๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างเป็นธรรม

2) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและพยานในคดี ได้แก่ ข้อมูลที่สามารถระบุได้ถึงผู้เสียหายที่อยู่ในสถานที่ปลอดภัยต้องได้รับอันตราย พยานที่อยู่ในสถานที่ปลอดภัยต้องได้รับอันตรายข้อมูลหรือข้อเท็จจริง ที่ให้ในระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งมีความเกี่ยวพันในกิจกรรมทางเพศของผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ ข้อมูลด้านสภาพทางจิตของคู่ความ หรือของผู้ต้องหา และความเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบของคู่ความหรือผู้ต้องหา

วัตถุประสงค์ของการห้ามเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและพยานในคดีนั้น เพื่อป้องกันความปลอดภัยของบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี เช่น พยานหรือผู้เสียหายในคดีกรงโทษทัณฑ์หรือคดีข่มขู่ หรือในคดีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้มีอิทธิพล เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เสียหายเกิดความอับอายต่อสาธารณะชน เกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมทางเพศของผู้เสียหายต่อสาธารณะชน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อทางด้านจิตใจของผู้เสียหายหรือพยาน และทำให้บุคคลดังกล่าวไม่กล้าเข้ามาให้การในศาล หรือเกิดความรู้สึกฝืนใจในการเข้ามาให้การในศาล เพื่อป้องกันการแสดงความเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบของคู่ความหรือผู้ต้องหาในคดีซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดการบิดเบือนข้อเท็จจริงในการพิจารณาคดีได้ ซึ่งจะทำให้การพิจารณาคดีในศาลขาดความยุติธรรม

เมื่อพิจารณากฎหมายละเมิดอำนาจศาลตามมาตรา 32(1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลยพินิจสั่งห้ามกล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรมอื่นๆ แห่งคดี หรือกระบวนการพิจารณาใดๆ แห่งคดี ซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ จะเห็นได้ว่าการกฎหมายดังกล่าวเปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจมากเกินไป ซึ่งการใช้ดุลยพินิจของผู้พิพากษาตามมาตรา 32(1) ที่จะต้องพิจารณาออกคำสั่งห้ามกระทำการใดๆ เพื่อความเหมาะสมและเพื่อประโยชน์สาธารณะนั้น โดยหลักการใช้ดุลยพินิจนั้นผู้พิพากษาก็ควรใช้ดุลยพินิจไปในทางที่ถูกต้องชอบธรรม ก็ถือได้ว่าเป็นการผดุงความยุติธรรมและปกป้องสังคมจากอันตราย แต่ในทางตรงข้าม ถ้าใช้ดุลยพินิจโดยไม่ถูกต้องหรือมีอคติส่วนตัว อันได้แก่ ถ้าเอียงเพราะความโกรธ ความหลง ความรักและความกลัว ก็จะเกิดภัยต่อสังคมโดยรวมทั้งนี้ยังเป็นการทำลายความยุติธรรมให้หมดสิ้นไป และทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งหากเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศแล้วจะพบว่า ในต่างประเทศโดยเฉพาะในประเทศแคนาดา มีการบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยการเผยแพร่ข้อมูลที่ต้องห้ามตามกฎหมายไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น จึงควรแก้ไขกฎหมายมาตรา 32(1) ให้มีการกำหนดลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดไว้ในกฎหมายมาตราดังกล่าวด้วย เพื่อให้มีกรอบที่ชัดเจนที่จะเป็นแนวทางให้ประชาชนหรือสื่อมวลชนรับทราบว่าการกระทำใดสามารถกระทำได้และไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หรือการกระทำใดทำไม่ได้เพราะเป็นความผิด

ตามกฎหมาย และเพื่อให้เป็นแนวบรรทัดฐานตามกฎหมายเพื่อให้ผู้พิพากษาสามารถตัดสินคดี
ละเมิดอำนาจศาลได้อย่างเป็นธรรม และโปร่งใสมากขึ้น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล ศาลมีหน้าที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนด้วยการควบคุมการพิจารณาคดีให้เกิดความเรียบร้อย การที่จะกระทำให้ประสบผลและเสร็จสิ้นด้วยความรวดเร็วได้นั้น ศาลจะต้องทำให้ประชาชนเคารพศรัทธา เพื่อให้ประชาชนและสังคมเชื่อมั่นในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ดังนั้นศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีจะต้องมีความสามารถระงับความวุ่นวายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เป็นเครื่องมืออันสำคัญของศาลในอันที่จะคุ้มครองไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาลยุติธรรมและในอันที่จะให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว โดยความผิดฐานนี้เป็นความผิดพิเศษที่ไม่ต้องมีการฟ้องร้องคดีให้ศาลลงโทษ หากแต่เป็นความผิดที่ศาลใช้อำนาจตามบทบัญญัติในเรื่องละเมิดอำนาจศาลเพื่อสั่งลงโทษผู้ละเมิดอำนาจศาลได้อย่างเฉียบพลัน โดยการลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลก็เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณศาล เพื่อธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมแห่งคดี ป้องกันการดำเนินคดีไม่ให้ล่าช้า มิให้มีการประวิงคดีและป้องกันอิทธิพลที่มีชอบ ที่อาจจะส่งผลสู่ความรู้สึกของคู่ความหรือบุคคลทั่วไป โดยบุคคลที่อาจถูกลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้นจะเป็นคู่ความในคดีที่ศาลกำลังพิจารณาอยู่ หรือเป็นทนายความ พยาน หรือบุคคลภายนอกก็ตาม ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมิได้กำหนดไว้เพื่อคุ้มครองผู้พิพากษาเป็นการส่วนตัว หากแต่คำนึงถึงด้านรักษาความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นสำคัญ

ประเทศไทยมีบทบัญญัติที่กำหนดลักษณะของการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 30, 31 และ 32 ซึ่งกำหนดลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแยกเป็น 7 กรณี ได้แก่ การละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลว่าด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณศาล การละเมิดอำนาจศาลเพราะประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล การละเมิดอำนาจศาลเพราะฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา การละเมิดอำนาจศาลเพราะลงใจหลีกเลียงไม่รับคำคู่ความหรือเอกสาร การละเมิดอำนาจศาลเพราะตรวจ หรือคัดลอกเอกสาร โดยไม่ได้รับอนุญาต การละเมิดอำนาจศาลเพราะขัดขึ้นไม่มาศาลตามคำสั่งศาล และการละเมิดอำนาจศาลเพราะวิพากษ์วิจารณ์ หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ

เหนือคดี และกำหนดถึงโทษที่ศาลสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 33 โดยมีโทษจำคุกหรือปรับ ศาลมีอำนาจสั่งจำคุกได้ไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

อย่างไรก็ตามจากการศึกษากฎหมายละเมิดอำนาจศาลของประเทศไทยพบว่า ลักษณะการกำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล รวมทั้งการอุทธรณ์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย ยังไม่ได้เป็นหลักประกันที่ดีแก่ประชาชน เนื่องจากบทบัญญัติเรื่องละเมิดอำนาจศาล โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดลักษณะการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเพราะวิพากษ์วิจารณ์ หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดี หรือการอุทธรณ์การตัดสินคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของศาลฎีกา

ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำตัดสินคดีละเมิดอำนาจศาลของศาลฎีกา กรณีที่มีผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในศาลฎีกาและผู้พิพากษาได้มีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในศาลฎีกา ปัจจุบันไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ผู้กระทำความผิดสามารถอุทธรณ์คำตัดสินของศาลฎีกาได้ ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม ทั้งที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ได้บัญญัติรับรองหลักการดังกล่าวไว้ในหมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะในส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40(7) ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ ซึ่งหลักการดังกล่าวของรัฐธรรมนูญนั้น สอดรับกับหลักการที่องค์การสหประชาชาติได้จัดทำกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามในกติการะหว่างประเทศดังกล่าว โดยในมาตรา 14 วรรค 5 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในการอุทธรณ์ของจำเลยในคดีอาญาของกติการะหว่างประเทศดังกล่าวนั้น กำหนดให้ บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะกรรมการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย

ปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดี กฎหมายของประเทศไทยกำหนดให้บุคคลที่ต้องรับผิดฐานละเมิดอำนาจตามกรณีดังกล่าวไว้เพียง ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ และผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชนเท่านั้น ซึ่งเป็นการระบุดังกลุ่มผู้กระทำความผิดที่แคบเกินไป โดยผู้ที่กระทำความผิดตามกฎหมายนั้นไม่ครอบคลุมถึงการกระทำการดังกล่าวของบุคคลทั่วไปด้วย ซึ่งกรณีนี้จะขัดกับเจตนารมณ์ของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ

เหนือคดีที่ต้องการให้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเพื่อเป็นเครื่องมือให้ศาลในการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามมาตรา 32(1) ซึ่งห้ามมิให้มีการกล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่นๆ แห่งคดีหรือกระบวนการพิจารณาใดๆ แห่งคดี เพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ กฎหมายดังกล่าวเปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจมากเกินไปเพราะคำว่า “เพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์” เป็นคำที่ไม่สามารถระบุคำนิยามตามกฎหมายได้อย่างชัดเจนซึ่งเกณฑ์ที่จะพิจารณาว่าการใดจะเป็นไปเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะนั้น สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความยอมรับของคนในสังคมในยุคสมัยหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถคาดเดาได้และไม่มีมาตรฐานที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไปได้ ต่างกับในต่างประเทศโดยเฉพาะในประเทศแคนาดา มีการบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยการเผยแพร่ข้อมูลที่ต้องห้ามตามกฎหมายไว้อย่างชัดเจน โดยกฎหมายกำหนดลักษณะของข้อมูลที่ศาลมีอำนาจสั่งห้ามเผยแพร่ กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ไว้อย่างชัดเจน

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. แนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำตัดสินคดีละเมิดอำนาจศาลของศาลฎีกานั้น เมื่อศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในศาลฎีกาตามมาตรา 33 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากโทษที่ศาลฎีกาสั่งลงโทษจำเลยนั้นเป็นการสั่งลงโทษจำคุกจำเลย ซึ่งการลงโทษจำคุกจำเลยดังกล่าวถือเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดในทางอาญา ดังนั้นจำเลยจึงมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 มาตรา 40(7) ได้บัญญัติให้จำเลยมีโอกาสดำเนินการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในกติการะหว่างประเทศฉบับนี้ด้วยแล้ว คำว่า “โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ” เป็นคำที่รองรับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ตามมาตรา 14 วรรค 5 หมายถึง การให้จำเลยซึ่งต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญา มีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาดังกล่าวได้

โดยแนวทางการอุทธรณ์คำพิพากษาคดีละเมิดศาลของศาลฎีกานั้น ผู้วิจัยนำแนวทางมาจากระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริง

เปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พ.ศ. 2551 มาใช้ประกอบ โดยในคดีละเมิดอำนาจศาลหากจำเลยถูกศาลฎีกาพิพากษาลงโทษจำคุกในชั้นศาลฎีกา จำเลยที่ถูกลงโทษจำคุกดังกล่าวมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าวได้ โดยการยื่นอุทธรณ์นั้นให้จำเลยสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา โดยให้ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกผู้พิพากษา 3 คนเป็นองค์คณะทำหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์ที่ได้ยื่นต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแต่ทั้งนี้องค์ผู้พิพากษาดังกล่าวจะต้องไม่เป็นหรือเคยเป็นองค์คณะ ในการพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์ และหากองค์คณะผู้พิพากษาดังกล่าวพิจารณาแล้วพบว่า การอุทธรณ์ดังกล่าวเข้าตามหลักเกณฑ์ที่สามารถให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาได้ก็ให้รวบรวมข้อมูลส่งให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณามีมติต่อไป โดยมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้มีผลเท่ากับเป็นการพิพากษาหรือออกคำสั่ง

2. ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่ต้องรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาลว่าด้วยวิพากษ์วิจารณ์หรือสร้างอิทธิพลต่างๆ เหนือคดีตามมาตรา 32 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งบัญญัติให้ “ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ และผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน” เป็นผู้ต้องรับผิดชอบ ความรับผิดชอบดังกล่าวจึงไม่รวมไปถึงการกระทำของบุคคลทั่วไปด้วย ถึงแม้ว่าตามกฎหมายมาตรา 36(2) ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งกำหนดให้ ในกรณีที่เกิดคดีเรื่องใดเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ถ้าศาลเห็นสมควรห้ามมิให้มีการเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ ทั้งหมดหรือบางส่วนแห่งคดีซึ่งปรากฏจากคำคู่ความหรือคำแถลงการณ์ของคู่ความ หรือคำพยานหลักฐานที่ได้สืบมาแล้ว ได้ซึ่งการห้ามตามกฎหมายมาตรา 36 (2) นั้นจะรวมไปถึงการห้ามบุคคลทั่วไปทั่วกระทำการดังกล่าวก็ตาม อย่างไรก็ตาม การสั่งห้ามดังกล่าวจะมีผล ได้ต่อเมื่อศาลมีคำสั่งแล้วเท่านั้น ซึ่งจะต่างกับมาตรา 32 ซึ่งเป็นการห้ามการกระทำความผิดโดยผลของกฎหมาย

ดังนั้น จึงควรเปลี่ยนบทบัญญัติมาตรา 32 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ และผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน” โดยใช้คำว่า “บุคคล” แทนซึ่งคำว่าบุคคลดังกล่าวย่อมหมายถึงไปถึงผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ และผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชนตามที่กฎหมายละเมิดอำนาจศาลได้บัญญัติไว้เดิมแล้วด้วย เพื่อให้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลสามารถเป็นเครื่องมือให้ศาล ในการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม

3. ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำลักษณะใดที่จะเป็นความผิดความฐานละเมิดอำนาจศาลตามมาตรา 32(1) ซึ่งกฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจพิจารณาเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ซึ่งไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจน และไม่สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณากฎหมายละเมิดอำนาจศาลของประเทศแคนาดาในมาตรา 25(5)

ซึ่งได้ระบุลักษณะข้อความที่กฎหมายให้อำนาจศาลสามารถพิจารณาสั่งห้ามมิให้มีการเผยแพร่อย่างชัดเจน และมาตรา 25(6) ที่ระบุลักษณะข้อความที่กฎหมายห้ามเผยแพร่

ดังนั้น จึงควรแก้ไขกฎหมายมาตรา 32(1) ให้มีการกำหนดลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดไว้ในกฎหมายมาตราดังกล่าวด้วย เพื่อให้มีกรอบที่ชัดเจนที่จะเป็นแนวทางให้ประชาชนหรือสื่อมวลชนรับทราบว่าการกระทำใดสามารถทำได้และไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เพื่อให้เป็นแนวบรรทัดฐานตามกฎหมายเพื่อให้ผู้พิพากษาสามารถตัดสินคดีละเมิดอำนาจศาลได้อย่างเป็นธรรม และโปร่งใสมากขึ้น ต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินต์, 2550.
- จำรัส เขมะจารุ. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 มาตรา 2-83. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2528.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชวนพิมพ์, 2522.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักการพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543.
- พิศิษฐ์ ชวลาชวัช. กฎหมายจริยธรรมสื่อสารมวลชน. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า กรู๊ป, 2546.
- มาโนช จรมาศ. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 1 และภาค 2 ว่าด้วยบททั่วไปและวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บรรณาคม, 2519.
- รองพล เจริญพันธุ์. ความผิดฐานหมิ่นประมาทศาลในระบบคอมมอนลอว์ ตะเมิดอำนาจศาลในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สารศึกษาการพิมพ์, 2522.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2517.
- วิชา มหาคุณ. การใช้เหตุผลทางกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2523.
- วิชา มหาคุณ. ศาลยุติธรรมและการพิพากษาคดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2536.
- สมภพพิสิษฐ สุขพิสิษฐ. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญาพระธรรมนูญศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2544.
- สุข หงสไกร. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.
- หยุด แสงอุทัย. การลดอาชญากรรมโดยการออกกฎหมายกำหนดแนวทางให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการลงโทษ. กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังเคราะห์ศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514.
- หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไอเดียนโสตร์ม, 2494.
- อำพล เจริญชีวินทร์. คำอธิบายการฟ้องและการดำเนินคดีในศาลปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2550.

อุดม เพื่องฟูง. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 3 อุทธรณ์และฎีกา.

กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ม.ป.ป.

สถิต ลิ้มพงศ์พันธ์. ละเมิดอำนาจศาลกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าสีโก, 2522.

โกศล โสภาคย์วิจิตร. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไป เกี่ยวกับสิทธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท SM เซอร์คิตเพรส จำกัด, ม.ป.ป.

ชุมพล จันทราทิพย์. พระธรรมนูญศาลยุติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

พงศ์ธร บุญอารีย์. วิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545.

สุทธิชัย หล่อตระกูล. กฎหมายอาญา1: ภาคทั่วไป. อุดรธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2549.

เนติบัณฑิตยสภา. คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2497. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คณะช่าง, 2508.

เนติบัณฑิตยสภา. คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2507. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2508.

เนติบัณฑิตยสภา. คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2510. กรุงเทพมหานคร: แสงทองการพิมพ์, 2511.

เนติบัณฑิตยสภา. คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2479. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2499.

เนติบัณฑิตยสภา. คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2511. กรุงเทพมหานคร: แสงทองการพิมพ์, 2512.

เนติบัณฑิตยสภา. คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2503. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2508.

Black, H. C. Black's Law Dictionary. London: Staff West Publishing Co., 1954.

Black, H. C. Black's Law Dictionary. London: Staff West Publishing Co., 1968.

Jackson, R. M. The Machinery of justice in England. London: Cambridge University, 1977.

Lansdown, A. V. Outline of South African Criminal Law and Procedure. Johan Berg: Juta & Co, 1960.

Linclen, A. M. Law Reform Commission of Canada. Canada: Prentice-Hall, 1987.

LRC Group. วิพากษ์วิจารณ์. กรุงเทพมหานคร: LRC Group, 2549.

Osboen, P. G. The Concise Law Dictionary. London: Sweet & Maxwell, 1976.

Taylor, A. Law in Japan. Massachusettes: Harvard University Press, 1963.

The University of Chicago. Contempt of Court. Chicago: Encyclopedia Britannica, 1970.

Weston, P. B. and Wells, K. M. The Administration of Justice. New jersey: Prentice-Hall, 1977.

บทความ

กุลพล พลวัน. ข้อเสนอเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล. วารสารอัยการ 1 (สิงหาคม 2521): 38-46.

คณิต ณ นคร. ละเมิดอำนาจศาลในเยอรมัน. ใน สถิติ ลัมพวงศ์พันธุ์ (บรรณาธิการ), ละเมิดอำนาจศาลกับสังคมไทย, หน้า 47-55. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พาสโก, 2522.

คัมภีร์ แก้วเจริญ. ละเมิดอำนาจศาลโดยประพฤติก่อไม่เรียบร้อยในศาล. วารสารอัยการ 1 (สิงหาคม 2521): 57-63.

นริศ ชำนาญชานนท์. ละเมิดอำนาจศาลไทยที่ขัดต่อกระบวนการ Due process. วารสารอัยการ 19 (มกราคม 2539): 137-148.

ปรีดี เกษมทรัพย์. กฎหมายเป็นเรื่องน่ารู้. วารสารพี 30 (2540): 20-32.

พนัส ทัศนียานนท์. การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์หรือติชมศาลฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา. ใน สถิติ ลัมพวงศ์พันธุ์ (บรรณาธิการ), ละเมิดอำนาจศาลกับสังคมไทย, หน้า 81-107. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พาสโก, 2522.

ศักดิ์ โมกขมรรคกุล. ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา. บทบัญญัติ 52 (กันยายน 2539): 1-16.

สุชาย จอกแก้ว. ละเมิดอำนาจศาล ไทยที่ศาลไม่ยอมยกและ. มติชนรายวัน (12 กรกฎาคม 2551): 6.

อุดมศักดิ์ นิติมนตรี. ละเมิดอำนาจศาล. บทบัญญัติ 58 (ธันวาคม 2548): 150-159.

วิทยานิพนธ์

กนิษฐา เชื้อวิทย์. “การควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรนิติบัญญัติโดยองค์กรตุลาการ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.

ฉันทนา ไกรสถิตย์. “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

พงษ์อาจ ตรีกิจวัฒนากุล. “กฎหมายปิดปาก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

คิงตาม คงตระกูล. “ระบบไต่สวนในกฎหมายวิธีพิจารณาศีกษาของประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

ประพันธ์ ทรัพย์แสง. “การค้นหาคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมือง: แนวทางปัญหาสู่ความเป็นระบบไต่สวนเต็มรูปแบบ.” เอกสารวิจัยหลักสูตร
ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมชั้นสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 8 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงาน
ศาลยุติธรรม, 2548.

วินัย ตูวิเชียร. “ละเมิดอำนาจศาล.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2525.

ภาวณิ บูรณะกิจไพบูลย์. “บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีเพื่อคุ้มครองประ โยชน์
สาธารณะ: ศึกษากรณีเรียกค่าเสียหายแทนประชาชน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

ปัสณา มาศมุกติก. “การจัดกักสิทธิอุทธรณ์ฎีกาในคดีแพ่ง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะ
นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

สุเมธ กำพลรัตน์. “การพิสูจน์เจตนาในทางอาญา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะ
นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

แสง บุญเฉลิมวิภาส. “ปัญหาเจตนาในกฎหมายอาญา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

สื่อไม่ตีพิมพ์

นายเกียรติก้อง กิจการเจริญดี. กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา *Acta exteriora indicant interiora secreta*. ใน
http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/B2Acta_exteriora_indicant_interiora_secreta.
Access date January 12, 2010.

ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้องและคำวินิจฉัยของศาลฎีกา. ใน [http://www.deka2007.
supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp](http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp). Access date January 12, 2010.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. ใน [http://rirs3.royin.go.th/
new-search/word-search-all-x.asp](http://rirs3.royin.go.th/new-search/word-search-all-x.asp). Access date January 12, 2009.

ตราวุธ เบญจกุล. การละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายสหราชอาณาจักร ใน [http://www.
boybdream.com/manager-news-content.php?newid=86558](http://www.boybdream.com/manager-news-content.php?newid=86558). Access date, January 12, 2010.

หนังสือพิมพ์ แนวหน้า. เปิดคำพิพากษาศาลอาญา คดีละเมิดอำนาจศาล. ใน [http://www.naewna.
com/news.asp?ID=19684](http://www.naewna.com/news.asp?ID=19684). Access date January 13, 2010.

ภาคผนวก ก
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพาณิชย์: มาตราที่เกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล
ในศาลยุติธรรม

มาตรา 30 ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาคำเนินไปอย่างเที่ยงธรรมและรวดเร็ว อำนาจเช่นว่านี้ ให้รวมถึงการสั่งห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางก่อความรำคาญ หรือในทางประวิงให้ชักช้าหรือในทางฟุ่มเฟือยเกินสมควร

มาตรา 31 ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ ให้ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(1) ขัดขึ้น ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลตามมาตรา 30 อันว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อย หรือประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

(2) เมื่อได้มีคำร้องและได้รับอนุญาตจากศาลให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลตามมาตรา 156/1 แล้ว ปรากฏว่าได้แสดงข้อเท็จจริงหรือเสนอพยานหลักฐานอันเป็นเท็จต่อศาลในการไต่สวนคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

(3) เมื่อรู้ว่าจะมีการส่งคำคู่ความหรือส่งเอกสารอื่นๆ ถึงตน แล้วจงใจไปเสียให้พ้น หรือหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับคำคู่ความหรือเอกสารนั้นโดยสถานอื่น

(4) ตรวจเอกสารทั้งหมด หรือฉบับใดฉบับหนึ่ง ซึ่งอยู่ในสำนวนความ หรือคัดเอาสำเนาเอกสารเหล่านั้นไป โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติ มาตรา 54

(5) ขัดขึ้น ไม่มาศาล เมื่อศาลได้มีคำสั่งตามมาตรา 19 หรือมีหมายเรียกตามมาตรา 277

มาตรา 32 ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะรู้ถึงซึ่งข้อความหรือการออกโฆษณาแห่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่านั้นหรือไม่ ให้ถือว่าได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่างดังจะกล่าวต่อไปนี้

(1) ไม่ว่าเวลาใดๆ ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่านั้นได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรมอื่นๆ แห่งคดี หรือกระบวนการพิจารณาใดๆ แห่งคดี ซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาสิ่งเหล่านั้น ไม่ว่าโดยวิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผยหรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง

(2) ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ ได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ในระหว่างการศึกษาพิจารณาแห่งคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์จะให้มิอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชน หรือเหนือศาลหรือเหนือคู่ความหรือเหนือพยานแห่งคดีซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป เช่น

ก. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี หรือ

ข. เป็นรายงานหรือย่อเรื่องหรือวิภาค ซึ่งกระบวนพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่เป็นกลาง และไม่ถูกต้อง หรือ

ค. เป็นการวิภาคโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของกลุ่มความ หรือคำพยานหลักฐาน หรือนิสัยความประพฤติของกลุ่มความหรือพยาน รวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของกลุ่มความหรือพยาน แม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง หรือ

ง. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้นำวิเคราะห์ศัพท์ทั้งปวงในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2476 มาใช้บังคับ

มาตรา 33 ถ้าผู้ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใดให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

(ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้นให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใดๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้

ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้นให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ข้อ 14 การรับรองสิทธิของบุคคลในการพิจารณาคดี

ข้อที่ 14

1. บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง สื่อมวลชน และสาธารณชน อาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนได้ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตยหรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้เสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญา หรือคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องเปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทของคู่สมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก

2. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

3. ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดย่อมมีสิทธิได้รับหลักประกันขั้นต่ำดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดี และติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้น ไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ในกรณีใด ๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้น ไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ในกรณีใด ๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทนในกรณีที่บุคคลนั้น ไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทน

(จ) สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน

(ฉ) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่าหากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเอง หรือให้รับสารภาพผิด

4. ในกรณีของบุคคลที่เป็นเด็กหรือเยาวชน วิธีพิจารณาความให้เป็นไปโดยคำนึงถึงอายุและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของบุคคลนั้น

5. บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย

6. เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดในความผิดอาญาและภายหลังจากนั้นมีการกลับคำพิพากษาที่ให้ลงโทษบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นได้รับอภัยโทษ โดยเหตุที่มีข้อเท็จจริงใหม่หรือมีข้อเท็จจริงที่ได้ค้นพบใหม่ อันแสดงให้เห็นว่าได้มีการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่มีชอบ บุคคลที่ได้รับการชดเชยตามกฎหมายเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ยังไม่รู้ให้ทันเวลาเป็นผลจากบุคคลนั้นทั้งหมด หรือบางส่วน

7. บุคคลย่อมไม่ถูกพิจารณา หรือลงโทษซ้ำในความผิดซึ่งบุคคลนั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ หรือให้ปล่อยตัวแล้วตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ : นายปรัชญา สิริพิพันธุ์
- วัน เดือน ปี เกิด : 21 มกราคม 2525
- วุฒิการศึกษา : นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปีการศึกษา
พ.ศ. 2546
- ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน : เจ้าพนักงานยุติธรรม สำนักนโยบายและประสานแผน
กระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม

